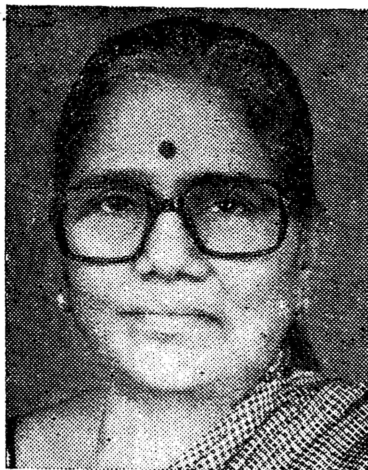
ఏది అశ్లీలం?

396
SUB

మల్లాది సుబ్బమ్మ

మహిళా సంక్షేమంలో శిక్షణ
పరిశోధనా వ్యాసంగం,
సామాజిక సేవా నిరతి.
పిహెచ్. డి. విద్యార్థి.

జననం : 1924

గ్రంథ రచయిత, వక్త,
మహిళోద్యమ కార్యకర్త,
హేతువాద ప్రచారకులు,
మానవవాద ప్రబోధకులు.

మహిళాభ్యుదయ సంస్థ అధ్యక్షులు,
అభ్యుదయ వివాహ వేదిక డైరెక్టరు,
వైవాహిక సలహా కేంద్రం కార్యదర్శి,
ఆం. ప్ర. హేతువాద సంఘాధ్యక్షులు.

భారత హేతువాద సంఘ కార్యనిర్వాహక సభ్యులు.
భారత హ్యూమనిస్టు సంఘ కేంద్ర సమితి సభ్యులు.

233/1-86

ఏది అశ్లీలం?

Acc. No. 25221

రచన:

మల్లాది సుబ్బమ్మ

పబ్లిషర్స్:

మల్లాది సుబ్బమ్మ ట్రస్టు

8, ఎం.ఐ.జి.హెచ్. కాలనీ, మెహిదీపట్నం,

హైదరాబాద్ - 500 028

నెం. 4

ఏది అశ్లీలం ?

రచన : మల్లాది సుబ్బమ్మ
ప్రథమ ముద్రణ 1986
ప్రతులు 1000

హక్కులు :
మల్లాది సుబ్బమ్మ ట్రస్టువి

పబ్లిషర్సు : మల్లాది సుబ్బమ్మ ట్రస్టు
సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్సు
'వికాసం'
9, ఎం.ఐ.జి.హెచ్. కాలనీ
మెహిదీపట్నం,
హైదరాబాద్ — 500 028 ఫోన్ : 31423

వెల రు. 12-00

ముద్రణ :
సాయి ప్రింటింగ్ ప్రెస్
చీరాల — 523 157

ధన్యవాదాలు

కథకు, నవలకు ఉన్న పరిధి వ్యాసానికి లేదు. వ్యాసం చదవటానికి, అర్థంచేసుకోవడానికి కొంత శ్రమ పడాలి; కొంత పూర్వజ్ఞానం వుండాలి; లైట్ రీడింగు మాత్రం కాదు. అలా, అలా నిద్దరోతూ చదివే సాహిత్యం అంతకన్నా కాదు. ఊహాలోకాల్లో విహరించే విలువలు వ్యాసానికి ఉండవు.

ఒక సమస్యను తీసి దానికి మౌలిక కారణ మేమిటో, దాని స్వరూప స్వభావాలేమిటో, దానిసెలా హతమార్చాలో నిర్దుష్టంగా నిర్వచించేదే వ్యాసం. దాన్ని వివరించగల సత్తా, ధీశక్తి, విచక్షణా జ్ఞానం దూరదృష్టి కొందరికి మాత్రమే వుంటుంది. వ్యాసంలోకూడా మన భావాలు వేడిగా, వాడిగా సూటిగా, చిత్తశుద్ధితో వివరించవచ్చు. సాహిత్య ప్రక్రియలతో వ్యాసానికున్న విలువ తక్కువది కాదు.

ఒక్కొక్క వ్యాసం ఒక్కొక్క సమస్య గురించి ఎన్ని పేజీలైనా వ్రాయవచ్చు. ఎన్ని పంక్తులలోనైనా చెప్పవచ్చు. అది వారివారి భావసముదాయాన్నిబట్టి వుంటుంది. ఎంత వ్రాసినా చెప్పాల్సింది అనంతంగా వుంటుంది. దాన్ని కుదించి పునరుక్తి దోషం లేకుండా, వ్యర్థ పద ప్రయోగాలు రాకుండా, భావగర్భితంగా చక్కని భాష, శైలిలో వ్రాయగలగాలి. అది ఉత్తేజంగా, ఉత్సాహంగా, సూటిగా, చిత్తశుద్ధితో చెప్పగలగాలి. ఈ లక్షణాలు అందరి సొమ్ము కావు. కాని భావాలకు అంకితమయ్యే నిబద్ధత (కమిట్‌మెంటు) మాత్రం తమ సొమ్ముకావాలి. ఒక క్రొత్తభావాన్ని, లేక భావాన్ని క్రొత్త రీతిలో, శైలిలో వినూత్న సిద్ధాంతాలతో ప్రజా సంక్షేమానికై వ్రాసే రచన ఆది ఏ సాహిత్య ప్రక్రియయైనా దాని విలువ ఏనాటికీ తగ్గదు. దానికి పాఠకులే న్యాయ నిర్ణేతలు. నా ఈ వ్యాస సంపుటిలో కొన్ని లోపాలు వుండవచ్చు; పొరపాట్లు దొర్లవచ్చు. నాకున్న పరిజ్ఞానంతో, స్త్రీ జనాభ్యుదయాన్ని కాంక్షిస్తూ వ్రాయడం జరిగింది కాని పరిపూర్ణమైన విద్వత్తు నాకు లేదని మనవి చేస్తున్నాను. చెప్పింది, చేసింది అతి తక్కువ. చెప్పాల్సింది,

తెలియాల్సింది అనంతంగా వున్నది. దానికై కృషిచేస్తామని కోరిక, చేయగలననే విశ్వాసం నాకు వున్నాయి.

ఈ వ్యాస సంపుటిలోని వ్యాసాలు అన్నీ అనేక దిన, వార, పక్ష, మాస పత్రికలలో ప్రచురింపబడ్డవే. A I.R , T.V లలోవి కొన్ని, సెమినార్లకు వ్రాసినవి కొన్ని, ఉపన్యాస పాఠాలు కొన్నికూడా వున్నాయి. వీటిని పుస్తకంగా ప్రచురించుకొనే అవకాశం కల్పించిన పత్రికలవారికి, తదితరులకు, నా ధన్యవాదాలు తెలుపుకుంటున్నాను. పుస్తక ముద్రణకు తమ సహాయ, సహకారాలను అందించిన మిత్రులు, సోదరులు Ch. రాజారెడ్డిగారికి నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటున్నాను వ్యాసాలకు సూచనలిచ్చుటలోను ఇతరత్రా నా ఉద్యమాలకు కొండంత సహాయాన్ని అందిచ్చుటలోను నాకు సర్వవిధాలా తోడ్పడుతున్న నా జీవిత సహచరులు సహకార్యకర్త, అఖిల భారత రాడికల్ హ్యూమనిష్టు సంఘాధ్యక్షులు, ఇండియన్ రేషనలిష్టు అసోసియేషన్ ప్రెసిడెంటు అయిన ఎం.వి. రామమూర్తిగారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెల్పుకుంటున్నాను.

రచయిత్రి

మల్లాది సుబ్బమ్మ

ఈ పుస్తకంలో ఇదీ వరస

నా తొలి రచనానుభవాలు

కన్యకు తొలిరేయి లాంటిది రచయితకు తొలి రచన. ఎన్నో రాత్రులు వస్తాయి; పోతాయి. కాని మొదటి రాత్రి మధురస్మృతులు మరువలేనివి; మరువరానివి. అలాగే మొదటి రచన వెలుగు చూచినప్పుడు కలిగే అనుభూతి చిరస్మరణీయం అనిర్వచనీయానందం. నా తొలి రచన ప్రచురణకు పూర్వం నా ప్రసవవేదన మాత్రం వర్ణనాతీతం. అదొక చిత్రాతి విచిత్రం.

అది 1964 సంవత్సరం రేడియోలో ఒక ముఖ్య వార్త అంటూ నీగ్రోల దాస్య విముక్తికి పోరాడిన అబ్రహాం లింకను, నీగ్రోల హక్కుల రక్షణ కొరకు శ్రమించిన కెనడీ తెల్లవారిచేత హత్య చేయబడినట్లే, నల్లవారి మౌలిక హక్కులకై కృషి చేస్తున్న మార్టిన్ లూథర్ కింగును ఒక తెల్లవాడు ఈ రోజు హత్య చేశాడు." అని పల్కింది ఆకాశవాణి. ఆ వార్త విని అయ్యో! అంటూ కుమిలిపోయాను. మానసిక సౌందర్యానికంటే బాహ్యసౌందర్యాని కింత విలువా! రక్తంలో లేని తేడా రంగులో ఎందుకో! ఎలా! ఏం చెయ్యాలి అనే ఆందోళనతో నిద్రపట్టలా. అంతుచిక్కని ఆలోచనలతో భళ్ళున తెల్లారింది. నాలో ఉద్రేకం, ఉత్సాహం, ఏదో చెప్పాలనే ఆకాంక్ష నన్ను వెన్నాడుతూనే వున్నాయి. చివరి కొక నిశ్చయాని కొచ్చి కలం చేపట్టా. రాస్తూనే వున్నా; కొట్టెస్తూనే వున్నా; చింపేస్తూనే వున్నా. చూస్తే నవ్వుతారని బిక్కమొగంతో నింగి నింగి చూస్తూనే వున్నా. ఒక కథ చెప్పాలి. అందులో ఒక సందేశం వుండాలి. ఎలా మొదలెట్టాలి? ఎలా పూర్తి చేయాలి? అతికష్టంమీద ఆరు పేజీలు పూర్తి చేసేటప్పటికి తలప్రాణం తోకలో కొచ్చింది. దిమ్మతిరిగినంత పనయింది. నిస్పృత్తువ నన్నావరించింది.

కథ సారాంశం-ఒక తల్లికి మొదటి కొడుకు నల్లగా అందవికారంగా పుట్టాడు. భర్త, ఆ తల్లీ బిడ్డలను వెళ్ళగొట్టి ఒక తెల్ల పిల్లను పెళ్ళాడినట్లు, ఈసారి తెల్లని బిడ్డ పుట్టినట్లు, వాణ్ణి అతి గారాబంతో పెంచినట్లు, వాడొక త్రాగుబోతుగా, రౌడిగా తయారై తండ్రిని తరిమేసినట్లు, బిచ్చ

గాడై తిరుగుతున్న భర్తను మొదటి భార్య గుర్తుపట్టి తెస్తే ఆ నల్ల పిల్లవాడెంతో గౌరవించి పోషిస్తాడు. ఇది కథ సారాంశం. ఇందులో శిల్పం లేదు. భాషాసౌందర్యం లేదు. రచనా విధానంలో మెరుపులు లేవు. పాత్రపోషణ లేదు. ఇన్ని అవలక్షణాలతో రాసిందే చాలని పెద్ద పేరుగల పత్రికకు గొప్ప గర్వంతో పంపా. ఏమౌతుంది? శీఘ్రంగా తిరిగొచ్చింది తిరుగు టపాలో. అయ్యో! ఇంత మంచి సందేశం పాఠకులు వినలేకపొయ్యారుగదా అని వాపోయాను. వారిపై జాలితో కథ పేరు "పనికిమాలిన ముత్యం" కథకు 'థీమ్' మాత్రమే చాలదని నా కప్పుడు తెలియదు. నాలో తీరని కోరిక నన్నింకా బాధిస్తూనే వుంది. ఈసారి కథ కొంత మార్చా. ఆ తండ్రి హాస్పటల్లో నర్సుకు కొంత లంచ మిచ్చి పిల్లల్ని మార్పించినట్లు (తన నల్లబిడ్డను మరో తల్లి కిప్పించి ఆమె తెల్ల పిల్లను తనకు చేర్పించుకున్నాడు) మిగతాదంతా మామూలే కొద్ది మార్పులు తప్ప. మరో పత్రికకు మళ్ళీ పంపా. ఫలితం సున్న. షరా మామూలే అయింది. అయినా ఆశ చావలేదు. ఆ కథలోని పాత్రలు నా దృష్టిపథం నుండి దూరం కాలేకపోతున్నాయి. నన్ను వెన్నాడుతూనే వుండేవి. ఎలాగైనా నా కథ వెలుగు చూడాలనేదే నా ఆకాంక్ష.

తర్వాత ఇతరుల కథలు చాలా చదివాను. వాటిలోని వైవిధ్యాన్ని, రచనా చాతుర్యాన్ని, శిల్పాన్ని పాత్ర పోషణా, సన్నివేశాల ఔచిత్యాలను, కథా సంవిధాన్ని అర్థంచేసుకోలేని నా తొందరపాటుకు సిగ్గుపడ్డాను. ఆ తర్వాత ఆ కథనే మలిచి ఎత్తుగడలో, శయ్య, శైలి, భాష, చమత్కృతి, మనోవిశ్లేషణలలో నూతన ప్రక్రియలు జోడించి ఉత్కంఠతను రెకెత్తించే నడకతో శాయశక్తులా కష్టపడి వ్రాశా. ఆ కథ పది సం॥రాల తర్వాత ఒక మాసపత్రికలో బాలారిష్టాల నధిగమించి బ్రతికి బైటపడ్డది. ఏదైనా అది నా కష్టాల ఫలితం. నా తొలిరచనా సృష్టితో బైటపడ్డ ముద్దుబిడ్డ. నా తొలి కానుకగా దాన్ని పరిగణిస్తా నిప్పటికి. అయితే ఈ మధ్యకాలంలో ఈ కథ మొదలెట్టి ముద్రితమయ్యేలోగా అనేక వ్యాసాలు స్త్రీల సమస్యలపై వ్రాయటం ప్రచురిత మవటం జరిగింది. అంటె 1964 లో ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రికలో ప్రతి మంగళవారం మహిళాజ్యోతి శీర్షికపెట్టి ఒక పేజీ స్త్రీలకు కేటాయించారు. అప్పుడు మొదట నేను వ్రాసిపంపింది "కుటుంబ కలహాలు"

అది అసలు నా తొలిరచన. అది ప్రింటు అయింది ఆ సందర్భంగా కట్నాల బెడద, అతివలు; ఆడంబరాలు అధిక ధరలు, కుటుంబ నియంత్రణ లాంటివి వ్రాసి పంపేదాన్ని పంపినవన్నీ ఆ పత్రికవారు వేశారు. తర్వాత అనేక వార, దిన, పక్ష పత్రికలలో నా వ్యాసాలు తరుచూ వస్తూవుండేవి. అవన్నీ కలిపి పన్నెండు వ్యాస సంకలనాలుగా పుస్తకాలు వేయించుకొన్నా. ఆరు నవలలు వ్రాసి ప్రింటు చేయించుకున్నా. 24 కథలు వ్రాసి ఒక కథల పుస్తకం వేశాను. వివాహ వ్యవస్థ, ఇస్లాం, క్రైస్తవం, హైందవ మతాల్లో స్త్రీలు, ఆంధ్రలో 125 సం॥ల మహిళోద్యమ చరిత్రలాంటి పరిశోధనా గ్రంథాలు మొత్తం నావి అన్నీ 28 పుస్తకాలు ప్రింటులోకి వచ్చాయి. ఇంకా హేతువాదం, మానవవాదం, మహిళాభ్యుదయాలపై యధోచితంగా వ్రాస్తూనే వున్నా. ప్రస్తుతం “మానవ జీవితంలో సెక్స్ పాత్ర”పై పెద్ద పరిశోధనాత్మకమైన పుస్తకం 300 పేజీలలో చిత్తురూపం ధరించింది. ఇలా 20 ఏండ్లుగా రాస్తున్నా ఆ మొదటి కథ “పనికిమాలిన ముత్యం” అనుభూతి మరే రచనపై నాకు కలుగలేదు. ఆనాటి జ్ఞాపకాలు, నన్ను అలరింప జేస్తూనే వుంటాయి. మరుపురాని ఆ నా కథ-అదే నా తొలిరచన-ఆ అనుభవాలే ఈనాటి ఈ నా పరిస్థితికి కారణభూతాలయినాయి. అందుకే అవి నా తొలిరచనా అనుభవ మధుర స్మృతులు కనుకనే నేను ఆనాటి ఆ వ్రాత ప్రతిని జ్ఞాపకార్థం భద్రంగా పదిలపరుచుకున్నాను. ఏ మ్యూజియంకైనా ఏనాటికైనా పనికివస్తుందేమో! అలా నా తొలిరచనా అనుభవాలు మరువలేనివి; మాసిపోనివి; మరుపురానివి మరి అవి అంత అమూల్యాలు కదా! మరి మీరుమాత్రం కాదంటారా ?

నేనెలా హేతువాది నయ్యాను : రచయిత నెందు కయ్యాను.

అది సంఘసంస్కరణగాని, మత సంస్కరణగాని, విద్యా సంస్కరణ గాని, రాజకీయ మార్పుగాని నా మనస్సెప్పుడూ స్త్రీ జనాభ్యుదయాన్నే కాంక్షిస్తుంది. స్త్రీలు మారితేనే సమాజంలో మార్పు వస్తుందని, దేశ ప్రగతికి అదొక సోపానమని నా నమ్మిక. ఉద్యమాలు నడుపుతున్నా, రచనలు చేస్తున్నా నా లక్ష్యం అదే. అందుకు భిన్నంగా ఎన్ని విమర్శలొచ్చినా, మరెన్ని నిందలు పొడసూపినా ఆ విషయంలో రాజీలేదు. అసలు నాలో ఈ మార్పు ఎప్పుడొచ్చింది ? ఎలా వొచ్చింది ? ఎందుకొచ్చింది అనేవి మౌలిక ప్రశ్నలు. అసలు నేను రచయిత్రి నెలా అయ్యాను? అంటే అదొక విచిత్రకరమైన చరిత్ర; ఆశ్చర్యకరమైన గాథ. మరి వింటారా!

అవి బాల్య వివాహపు రోజులు. నలుగురు పిల్లలు కలిగేనాటికి నా వయస్సు 22 సం॥ నే పుట్టినిల్లు, మెట్టినిల్లు సనాతన సంప్రదాయాలకు నిలయాలు; మూఢవిశ్వాసాలకు ఆలయాలు. అందువల్ల నేనొక ఉత్తమ గృహిణిగా, పతివ్రతగా మన్ననలందాలనేదే అనాటి నా ధ్యేయం. నేను చేయని పూజలేదు. పట్టని వ్రతంలేదు. మ్రొక్కని దైవంలేదు. వంట పని, ఇంటిపని, పిల్లల పెంపకంతో సతమత మయ్యేదాన్ని. నా అత్తమామలు మహా నిష్టాగరిష్టులు. అందులో మా అత్తగారు అద్వైత వేదాంత శిఖామణి. స్వాములవార్లను, గురువులను సేవించి తరించాలనేదే ఆమె ఆరాటం. సంతర్పణలతో, పురుణాలతో, వేదాంత చర్చలతో మా యిల్లొక ఆశ్రమంలా వుండేది. మా సంపదలో కొంత వాటికే చెందేది. మా కాలము, శ్రమ అందుకే వినియోగిస్తూ తృప్తిపడేవాళ్ళం. మా అత్తగారికి శిష్యులు, శిష్య, పరమాణువులూ వుండేవారు. వారికి మా అత్త ఆదిశంకరుని లెవెల్లో కూర్చుని "అహం బ్రహోస్మి" అంటూ అద్వైత బోధలు చేస్తూ వుండేది. అయినా ఆమెకూ బోధగురువులూ, బాధగురువులూ వుండేవారు. మా అత్తా, ఆమె శిష్యులూ "దొడ్డగురువు" వద్ద ఉపదేశాలు పొందారు.

"గురుర్బ్రహ్మ, గురుర్విష్ణుః, గురుదేవో మహేశ్వరహః" అంటూ రోజూ సాష్టాంగ ప్రణామాలు చేసేవారందరూ. "చైతన్యపూజ" అంటూ ఆయన నఖశిఖపర్యంతం వెన్న మర్దించి బిందెలతో జలకమాడిస్తూ ఆ నీటిని తీర్థంగా పుచ్చుకొనేవారు. ఆయన ఉచ్ఛిష్టాన్ని "ప్రసాదం" అంటూ తినేవారు. ద్రాక్షరసం, అవుహాలు, పండ్లు, బాదంపప్పు ఆయనకు ఆహార పానీయాలు. ఎ.సి. లేనిదే సహించలేడు. పట్టుబట్టలే ఆయన కౌపీనాలు. పీతాంబరాలే ఆయన "శాటీలు" (కట్టు బట్టలు) పంచభక్ష్య పరమాన్నాలతో ఆయనకు రోజూ భిక్షలు జరిగేవి. ఆయనకు శిష్యురాండ్రే అధికంగా వుండేవారు. అందులో యువతులు, ధనవంతులు, భర్తృవిహీనలు ప్రియశిష్యులు.

ఒక్కగానొక్క కోడలినైన నన్ను మా అత్త అతి వాత్సల్యంతో చూచుకొనేది. నేనుకూడా ముక్తి పొందాలని, తరించాలనే ఆదుర్దాతో మంత్రోపదేశం చేయించి శిష్యకోటిలోకి నెట్టేసింది నన్ను. ప్రపంచజ్ఞానం లేని నేను జన్మతరిస్తుందని, పునర్జన్మ రాహిత్యం కలుగుతుందని ఉప్పొంగి పోయాను. కాని ఆ శుశ్రూషలు, సేవలు, బోధలూ వింటుంటే జుగుప్స కలుగుతూ వుండేది. గురువేది కోరినా ఆనందంతో సమర్పించాలని, గురుద్రోహం చేస్తే పంచమహాపాతకాలు చుట్టుకుంటాయని శిష్యులందర్నీ నమ్మించాడు. వ్యతిరేకిస్తే నానామాటలు అని బహిష్కరించేవాడు. అమాయకులమైన మేము ఆయన చర్యలు, వాక్కులు శిరసావహించే వారం. ఒకనాడు నాతో "గురువుకు తను, ధన, మాన, ప్రాణాలు సమర్పించాల"ని అన్నాడు. అదేమిటి స్వామి శరీరాలు భర్తకు సమర్పించాం గదా అన్నా అజ్ఞానంతో, "మీ ముష్టి శరీరా లెవరికి కావాలి" అన్నాడు రౌద్రాకారంతో. మరోసారి మా ఆశ్రమానికి వచ్చి తత్వబోధలు వినాలని శాశించాడు. గడగడలాడిపోయింది నా మనస్సు. గజగజలాడిపోయింది శరీరం. గుండె వేగం హెచ్చింది. కణతలపై సుత్తెతో కొట్టినట్లయింది. తడారిపోయిన నా నోటినుండి మాట పెగిలిరాలా. కళ్ళొత్తుకుంటూ బిత్తర చూపులతో తప్పుకున్నానప్పుడు.

"గురుదేవులు సర్వసంగ పరిత్యాగులమ్మా! మోక్షం విషయంలో భర్త ఆజ్ఞ అవసరంలేదు. నీ బిడ్డల్ని కంటిరెప్పల్లా కాపాడుతూ వుంటా

వెళ్ళిరామ్మా"! అని బుజ్జగించింది. కల్లాకపటా లెరుగని మా అత్త. పక్కా ప్రజాస్వామికవాది, "లిబరల్ వ్యూస్" గల నా భర్తకు ఇవేమీ పట్టేవి కావు. రాజకీయాల్లో మునిగి ప్రచారంకోసం తిరుగుతూ వుండేవారు. పైగా తల్లిగారిపై అమిత గౌరవం. కుడితిలోపడ్డ ఎలుక పరిస్థితి అయింది నాకప్పుడు. నేనా తెల్లవార్లూ దీర్ఘంగా ఆలోచించుకొన్నా; వితర్కించుకొన్నా. నాలో సంచలనం చలరేగింది. మేల్కొల్పు కలిగింది; భయం పోయింది. కోపం వచ్చింది. ఇదంతా "హంబగ్" అనిపించింది. మొదటి నుండి ఆ మాటలు, ఆ చర్యలు, ఆ భోగలాలసత, పట్టుపరుపులు, వెండి కమండలాలు చూస్తుంటే నాకు రోతగా వుండేది. పైగా నాకారోజుల్లో ఒంటెడు నగలుండేవి. దీనికంతటికి కారణం నా అజ్ఞానం, అవివేకం ఐశ్వర్యమని గ్రహించుకున్నాను.

జపాన్ని గంగలో కలిపా, గురుత్వాన్ని నాశనంచేశా. సంప్రదాయాలకు "గుడ్‌బై" చెప్పా. హేతువాదినయ్యా క్రమంగా నా జీవిత విధానమే మారిపోయింది. విద్యకు ఉపక్రమించా. బి.ఏ. దాకా చదివి సంఘాలు స్థాపించా. తదాది ఉద్యమాలద్వారా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నాను. ఆనాడు నేను ఆశ్రమాభిముఖినైతే భ్రష్టనై సర్వనాశనమయ్యేదాన్ని. నాలో తర్కబుద్ధి వుండబట్టే బాగుపడ్డా. ఈ నా అనుభవాలను తోటి స్త్రీలకు పంచిపెట్టాలనే ధ్యేయంతో "నేను హేతువాదిని ఎలా అయ్యాను" అనే ఈ వ్యాసంలో నా అనుభవాల వివరాలు వ్రాసి హేతువాద అవసరాన్ని తెలియజేస్తున్నాను. ఏ స్త్రీ ఇలాంటి ఇనుపకచ్చడాల బోనులో చిక్కుకోరాదనే నా ధ్యేయం నెరవేరింది. అప్పటినుండి నాలో ఉద్వేగం, ఉత్సాహం, ఆర్తి కలిగినప్పుడల్లా స్త్రీల సమస్యలపై వ్యాసాలు వ్రాసి పత్రికలకు పంపటం జరుగుతోంది. పత్రికలవారు ప్రచురించి నాకు చాలా ఉత్సాహాన్ని ఇచ్చేవారు. వారు ముఖ్యంగా ఆంధ్రజ్యోతి 1964 లో మహిళాజ్యోతి అనే శీర్షికపెట్టి నే పంపినవల్లా ప్రచురించేవారు. తర్వాత నా వ్యాసాలతో పన్నెండు పుస్తకాలు అచ్చువేయించుకొన్నా. ఆరు నవలలు (స్త్రీలపై) వ్రాశా. ఇస్లాం, హిందూ, క్రైస్తవ మతాలలో స్త్రీలు, వివాహ వ్యవస్థపై ఆంధ్రలో వంద సం॥రాలు మహిళోద్యమంలాంటి పరిశీలనాత్మకమైన పుస్తకాలు ప్రచురణ చేయించుకున్నా. "వికాసం"

మాసపత్రికను 10 సం॥రాలు మేనేజింగు ఎడిటరుగా వుండి నిర్వహించా. ఇంకా చెప్పాల్సింది, వ్రాయాల్సింది, తెలుసుకోవలసింది అనంతంగా వుందని ఇటీవలే నాకు తెలిసింది. అలా అస్తిక గురువువల్ల నాస్తికురాలి నయ్యానంటే ఆ మార్పుతెచ్చి నన్ను వ్యక్తిత్వంగల వ్యక్తిగా మలుచుకో నిచ్చిన ఆ "మలిన" గురువును నేను విస్మరించలేను. నిజంగా నేను గొప్ప రచయితను కానని నాకు తెలుసు. కాని 30 సం॥రాలుగా ఏదో ఒక సందేశం స్త్రీల కందివ్వాలనే తపన మాత్రం నాలో ప్రజ్వరిల్లుతూనే వుంటుంది. నా భావాలు చెప్తూనే వుంటున్నా, వ్రాస్తూనే వుంటున్నా అలా నేనొక సామాన్య రచయిత్రిని అయ్యాను. ఇటీవల 'Women Tradition & Culture' అనే ఇంగ్లీషు పుస్తకంతోపాటు ''Saga of Women's Struggle'' అనే మరో సంకలనం వెలువడ్డాయి. బెంగాలీ, మరాటీ, మళయాళాలలోకూడా ఈ సంకలనాలు వస్తున్నాయి. ఆంధ్రలో మహి ళోద్యమం ఇంగ్లీషులో అచ్చులో వుంది. నాలో సంచలనం కలిగిన నాటి నుండి వైవిధ్యంతో కూడిన స్త్రీల సమస్యలపై రేడియో, టి.వి. లలో చర్చలు, సెమినార్లలో వర్కుపేపర్లు వ్రాయటం, సభలలో పాల్గొనడం, సారథ్యం వహించడం నాకు దినచర్య అయింది.

అన్నింటిలో కొలికిపూస స్త్రీ స్వేచ్ఛా; స్త్రీ పురుష సమానత్వం అవి హారంలో, ధారంలా వుంటాయి. నా లక్ష్యాలు, ఆదర్శాలు మారవు. అవి కంటిచూపు మేరలో దృగ్గోచరం కావనే అపనమ్మకం నాకు లేదు. నిరాశ అసలే లేదు. ఏదైనా మన కోర్కె నెరవేరలేదంటే అది మన ప్రయత్న లోపమేనని నా నిశ్చితాభిప్రాయం. తరతరాల బానిసత్వ భావాలు ఒక నాటితో పోవు. దానికి తగ్గ ప్రయత్నమూ, పట్టుదలా, ధైర్యమూ ఆత్మ విశ్వాసం మనలో వుండాలి. స్వార్థంపోవాలి. పేరుప్రతిష్ఠలకై తాపత్రయం నశించాలి. ఇవి నా ఇప్పటి ఆదర్శాలు, లక్ష్యాలు.

ఏది అశ్లీలం? ఏది అసభ్యత? ఎవరు నిర్ణయించాలి?

సెక్సు రచనలు వ్రాసి యువతలో సైతికపతనానికి కారణభూతు లవుతున్నారని, రచయితలు సమాజంపట్ల బాధ్యతారహితంగా ప్రవర్తిస్తున్నారని, అతి త్వరలో 'పాపులర్' కావాలనే కాంక్ష వారిలో మిక్కుటమై అపభ్రంశ రచనలు చేస్తున్నారని, పాశ్చాత్యపోకడలను అనుసరిస్తున్నారని, అనవసరంగా స్త్రీల అంగాంగవర్ణనలు, కామకేళీ విలాసాలు తమ రచనల్లో గుమ్మరిస్తున్నారని ఇటీవల ఒకవాదం బహిర్గతమవుతోంది. అశ్లీల సాహిత్యాన్ని నిషేధించాలని, శృంగారపరమైన వాల్‌పోస్టర్లను చింపివేయాలని కొందరు పోరాడుతున్నారు. మరోవర్గం వారు కేవలం సెక్సు సినిమాలే మన పవిత్రతను సర్వనాశనం చేస్తున్నాయని ఆక్షేపిస్తున్నారు. అసలు "కంబైండు" ఎడ్యుకేషనే మన కొంప తీస్తోందని స్త్రీలకు వేరే కళాశాల లుండాలనేవారు లేకపోలేదు. పూర్వం నాటి సెక్సు సాహిత్యం సున్నితంగా, మధురంగా వుండేదని, నేటి సాహిత్యం ఉద్రేకాన్ని రెచ్చకొడుతోందనే వారుసైతం అన్ని రకాల సెక్సు పుస్తకాలు చదువుతూనేవున్నారు; 'A' అనే బూతు సినిమాలు చూస్తూనేవున్నారు. మనం వాటికి దూరంగావుంటే ఆ రచనలు, ఆ సినిమాలు అంతగా ఎదిగేవి కావు. కనుక కారణం మనమేనని చెప్పకోకతప్పదు.

అసలు ఎలాంటి సెక్సు కావాలి? ఏది బహిష్కరించాలి? ఎంతవరకు నిషేధించాలి? మరెంతవరకు సెక్సుపరిధి ఆమోదయోగ్యం అనే విషయాల్లో మళ్ళీ తేడాలున్నాయి. అందువల్ల అతి ముఖ్యమైన దనుకున్న సెక్సును అతి రహస్యంగా వుంచాలనడంలో అర్థమేమిటి? శరీరంలోని ఇతర అవయవాలను గురించి తెల్సుకోవాలనుకున్నప్పుడు జీవిత ముఖ్యభాగమైన సెక్స్ విజ్ఞానానికి ఇంత రభస ఎందుకు? ఇన్ని అడ్డంకు లెందుకు? అటు శృంగారమనుకున్నా, ఇటు శాస్త్రజ్ఞానమనుకున్నా అనుభవించే విషయా

లకు మర్మమెందుకు ? అసలు ఏ విషయాన్నైనా గోప్యంగా వుంచామంటే అందులో ఏముందో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం మానవ సహజం.

ఈనాటి మిడిమిడి జ్ఞానసంపన్నులు సెక్స్ విజ్ఞానాన్ని విమర్శిస్తూ ఉన్నారు, అపహ్యాంచుకుంటున్నారు, సిగ్గుపడుతున్నారు. కాని మన పూర్వీకులు, అంతగా విద్యావిజ్ఞానంలేని వారుసైతం సెక్స్‌ను నీచంగా చూడలేదు పరికదా దానికి తగినంత ప్రాధాన్యత నిచ్చారు. మన ఋషులు ఆనందోపాసకులు, జీవితాన్ని సుఖప్రదమూ, ఫలప్రదమూ చేసుకోడానికి తపనపడ్డారు ; సెక్స్‌ను శాస్త్ర విషయంగా గ్రహించి అధ్యయనం చేశారు. భాషాజ్ఞానం పెరగని రోజుల్లో వారు దాంపత్య జీవిత రహస్యాలను గుహల్లోను, కొండలపైన, కుడ్యాలపైన శిల్పాలుగా చెక్కారు. ముఖ్యంగా దేవాలయాలపై రకరకాల భంగిమలలో నిలు వెత్తున శిల్పప్రక్రియ సాగించారు. అలా లైంగిక ప్రబోధం చేశారు. ఆనాటివారి శిల్పకళ ఈనాటికీ కొనారక్, ఖజారాహో, రామప్ప దేవాలయా లపై రకరకాల బంధాలలో దర్శనమిస్తున్నాయి. వేలసంఖ్యలో దేశ దేశాలవారు వచ్చి దర్శించి ఫోటోలు తీస్తున్నారు. ఆ బూతు బొమ్మలు గల ఆ దేవాలయాలను నాశనం చేయాలని మనం ఉద్యమాలెందుకు నడపటంలేదు? వాత్స్యాయనుని కామసూత్రాలు నిషేధించకపోగా తెలుగు అనువాదం ఎందుకు జరిగింది ?

ఇక మన కావ్యాలు, ప్రబంధాలు చదువుతుంటే దాన్ని శృంగార మనాలో, అశ్లీలమనాలో ఏమని వర్ణించాలి? ఎలా చెప్పాలి? అష్టవిధ శృంగార నాయికలు, చతుర్విధ నాయకులు దర్శనమిస్తారు ముందుగా. కాలిగోరునుండి కబరీబంధందాకా కచకుచాది వర్ణనలతో శృంగారనాయికని శల్యపరీక్ష చేసి వర్ణించారు. స్తనాలను ఘటాలతోను, బొడ్డును కాముని హోమాగ్నిగుండంతోను, తొడల్ని అరటిబోదులతోను, ఇంకా పీనస్తని, శాతోదరి లాంటి పేర్లతోను, మరులుగొనుట, వలపుగొనుట, మోహించుట, కామించుట లాంటి పద ప్రయోగాలు బోలెడన్ని మన కావ్యాలనిండా వున్నాయి. చంద్రబింబ, గజగమన, హంసయానలాంటి వర్ణనలతో

ఆనాటి వ్యవస్థలో స్త్రీని ఒక విలాసవస్తువుగా పరిగణించారు.

నాటి శృంగారమంతా సంస్కృత భాషలో వర్ణించారు కనుక, ఆ పదాల మాధుర్యానికి ముగ్ధులయ్యేవారు. భాష తెలిస్తేకూడా ఆ తన్మయత్వంపోయి చిందులు త్రొక్కుతారనేది అనుమానాస్పదమే. గీత గోవింద కావ్యంలోని జయదేవుని అష్టపదులన్నీ పచ్చి శృంగారాన్ని వర్ణిస్తాయి. నానారకాల రతిక్రీడలను దేవుని పేరుతో చిత్రిస్తే వాటిని కంఠస్థం ఎందుకు చేస్తున్నాం? పుణ్యమని చేస్తున్నామా? జీవితానుభవమని ఆహ్లాదిస్తున్నామా? ఆలోచించండి! సీతా వియోగ విరహాన్ని రతి ఉపరతులతో (తమ్ముడైన లక్ష్మణునితో) రాముడు వర్ణిస్తుంటే విని ఆనందిస్తున్నామేకాని, ఆ వాల్మీకిని దూషిస్తున్నామా? ఆ రామాయణ గ్రంథాన్ని చింపేస్తున్నామా? లేదు. ఎందుకని అవి మన అనుభవైక వేద్యాలు. ఇలా ఇంకా ఎన్నో పచ్చిబూతులు మన "పవిత్ర" శాస్త్రాలనిండా దర్శనమిస్తాయి. కాళిదాసు విరచితమైన కుమారసంభవంలోనూ, "వివాద ప్రోత్థిత శ్రీకుచోపరిచేలాంచలమైన వీడడు" అన్న పోతన్నగారి భాగవతంలోను, "కాంతుడూ, నీవు ఏకాంత మున పెనగువేళ" లాంటివి రామదాసు కీర్తనల్లోనూ పాడుతున్నాంకదా! ఇంకా రాసక్రీడలు, జలక్రీడలు, గోపికాక్రీడలు, క్షేత్రయ్య పదాలు, అన్నమాచార్య జావళులు ఇలా ఎన్నో! మరెన్నో!! మన కావ్యాలనిండా వున్నాయి. పెద్దన్నగారి వరూధిని పాత్ర అద్వితీయమైనది. స్త్రీకి కూడా కామవాంఛ వుంటుందనే సిద్ధాంతానికి ఆమె ప్రతీక. కులానికి దేవవేశ్య అయినా ప్రవరుణ్ణి మనోవాక్కాయ కర్మలా ప్రేమించి తన కోర్కెను నిష్కల్మషంగా ప్రకటించింది. సహజంగా స్త్రీ లైంగికవాంఛను ప్రకటించదు. కాని "ప్రాంచత్ భూషణ బాహుమూల రుచితో పాలిండ్లు పొంగార" - మనుచరిత్రకే ఇది ఒక సవాల్. మరి మనం ఆ మను చరిత్రను భస్మంచేస్తామా? పవిత్రంగా భావిస్తామా? ఆఖరికి దేవీస్తుతిలో కూడా "శ్రీ రమణీకుచ దుర్గ విహారా" అంటూ "కుచోన్నతే కుంకుమరాగ శోభితే" అని వర్ణిస్తూ స్తుతిస్తున్నామంటే మనలో శృంగారం జీర్ణించి పోయింది. విడదీయరాని అనుభవైకవేద్యం అయిపోయింది.

ఆహార నిద్రా మైథునాలు మానవ జీవిత ముఖ్య ధర్మాలు. కేవలం సినిమాలవల్ల, సాహిత్యంవల్ల మానవుడు సెక్స్ ప్రేరేపితుడుకాడు. అది అతనికి ప్రకృతి నేర్పిన విద్య. పుట్టుకతో వచ్చిన దేహధర్మం. జవసత్వాలుడిగినా కామవాంఛ నశించదు. అది సహజమేకాని యాదృచ్ఛికం కాదు. యవ్వన దశను, ఆ మధుర స్మృతులను అవలోకిస్తూ, తృప్తి పడతాడు వృద్ధుడు సైతం. ఆదిమ మానవుడు సెక్సును ఇచ్ఛావిశృంఖలత్వంగా, విచ్చలవిడిగా అనుభవించేవాడు. నాగరిక సమాజంలో సెక్సుకు ఎల్లలు, హద్దులు, పరిమితులు నిర్దేశించటానికి వివాహ వ్యవస్థ ఏర్పడింది. తద్వారా జంతుదశను దాటి, ఆనందోపాసకుడయ్యాడు మానవుడు.

ఒకేవిధి సెక్స్‌కు వెల్లితలలు వేస్తున్నాయి. ఆ సిద్ధాంతాలు అపభ్రంశాలు; అవి ఆచరణ సాధ్యంకాకపోగా పెడదారినిపట్టిస్తాయి. అందులో కొన్నిరకాలున్నాయి. రజనీష్‌లాంటివారు ఆశ్రమాలు నెలకొల్పి సెక్సును మోక్షసాధనంగా అభివర్ణించి కాముకక్రీడలద్వారా మోక్షప్రాప్తికి సోపానాలు నిర్మిస్తామని ప్రజల్ని మోసంచేస్తున్నారు. కొందరు గురువులు తాంత్రిక పద్ధతుల్లో పాంచరాత్రి విధానంలో సెక్సుకు విపరీత స్థానం కల్పిస్తున్నారు. భావిపరిణామాలు లేకుండా, మత్తు పదార్థాలను సేవిస్తూ కేవలం సంతోష సాధనంగా సెక్సునుభావించే హిప్పీలున్నారు. దాహంవేస్తే నీరు త్రాగినట్లు "డ్రింక్ ఆఫ్ వాటర్ థియరీ" శారీరక ఉద్రిక్తతను తీర్చుకోవటంలాంటివి కేవలం ధర్మవిరుద్ధాలు, నీతిబాహ్యాలుగా చెప్పుకోవచ్చు. అలాగే రెచ్చగొట్టే దృశ్యాలు, ఉద్రేకపరిచే సాహిత్యం బలహీనుల్ని మాత్రం కొంత తహతహలాడిస్తుంది. కొంతమంది చీరె చూస్తేనే, స్త్రీ మాట వింటేనే మనిషిని తాకితేనే ఉద్రేకపడవచ్చు. అది వారి దుర్బలత్వం, చిత్త చాంచల్యం. అంతమాత్రాన సర్వులకు సెక్సు సాహిత్యం, సెక్సు విద్య, సెక్సు విజ్ఞానం, సెక్సు ప్రబోధం నిషేధించాలనుకోవటం సాహసమేకాదు; అజ్ఞానానికి నిదర్శనంకూడా. కేవలం సెక్సు సాహిత్యమే లైంగిక ఉద్రేకాన్ని పెంచుతుందని, హింసకు, దౌర్జన్యానికి ప్రోద్బలపరుస్తుందనుకోవటం అనర్థం, అజ్ఞానం. ఆమాటకొస్తే విద్యావిహీనుడు ఏ సాహిత్యం చదివి "రేప్" చేస్తున్నాడు. అది వారివారి ప్రవృత్తి.

లైంగిక వాంఛను స్త్రీ కోరినా, పురుషుడు కోరినా అది శారీరక ధర్మంగా భావించాలి. స్త్రీ అయితే తప్పు, పురుషుడయితే ఒప్పు అనుకోవడం అపభ్రంశం. లైంగిక నీతిని చెడ్డగా వల్లెవేసే ప్రబుద్ధులు తమ దాంపత్య జీవితాన్ని సుఖప్రదం చేసుకోవాలని ఎందుకు తపనపడాలి? తమ పిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళుచేసి వారు ఆనందంగా వుండాలని ఎందుకు కోరుకుంటున్నారు? ఆలోచిస్తే తప్పుఒప్పులు వారికే తెలుస్తాయి. పేరు ప్రఖ్యాతులకోసం సెక్సు రాస్తారని భావించటం పొరపాటు. రచయిత వేషభాషలు, వయస్సునుబట్టి యిలా రాయడం అవివేక మనడం మరీ తప్పు. రచయిత చెప్పిన సందేశమేమిటి? అది మానవ జీవితానికి దర్పణం పడుతుందా? వక్రమార్గాన పయనిస్తుందా? అని ఆలోచించాలి.

నేటి మానవ మేధస్సుకు, విజ్ఞానానికి అవధులు లేవు. లైంగిక సంపర్కంలేకుండా టెస్టుట్యూబు బేబీలను తయారుచేస్తున్న ఈతరుణంలో సెక్సు ఉనికికే మార్పు వచ్చింది. అన్ని రంగాలలో సమూలమైన మార్పులు వస్తున్నప్పుడు అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైన సెక్సును గురించి ఆలోచించటం తప్పా? చర్చించటం తప్పా? వ్రాయటం తప్పా? రాసే విధానం తప్పా? ఈ తప్పొప్పులకు గీటురాయి ఏది? ఈ సందర్భంలో సెక్సును గురించి అపోహలు, అనుమానాలతో ప్రవిత్రత సాంప్రదాయాలా అంటూ తపించటం అర్ధరహితం. 11 సం॥ అమ్మాయినుండి 80 సం॥ల తాతయ్యవరకు సెక్సును గురించి ఉత్సాహపడడం చూస్తున్నాం. జడదారులను సైతం పరివశింపజేసే సెక్సుకు విధినిషేధాలు, హద్దులు అడ్డంకులు నిర్మించడం హాస్యాస్పదం. ఎవరిని ఎవరు ఆపగలరు? ఎలా దాచిపెట్టగలం? ఎందుకు దాచిపెట్టాలి? పైగా పాశ్చాత్యులను మంచికీ చెడుకూ విమర్శించటం సభ్యతకాదు. అంతమాత్రాన విచ్చలవిడి ప్రవర్తన కావాలని కోరటంలేదు. నీతినియమాలుండాలనే వాంఛిస్తున్నాం. కాని సుఖవ్యాధులున్న వారినిసైతం ఆ మాట నోటితో చెప్పకోరాదనడం, రహస్యంగా దాచటం పరమ కిరాతకం. అన్ని జీవిత సమస్యల లాగానే సెక్సునుకూడా తిలకించాలి. అది కథ, నవల, నాటకం, వ్యాసం, ఏదయినాకాని వైవిధ్యంతో కూడిన మానవ జీవిత సమస్యలను వెలికి తెచ్చేదే సాహిత్యం. దానికి ఎల్లలు లేవు. ఆ రచయితే నిజమైనస్రష్ట. అతనికే సమాజంలో శాశ్వత స్థానముంటుంది.

మానవవాదం - మహోద్యమం

మానవవాదం మానవుని అభ్యుదయాన్ని కాంక్షిస్తుంది. స్వేచ్ఛను అభిలషిస్తుంది. వ్యక్తిత్వాన్ని ఆశిస్తుంది. వ్యక్తి వికాసానికి ప్రాముఖ్యత నిస్తుంది. నైతిక విలువలు సూచించే నైతిక దృక్పథం కలది. సమాజాన్ని మానవ వ్యక్తుల సంఘంగా పరిగణిస్తుంది. సమాజాభ్యుదయమంటే మానవులందరి వ్యక్తిగత సంక్షేమాల సముదాయం అని భావిస్తుంది. వ్యక్తి వినా సమాజానికి వేరే అస్తిత్వం ఉందని మానవవాదం అంగీకరించదు. కనుక జాతి, సమాజం, వర్ణం, కులం మతాలపేర్లతో వ్యక్తిని అణగద్రొక్కటాన్ని సహించదు. మానవ సమాజానికి మానవుడే మూలమని ఘోషిస్తుంది. సమాజాభ్యుదయానికి మానవ వ్యక్తిగత అభ్యుదయమే గీటురాయి అని ప్రబోధిస్తూ జీవితాలు యాంత్రికం కాకూడదని నిర్దేశిస్తుంది.

పాతకాలపు మానవవాదం మానవుని అస్తిత్వాన్ని, స్వభావాన్ని నిర్వచనంచేసే సందర్భంగా దేవుని లేక పరమాత్మను ప్రాతిపదికగా తీసుకుని ఆలోచించింది. మానవునిలో దైవాంశ లేక పరమాత్మ అంశ వున్నదని తలచి అందరు మానవులు దేవుని బిడ్డలు లేక అఖండమైన బ్రహ్మయొక్క అంశ కలిగి జీవాత్మభాసితులని తలపోసింది. ఇది మత మానవవాదుల దృక్పథం. కాలం గడిచింది. సైన్సు వృద్ధిచెందింది. జ్ఞానం పెరిగింది. మానవ విశిష్టతను తరచిచూడటం జరిగింది. సాంప్రదాయం పేరిట మత మౌఢ్యానికి తలవంచని రీతిలో విజ్ఞాన వికాసాలతో, తర్కంతో ప్రగతి ప్రధాన మానవుని నడిపించే చైతన్యవంతమైన సిద్ధాంతం అవసరమయింది. అన్వేషణ జరిగింది. అది రాడికల్ హ్యూమనిజమని తేలింది. శాస్త్రీయ దృక్పథం, శాస్త్రీయ అవగాహన, హేతుత్వం హ్యూమనిష్టు సిద్ధాంతానికి ప్రాతిపదికలు.

ప్రతి మానవ వ్యక్తిలో హేతుత్వం భాసిల్లుతున్నదని, అది మానవుని శారీరక ధర్మమనే నిర్ణయానికి రావడానికి అవకాశం కల్గింది. మానవులందరిలో "హేతుత్వం" ఉన్నపుడు స్థూలదృష్టితో మానవులు అందరూ సమానులని భావించడం విడ్డూరంకాదు. ఈ ఆలోచన రాడికల్ హ్యూమనిజం, లేక నవ్య మానవవాదం, లేక సమగ్ర మానవవాదం యొక్క మౌలిక భావన. ఇదే ఎం.ఎన్. రాయ్ చేత ప్రవచింపబడిన నవ్య మానవవాద మౌలిక సూత్రం.

పైన చెప్పబడిన సమానత్వ సూత్రం ప్రజాస్వామ్య భావనకు దారి తీస్తుంది. అంతేకాక దానిని సమర్థిస్తుంది. దానికి సిద్ధాంత ప్రాతిపదికను ఏర్పరుస్తుంది.

ప్రజాస్వామ్యాన్ని అంగీకరించిన తరువాత స్త్రీ పురుషుల సమానత్వాన్ని ఎవరూ కాదనకూడదు, కాదనజాలరు. ఇంతవరకు స్త్రీల యెడల పురుషుల ధోరణి, సమాజ దృక్పథం ప్రజాస్వామ్య విరుద్ధంగా ఉంది. ఒకనాడు స్త్రీని ఆస్తిగా పరిగణించేవారు. ఆమెకు మనసువున్నా అది పనిచేయరాదు. ఆమెకు వ్యక్తిత్వం లేదు; ఉండరాదు. ఇప్పటికీ ఆ భావనయొక్క అవశేషాలు మనకు కనపడుతున్నాయి. భర్తయొక్క పరోక్ష సమ్మతిలేకుండా, దోహదం లేకుండా భార్య వ్యభిచరిస్తే ఆ భార్య మిండగానిపై భర్త నేరారోపణ చేసి క్రిమినలు కేసు పెట్టవచ్చును. అది భారత శిక్షాస్మృతి క్రింద ఇప్పటికీ నేరమే. దీని అంతరార్థం ఏమిటి? భార్య భర్తయొక్క ఆస్తి కనుక ఆ ఆస్తిని మరొకరు దొంగిలించరాదు! తమ సొంతం చేసుకోరాదు. ఈ భావనను విస్మరిస్తూ "ప్రేమ+సెక్సు=నీతి" అనే నవల వ్రాశాను నేను. మరో ఉదాహరణ కావాలంటే, 20వ శతాబ్దంలో వివాహిత స్త్రీలకు ఆస్తిహక్కుయిచ్చే చట్టం ఇంగ్లండులో వచ్చేదాకా వివాహిత స్త్రీ యొక్క ఆస్తిపై భర్తదే పెత్తనం. అంతేగాక 19వ శతాబ్దంలో కూడ భార్య సంపాదనను భర్త తీసుకొని అనుభవించేవాడు. ఆమె ఫ్యాక్టరీలో పనిచేస్తే ఆమె జీతాన్ని ఫ్యాక్టరీ యజమానులు భర్తకు చెల్లించేవారు.

కాలం గడిచింది. పురుషుడు ఆమెను బానిసగా చూశాడు. ప్రాణం వున్న వ్యక్తి, జీవంవున్న మనిషి అయినా ఆమెకు స్వేచ్ఛలేదు. భర్త చెప్పినట్లు, తండ్రి ఆదేశించినట్లు, కుమారుడు నిర్దేశించినట్లు ఆమె నడుచుకోవాలి. ఆమె సర్వదా రక్షింపబడేదే. మనువు ఈ విషయాన్ని చాలా స్పష్టంగా నిర్మొహమాటంగా చెప్పాడు. కన్యగా తండ్రి రక్షణలో, భార్యగా భర్త పోషణలో, భర్త మరణానంతరం కుమారుని సంరక్షణ కత్వంలో ఆమె ఉండాలి.

అంటే ఆమె శాశ్వతంగా మైనరు. ఆమెకు ఇచ్ఛాసంకల్పాలు వుండరాదు. యుద్ధాలు జరిగినపుడు పరదేశ స్త్రీలను చెరపట్టేవారు. వారిని బలవంతంగా వివాహమాడేవారు. (చూడు బైబిలు ద్వితీయోపదేశ కాండము-అధ్యాయం 20, వాక్యం 14). ఇతరులకు ఇచ్చి బలవంతంగా వివాహం చేసేవారు. భారతంలో భీష్ముడు తన తమ్ములకు వివాహం చేసే నిమిత్తం అంబ, అంబిక, అంబాలికలను దౌర్జన్యంగా తెచ్చిన సంఘటన గుర్తుచేసుకోవాలి యీ సందర్భంగా. కాఫిరులను ఓడించిన తరువాత వారి స్త్రీలను నీకు యిష్టమయితే వివాహమాడవచ్చునని తన అనుయాయులకు హితవు చెప్పాడు మహమ్మదు (చూడు ఖురాను 33:50). ఇక్కడ స్త్రీల యిష్టాయిష్టాల ప్రసక్తిలేదు. ఇలా ఎన్నో మనం ఉటంకించవచ్చును.

ఈనాడు మూడవ దశకు చేరుకున్నాము. స్త్రీలను రెండవ జాతిగా చూడటం జరుగుతోంది. ఆమెకు రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం యివ్వబడింది; ఓటు హక్కు వచ్చింది. ప్రజాప్రతినిధులుగా కొంతమంది స్త్రీలు ఎన్నికవుతున్నారు. మరికొందరు హైకోర్టు న్యాయమూర్తులుగా ఉన్నారు. నిన్నమొన్న చనిపోయిన ఇందిరాగాంధీ అత్యున్నతమైన ప్రధానమంత్రి పదవిని 15 సం||లు నిర్వహించింది. కాని, మొత్తంమీద చూస్తే స్త్రీలకు రాజకీయ రంగంలో తగినంత స్థానంలేదు. ఆ రంగంలో వారి చొరవ, ప్రవేశం లేవు. రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వారిపట్ల కేవలం లాంఛన ప్రాయంగానే మిగిలిపోయింది.

మహిళలకు ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం లేదు. స్త్రీలు ఉద్యోగాలు చేయటానికి, కార్మికులుగా ఉండటానికి, సంపాయించుకోటానికి, ఆస్తిని పొంది వుండటానికి ఈనాడు హక్కు కలిగివున్నారు. కాని, వారి ఆస్తిమీద, వచ్చే ఆదాయంమీద, వారి జీతాలమీద వారికి అధికారం లేదు. విద్యావంతులై ఉద్యోగినులుగా వున్న స్త్రీలు వందలు వేల రూపాయలు సంపాయించుకొంటూ అదంతా భర్తల చేతుల్లో, అత్తమామల చేతుల్లో పోసి, కొద్దిమొత్తం తమ ఖర్చుల నిమిత్తం వారివద్ద తీసుకొని, తమ జీవితాలు వెళ్ళబుచ్చుకుంటున్నారు. ఆస్తులు ఆడవారి పేర ఉంటాయి. కాని, వాటిపై అజమాయిషీ, అదుపు భర్తలది. మెడనిండా, వంటినిండా నగలు ఉంటాయి కొందరికి. కాని, వాటిపై యాజమాన్యంవారికి లేదు. దీనిని ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమని అనగలమా? ఇది మధ్యతరగతి పరిస్థితి మాత్రమేనని భావించేవారు చాలా పొరపడుతున్నారు. ధనిక స్త్రీల పరిస్థితి ఇందుకు భిన్నంగా లేదు. కాకపోతే తినటానికి తిండి, ఉండటానికి ఇల్లు, వేసుకోవటానికి నగలు ఉంటాయి. నిజానికి ధనికవర్గపు స్త్రీలు "షోకేసు"లో బొమ్మలు. అందాల ఆటవస్తువులు. ఇక శ్రామిక స్త్రీల విషయం చెప్పనక్కరలేదు. భర్త సంపాదన అంతా త్రాగుడుక్రింద ఖర్చుపెట్టి, అది చాలక ఆమె కూలిడబ్బులను బలవంతంచేసి కాజేస్తాడు. మంచి మంచి ఆహారం భర్తకూ పిల్లలకూ పెట్టి తను గంజినీళ్ళతో తృప్తి పడుతుంది ఆమె. పుష్టికరమైన ఆహారం లేనందువల్ల ఆమె ఆరోగ్యం కుంటుపడుతుంది. నీరసించి పోతుంది ఆమె. అంతటితో ఆగదు ఆమె హైన్య స్థితి. భర్తచేత చీవాట్లు, చెప్పుదెబ్బలు ఆమెకు నిత్యానుభవంగా తయారవుతున్నాయి. దీనినంతా ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమని ఎవరైనా ప్రచారంచేస్తే, అంతకన్న స్త్రీజాతిపట్ల అత్యాచారం మరోటి ఉండదు.

స్త్రీకి సాంఘిక స్వాతంత్ర్యం సున్న. ఆమె జీవితాన్ని ఆమె నిర్ణయించుకోటానికి ఆమెకు అవకాశం లేదు. ప్రతి ఆడపిల్ల విధిగా వివాహం చేసుకోవలసినదే. వివాహమే ఆమె గమ్యం, ఆమె జీవిత లక్ష్యం. ఇలాగని సంఘం నిర్దేశిస్తోంది. తల్లిదండ్రులు ఆమోదించి అమలుపరుస్తున్నారు. తనకు భర్త కాబోయే వ్యక్తిని తనుగా ఆమె

ఎన్నిక చేసుకోవటానికి వీలులేదు. ఆ అంశాన్ని తల్లిదండ్రులో, లేకపోతే అన్నదమ్ములో, కాకపోతే దగ్గర బంధువులో నిర్ణయిస్తారు. వారి నిర్ణయాన్ని ఆమె శిరసావహించవలసి వుంటుంది. పైగా వారి మతంలోనే, కులంలోనే, శాఖలోనే ఆమె వివాహం జరగాలి. ఇలా ఎన్నో అంక్షలు, ప్రతిబంధకాలు వున్నాయి. ఆమెకు అర్హతవున్నా ఉద్యోగం చేయటానికి అత్తమామల అనుమతి, భర్త సమ్మతి కావాలి. అత్తమామల సేవ, భర్త అడుగుజాడలలో పయనించడం, సంతానాన్ని కనడం ఆమె విద్యుక్త ధర్మాలు. ఆమెకు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ మృగ్యం. విడాకుల హక్కును వినియోగించుకోవటాన్ని కొన్ని మత ధర్మ శాసనాలు వ్యతిరేకిస్తాయి; మరికొన్ని అడ్డంకులను కలుగజేస్తాయి. విడాకులు పొందిన స్త్రీని సమాజం హేళన చేస్తుంది. వివాహం చేసుకోకుండా కన్యగా ఉంటే ఈసడిస్తుంది. ఒంటరి స్త్రీని వేటాడుతుంది; వెన్నాడి ఆమె జీవితాన్ని దుర్భరం చేస్తుంది. కొన్ని మతాలవారు, తెగలవారు, జాతులవారు స్త్రీకి వేర్పాటు కలిగిస్తున్నారు. మేలిముసుగు, పర్దా వారి పట్ల క్రూర సర్పాలయినాయి. ఆమె జీవితం అంతా సెక్సుపరంగా చిత్రించి, వేడుకలు, పండుగలు నిర్ణయించింది హిందూమతం. అంటే ఆమె సెక్సుకు తప్ప మరెందుకు పనికిరాని వ్యక్తిగా పరిగణింపబడుతోంది. వివక్ష సర్వేసర్వత్రా కొట్టవచ్చినట్లు కనపడుతోంది. సంతానాన్ని కనడం, కనకపోవడం ఆమె యిష్టాయిష్టాలపై ఆధారపడదు. అంతా భర్త ఇష్టంమీదనే నిర్ణయింపబడుతుంది. ఉద్యోగాలలో, పనులలో పురుషులకే మంచిమంచివి కేటాయించబడతాయి. శిక్షణ విషయంలో ఆమెను చిన్నచూపు చూస్తారు. ప్రమోషన్ల అంశాన్ని గమనిస్తే పురుషులకు త్వరత్వరగా అవి లభిస్తాయి. చదువు విషయం సరేసరి. ఆడది "ఉద్యోగాలు చేస్తుందా? లేక ఊళ్ళేలుతుందా" అని చెప్పి ఆడపిల్లలకు చదువు ఎగవేస్తారు. మంచి మార్కులు తెచ్చుకొంటూ తెలివితేటలు గల ఆడపిల్లల చదువు మాన్పించి, బండరాయి అయిన మగపిల్లవానికి చదువు చెప్పిస్తారు తల్లిదండ్రులు. ఇలా ఆమెకు సమాజంలో ఎదురుదెబ్బలు ఆజన్మాంతం తగులుతూనే వుంటాయి.

సాంస్కృతిక రంగంలో స్త్రీది ఎల్లప్పుడూ రెండవ స్థానమే. లలిత

కళలలో దిట్టలుగా పురుషులు చెలామణీ అవుతున్నారు. ప్రముఖ కవులు, గాయకులు, చిత్రలేఖకులు, కథకులు, నాట్యాచార్యులు, రచయితలు చివరకు పాకశాస్త్ర ప్రవీణులు అందరూ మగవారే. స్త్రీలు సకుర్తిగా లేరనికాదు. వారి సంఖ్య బహు స్వల్పం. వారికి వచ్చే పరిగణన అత్యల్పం. సాహిత్య సంగీత లలితకళా అకాడమీలలో పురుషులదే పెత్తనం. అలంకారప్రాయంగా ఒకరిద్దరు స్త్రీలకు చోటుపెడ్తారు. వారి వ్యక్తిత్వాన్ని ఎదగనీయరు. వారికి కీలక స్థానాలు ఇవ్వరు. వారిని నిరుత్సాహ పరుస్తారు. ఈసడింపు మాటలతో హేళనా వాక్యాలతో అస్తమానం దెప్పిపొడుస్తూనే వుంటారు.

ఇలా అమలులోవున్న స్త్రీ పురుషుల వివక్షవల్ల స్త్రీలు శోచనీయ స్థితిలో వున్నారు. కన్యగానో, వితంతువుగానో, లేక భర్తకు దూరమైతేనోతప్ప స్త్రీ యొక్క వ్యక్తిత్వం వికశించటానికి అవకాశాలు కన్పడటం లేదు. లేకపోతే సంపూర్ణ సహకారం అందించే పురుషుడు భర్తగా లభించిన భాగ్యశాలినికి తప్ప మరే వివాహిత స్త్రీకి ఆమె శక్తియుక్తులను ప్రదర్శించటానికీ, ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను వెలువరించటానికి వీలుకలగడం లేదు. ఇది చాల బాధాకరమైన పరిస్థితి. వివాహమాడటానికి, దాంపత్య జీవితం గడపటానికి పురుషునితోపాటు సమానంగా స్త్రీకి హక్కున్నది. కాని, దాంపత్య జీవితం ఆమెపాలిట కాలసర్పమై పరిణమించి ఆమె వ్యక్తిత్వాన్ని చిదిమివేయటం అక్రమం, అన్యాయం.

ఇన్ని రకాలుగా ఇబ్బందులకు, కష్టనష్టాలకు లోనవుతున్న స్త్రీ అభ్యుదయం కొరకు మహోద్యమం చేపట్టవలసి ఉన్నది. స్త్రీలకు పురుషులతో సమానంగా స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు జీవితంలోని అన్ని రంగాలలో లభించవలసివున్నది కనుక, దీనిని ఏ ఒక్కరో సాధించలేరు. సమిష్ఠిగా స్త్రీ లందరూ కలిసి కృషి చేయవలసిన తరుణం ఆసన్నమైంది. అంతేకాదు. విజ్ఞానవంతులూ, వివేచనాపరులూ అయిన పురుషులుకూడా ఆర్తి స్త్రీలకు చేయూతనీయాలి. కనుక ఈ మహోద్యమానికి ఒక సిద్ధాంతం, ఒక మార్గం నిర్ణయించబడటం సముచితం.

స్త్రీ విమోచన సిద్ధాంతాలు అనేకం. వాటిని మహిళోద్యమ కార్య కర్తలు అధ్యయనం చేయాలి. వాటిలో సరియైనదానిని ఎంపిక చేసికొని తదనుగుణంగా వ్యవహరించాలి. అందుకు ముందుగా వైవిధ్యం కల కొన్ని సిద్ధాంతాలను విశ్లేషించటం అవసరం.

ఉదారవాద స్త్రీ విమోచనకారులు (Liberal Feminists) ఎక్కువగా రాజకీయ సమానత్వానికి, సామాజిక సమానత్వానికి కృషి చేస్తారు. అయితే వారుకోరే పరిష్కారమార్గం పెట్టుబడిదారీ విధాన పరిధిలోనే వుంటుంది. దానిని వారు దాటిపోరు. అలాకాక మార్క్సిస్టు స్త్రీ విమోచనకారులు (Marxist Feminists) సోషలిష్టు సామాజిక వ్యవస్థను ఆశిస్తారు. కార్మిక జనసంక్షేమం, స్త్రీ కార్మికుల ప్రత్యేక సమస్యలు, వేతనాల విషయంలో స్త్రీ పురుష సమానత్వం, వీటికోసం పోరాటం సాగిస్తారు. వర్గపోరాటానికి పెద్దపీట వేస్తారు. మహిళోద్యమం వర్గ పోరాట అవసరాలకు లోబడివుండాలి వారి దృష్టిలో. ఇది సాంప్రదాయ మార్క్సిస్టుల అంచనా. కాకపోతే సృజనాత్మక మార్క్సిస్టులు (మావో. అతని అనుచరలు) మహిళోద్యమానికి, సాంస్కృతిక విప్లవానికి మరి కొంత ప్రాధాన్యత ఇచ్చినా, సోషలిస్టు సామాజిక వ్యవస్థలోనే స్త్రీల సమస్యలకు పరిష్కారమార్గం దొరుకుతుందని భావిస్తారు. సోషలిస్టు స్త్రీ విమోచనకారులు (Socialist Femenists) ఆర్థిక పునాదిని భావసౌధాన్ని సమాన ప్రాధాన్యత కలవిగా పరిగణిస్తారు. అయితే వారూ సోషలిస్టు సామాజిక వ్యవస్థనే అభిలషిస్తారు. హ్యూమనిస్టు స్త్రీ విమోచనకారుల దృక్పథం వేరు. వారు ఆశించే ఆదర్శ సమాజ ఆర్థిక స్వభావం వేరు. అది సహకార సూత్రంపై నిర్మితమవుతుంది. అంతేగాక వారు ఆర్థిక పునాదికి ప్రథమ స్థానం ఇచ్చి భావసౌధానికి ద్వితీయ స్థానాన్ని ఇవ్వరు. ఆర్థికానికి ప్రాధాన్యత వున్నమాట వాస్తవమే కాని, అది భావ సౌధాన్ని కించపరచేదిగా వుండదు. రెండూ సమానస్థాయి కలవే వారి దృష్టిలో. అంటే మహిళోద్యమానికి ద్వితీయ స్థానాన్ని కేటాయించి, వర్గ పోరాటానికి ప్రథమ స్థానాన్ని ఇవ్వరు. మహిళోద్యమాన్ని వాయిదా వేయరు. మహిళోద్యమమూ, ఆర్థిక పోరాటమూ రెండూ ఏకకాలంలో

ఒకేసారిగా జరగాలని కోరతాను. అంటే, సమాజంయొక్క సర్వతోముఖ అభ్యుదయాన్ని కాంక్షిస్తారు.

ఈ రకంగా హ్యూమనిస్టు స్త్రీ విమోచన సిద్ధాంతం ఎలా స్త్రీల రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక సాంస్కృతిక పురోభివృద్ధికి ఉపకరిస్తుందో తెలుసుకున్న తరువాత మానవవాదుల కర్తవ్యం ఏమిటి అనే ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది. మహిళోద్యమంపట్ల మానవవాదుల కర్తవ్యం ద్వివిధం. ఒకటి మానవవాది వ్యక్తిగతంగా నిర్వహించవలసినది, రెండవది సామూహికంగా చేపట్టవలసినది.

మానవవాది మున్ముందుగా తన కుటుంబంపై దృష్టి సారించాలి. తన ఇంట్లో ఉన్న స్త్రీల విద్యాభివృద్ధికి, సర్వతోముఖ వికాసానికి సాయపడాలి. వారి కృషికి దోహదం చేయాలి. వారి ప్రయత్నాలను వ్యతిరేకించక పోవటం ఒక ఎత్తు. వారిని ప్రోత్సహించడం మరొక పద్ధతి. రెండవ మార్గాన్ని అనుసరించాలి మానవవాది. విద్య విషయంలో పట్టణవాసులైన మానవవాదులు కొంత ముందంజ వేసినా, స్త్రీలను ఉద్యోగాలను చేయనీయడంలో కొంత పురోగాములుగా కన్పడినా, స్త్రీలలో శాస్త్రీయ దృష్టివ్యాప్తికి వారి కృషి అత్యల్పము. ఇక గ్రామవాసుల స్థితి-శ్రామిక స్త్రీలు అనాదిగా కాయకష్టముచేసి తమ కుటుంబ పోషణ చేసుకుంటున్నారు. గ్రామాలలో రైతు కుటుంబాలలో స్త్రీలు-మధ్య తరగతి రైతు, ధనికరైతు, భూస్వాముల కుటుంబాలలో స్త్రీలు గౌరవం పేరుతో కాయకష్టం చేయుటం లేదు. ఏదైనా ఒక్క భూస్వాములు, ధనిక రైతుల కుటుంబాలలో తప్ప స్త్రీ విద్యపట్ల ఆసక్తి తక్కువేకాక, అసలు ప్రోత్సాహమేలేదు. శాస్త్రీయ భావనా మరి వేరే చెప్పనక్కరలేదు. అది అసలే మృగ్యం. గ్రామస్థులుగా ఉన్న హ్యూమనిస్టులు పట్టణవాసులైన హ్యూమనిస్టులకన్న స్త్రీల విద్యావ్యాప్తి విషయంగా వెనుకబడి వున్నారనేది సుస్పష్టం. ఈ అఘాతాన్ని పూడ్చవలసిన బాధ్యత హ్యూమనిస్టులపైనే వున్నది.

ఇక హ్యూమనిస్టులు సాముదాయకంగా మహిళోద్యమానికి ఏమి చేస్తున్నారు, ఏమి చేయగలరు, ఏమి చేయాలనేది చర్చనీయాంశ మవు

తుంది. భారతదేశంలో హ్యూమనిస్టు భావ ప్రభావిత మహిళోద్యమం లేదు. ఉదారవాద స్త్రీ విమోచనకారుల సంఘాన్ని నిర్మించుకొని (అఖిల భారత మహిళా మహాసభ) కృషిచేస్తున్నారు. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ అనుయాయులైన స్త్రీలు భారత మహిళల జాతీయ ఫెడరేషనుద్వారా పనిచేస్తున్నారు. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీని అనుసరించే మహిళలు భారత ప్రజాస్వామ్య మహిళల సంఘంద్వారా మహిళోద్యమానికి తమకు అనుకూలమైన మలుపు ఇస్తున్నారు! మహిళా దక్షతా సమితి పేరుతో ప్రమీలా దండావతే వంటి నాయకమ్మన్యులు సోషలిస్టు భావాలతో స్త్రీ విమోచనోద్యమాన్ని నడుపుతున్నారు. కొంతమంది తీవ్రవాద భావాలు గల స్త్రీలు ఢిల్లీలోని "మానుషి" పత్రికద్వారా భావవ్యాప్తి చేస్తున్నారు. హ్యూమనిస్టు భావాలుకల స్త్రీలు తక్కువగా ఉన్నారు. వారికి కేంద్ర సంస్థగాని, చెప్పుకోతగినంత బలంగా రాష్ట్ర సంస్థగాని లేదు. ఏదో రాష్ట్రానికి ఒకరిద్దరు మాత్రం రాష్ట్రాలలో యధోచితంగా మహిళోద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకొనిపోవడానికి పాటుపడుతున్నారు. ఇది శోచనీయమైన పరిస్థితి. ఈ స్థితి మారాలంటే పురుష హ్యూమనిస్టులుకూడా మహిళోద్యమం పట్ల ఆసక్తిని ప్రదర్శించాలి. ఆ ఉద్యమ ఆవిర్భావానికి అనువైన పరిస్థితులను కల్పించాలి. మహిళా కార్యకర్తలను తయారుచేయటానికి ఉద్యమించే కొద్దిపాటి సంఖ్యలోవున్న ఉద్యమ సంచాలకులకు చేయూత నివ్వాలి. మహిళోద్యమం ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమంతో ప్రధానభూమిక వహిస్తుందని గుర్తించాలి. సమాజంలో నూటికి ఏబదిమందిగా ఉన్న స్త్రీలు వెనుకబడి ఉన్నంతకాలం సమాజం పురోగమించజాలదనే సత్యాన్ని అన్ని రాజకీయ పార్టీలు, ఉద్యమాలు సంపూర్ణంగా గ్రహించలేదు. ఏదో కళ్ళతుడుపు మహిళోద్యమాన్ని ప్రోత్సహిస్తున్నట్లు నటన చేస్తున్నారు. మహిళోద్యమ నాయకులకు పార్టీ నాయకత్వాలలో తగిన స్థానం ఇవ్వటం లేదు. వారినికూడా ద్వితీయశ్రేణి వారినిగా రాజకీయ పార్టీలు చూస్తు న్నాయి. తరతరాలుగా సమాజంలో పెత్తనం సాగించిన పురుషాధిక్యత, పురుష దురహంకార భావాలు అజ్ఞాతంగా పురుష విప్లవకారుల మనస్సులలో కూడ చోటుచేసుకున్నాయని ప్రకటిస్తే అది సత్యదూరంకాదు. కనుక

విప్లవకారులుగా చలామణీ అవుతున్న పురుషులు ఎంత త్వరగా ఆత్మ విమర్శ చేసుకొని ఎంత త్వరగా మారితే దేశానికి అంత అభ్యుదయం లభ్య మవుతుంది. ఈ సూత్రం హ్యూమనిస్టు ఉద్యమకారులకుకూడా వర్తిస్తుందని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. మరి చరిత్ర వారిపై మోపిన భారాన్ని వారు మోయగలరా ? వారి విద్యుక్త ధరాన్ని వారు నిర్వహించగలరా ?

(కలకత్తా అఖిల భారత రాడికల్ హ్యూమనిస్టు మహాసభలో [1984] ప్రసంగ పాఠం)

పిల్లల మానసిక సమస్యలు : తల్లుల కర్తవ్యాలు

బాల్యదశ చాల ఉత్కృష్టమనీ, ఆ దశలో పిల్లలకు ఏ బాధలూ, బాధ్యతలూ లేవనీ, కష్టాలు అసలే వుండవు అనే నమ్మకం పెద్దలకు గాఢంగా వుంటుంది. అసలు పిల్లల కేమండీ, చాల అదృష్టవంతులు. వాళ్ళు సుఖదుఃఖాలకు, లాభనష్టాలకు అతీతులు; పరిస్థితులకు పొంగిపోరు, కృంగిపోరు. అందువల్ల పిల్లలకు మానసిక సమస్యలే వుండవని, సమస్యలన్నీ మనకే వుంటాయని మనం తరతరాలుగా నమ్మే ముఖ్య సిద్ధాంతాలలో ఇది వకటి. ఏ కష్టమైనా మరే నష్టమైనా మనం బైటికి చెప్పుకుంటాం. సగం బాధను వెళ్ళగక్కుకుంటాం. తద్వారా కొంత మనశ్శాంతిని పొందగల్గుతాం. కాని పిల్లలు తమ బాధలను చెప్పుకోగల పరిజ్ఞానం వారిలో వికసించని కారణంగా మానసికంగా మధనపడతారు. అశుభం, శుభం తెలియని పిల్లలకు సమస్య లేమిటండీ! మీరు అసహజమైన వింత శాస్త్రం చెప్తున్నారు అని మీరు నన్ను దుయ్యబట్టవచ్చు. కాని పిల్లల మనస్తత్వ శాస్త్రం చదివితే వారి మానసిక సమస్యలు అర్థం అవుతాయి.

అంతే కాదు పిల్లల నడవడి, మాటల తీరుతెన్నులు, వారి ప్రశ్నలు పరిశీలిస్తే పిల్లల కెన్ని రకాలైన మానసిక సమస్యలున్నాయో మనకే స్పష్టంగా తెలుస్తాయి.

కేవలం భాషాజ్ఞానం తెలియని పసిపిల్లలు మాత్రమే ఆకలికి, బాధకూ అన్నింటికీ ఏడుస్తారు. క్రమేపి వారిలో అనేక మార్పులు రావటం మనం గమనిస్తూనే వుంటాం. ఉ॥ ఆరునెలల పాపను ఒంటరిగా విడిస్తే ఏడుస్తుంది. తనను లాలిస్తూ, పల్కరిస్తూ వుండాలని కోరుకుంటుంది. అంటే తనను ప్రేమించేవారూ, గుర్తించేవారూ వుండాలనే ప్రగాఢ వాంఛ ఇందులో ద్యోతకమవుతోంది. అలాగే ఊహ పెరిగేకొద్దీ పిల్లల్లో రకరకాలైన మానసిక లక్షణాలు ఏర్పడతాయి. కుతూహలం, అనుకరణ, కోపం, ఆదుర్దా, భయం, అసహ్యం, అసూయ, స్వార్థంలాంటి లక్షణాలు అవి. ఇంగితజ్ఞానం లేని పిల్లల్లో అసూయ, ద్వేషం, ఈర్ష్యలాంటి దుష్టగుణాలు వుంటాయనుకోవటం భ్రమండీ! మీరు అలాంటి లక్షణాలు పిల్లలకు ఆపాదించటం మీ తెలివితక్కువతనమని నన్ను మీరు దూషించవచ్చు. అపార్థం చేసుకోవచ్చు.

ఇక్కడొక ముఖ్యలక్షణం మనం చెప్పకోక తప్పదు. ప్రకృతిసహజ లక్షణాలు బిడ్డకు పుట్టుకతోనే కొన్ని వస్తాయి. పరిసరాల ప్రభావంవల్ల కొన్ని నేర్చుకుంటాడు. కుటుంబాచారాలవల్ల కొన్ని, స్నేహితులవల్ల మరికొన్ని సంక్రమిస్తాయి. వివేకి అయిన వ్యక్తి బుద్ధిని ఉపయోగించి దుర్లక్షణాలకు దూరమై సన్మార్గుడవుతాడు. చిన్నపిల్లల్లో బుద్ధివికాసం వుండదు కనుక ఆలోచించరు. అందువల్ల బిడ్డల్లో రకరకాలైన మానసిక లక్షణాలుంటాయి. పిల్లల్లో అన్నింటికన్నా ముందుగా బహిర్గతమయ్యేది అనుకరణ. నవ్వితే నవ్వటం. చిలుకపలుకులు పల్కటం. చప్పట్లు కొడితే కొట్టటం, ధ్వన్యనుకరణ చేయటం లాంటివి అవి. పెద్దవారయ్యేకొద్దీ సినిమా చూచివచ్చి తామూ అలాంటి "ష్టంటు" చెయ్యటం నేర్చుకుంటారు. ఇంకా పెరిగాక సినిమాల్లోలాగా దొంగతనాలు, హత్యలూకూడా చేస్తారు. ఇవి చూచి నేర్చుకునేవి.

పిల్లలకు కోపం తృటిలో వస్తుంది. అమ్మ ఎత్తుకోకపోయినా, అడిగింది ఇవ్వకపోయినా అమ్మమీది కోపంతో బొమ్మలు పగలకొడతారు. తమ్ముడిమీది కోపంతో వాణ్ణి కొడతారు. తండ్రిమీద కోపంవస్తే అతని కాగితాలు చింపేస్తారు. పరాయి ఇంట్లో వస్తువులు పగల గొట్టటం, విరగ్గొట్టటంలాంటివి చేస్తూ వుంటారు. అప్పుడు తల్లులు వారిని చావకొడతారు. కొట్టినకొద్దీ చేసినపనినే తిరిగి చేస్తారు. ఇతరు లేమనుకుంటారో అని తల్లి మళ్ళీ కొడుతుంది. అప్పుడు ఆ పిల్లవాడు మరీ మూర్ఖుడై పోతాడు. తాను బాగుపడకపోగా తల్లిపై ద్వేషం పెంచుకుంటాడు. అందువల్ల తల్లి బిడ్డను కొట్టినందువల్ల ప్రయోజనం శూన్య మవుతుంది.* కనుక ముందుగా బిడ్డ కోపకారణం తెలిసికొని నేర్పుగా అతనికి నచ్చచెప్పాలి.

అలాగే పిల్లల్లో అశక్తత, నిస్సహాయత ప్రబలంగా వుంటాయి. తనకు అన్యాయం జరిగినప్పుడు చేసినవాడిమీద పడి కొట్టాలని కొడతాడు. కొట్టలేకపోతే తానే కృంగిపోతాడు. ముడుచుకుపోతాడు; తల్లడిల్లిపోతాడు. ఈ పరిస్థితి పిల్లల మానసిక సమస్యల్లో ముఖ్యమైనది. పిల్లల్లో ఆదుర్దా తప్పనిసరిగా వుంటుంది. తల్లి రెండో పిల్లను దగ్గర తీసినప్పుడు తనకు దూరమయిందని, తన్ని ప్రేమించటం మానివేసిందనే భయంతో సతమతమయిపోతారు. ఆఖరికి, తన తల్లి తన తండ్రికి చేరువయినా సహించలేని స్వార్థం పిల్లల్లో వుంటుంది. తాను ఏకాకినై పోయాను అనే మానసిక వ్యధ వారిలో వుంటుంది. మరో ముఖ్య విషయం అదేమిటంటే అన్నివస్తువులు తనకే చెందాలనే స్వార్థంతో చెల్లికంటె తమ్ముడికంటే తనకే ఎక్కువ వుండాలనే వాంఛ మిక్కుటంగా వుంటుంది. అందుకే వాళ్ళ చేతుల్లోవి లాక్కోవటం, ఇవ్వకపోతే ఏడవటమూ సర్వసామాన్యంగా పిల్లలు చేసే పని.

ప్రతి విషయం తెల్సుకోవాలనే కుతూహలం పిల్లల్లో అత్యధికంగా వుంటుంది. అనేక రకాలైన యక్షప్రశ్నలు అడుగుతారు. ఆ ప్రశ్నలు చిత్రాతిచిత్రంగా వుంటాయి. వింటుంటే నవ్వొస్తుంది, ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. కొన్ని సమయాల్లో కోపంకూడా వస్తుంది! నేనెలా పుట్టానమ్మా!

అంటూ ప్రశ్నిస్తా డొకసారి. పక్షులు ఎందు కెగురుతాయమ్మా, మేఘాలు నల్లగా వుంటా యెందుకమ్మా, నక్షత్రాలు పడిపోవా? సముద్రం నీరు ఉప్పగాను, మన పంపు నీరు తియ్యగా వుంటా యెందుకూ? ఇలా అస్త మానం వెంటపడి అడుగుతూనే వుంటారు. మనం ఇతరులతో మాట్లాడే టప్పుడుకూడా అడ్డుపడి గొణుగుతూనే వుంటారు. వారు అడిగినప్పుడు ఓపిగ్గా అర్థం అయ్యేలా చెప్పాలికాని ఛీ! ఫో! అని విసుక్కోరాదు. పదే పదే అడిగినా మనం అసహనం కనపరచరాదు. అబద్ధాలు చెప్పటం అసలే పనికిరాదు. ఇతరులతో మాట్లాడేటప్పుడు ప్రశ్నించరాదని మెల్లిగా నచ్చ చెప్పుకోవాలి. కాని తిట్టటం, దూషించటం లాంటివి చేస్తే పిల్లలు తలక్రిందులై పోతారు. వారిలో జిజ్ఞాస, కుతూహలం, ఆలోచనా శక్తి నశించిపోతాయి. తాము చెప్పలేక ఏం మేస్తార్ని అడుగూ! అంటారు తల్లులు. అందువల్ల పిల్లలు మానసిక క్లేశాన్ని పొందుతారు. మనం చెప్తూ వున్నప్పుడు పిల్లల్లో తగిన జ్ఞానం, అనుభవం లేకపోబట్టి కొన్ని వారికి అర్ధంకావు. అర్థం అయ్యేట్లు చెప్పాలి. లేదా నీవు పెద్దయ్యాక నీకు ఆ విషయం అర్థం అవుతుందని నచ్చచెప్పాలి. ఎంత ఓపిగ్గా చెప్పగలిగితే అంత ప్రశాంతత, గ్రహణశక్తి వారిలో కలుగు తాయి.

పిల్లలకి రెండోక్లాసునుండి అబద్ధం ఆడరాదు. అని పెద్దలు నేర్పు తారు కాని తాము పూటికీ, పూటికీ అబద్ధాలు చెప్తూనే వుంటారు. అందువల్ల పిల్లలకు తల్లిదండ్రులపై విశ్వాసం, గౌరవం సన్నగిల్లే ప్రమాదం వుంది. పిల్లలుకూడా అబద్ధాలు చెప్పటం తప్పుకాదనుకుంటారు. పైగా తల్లి దండ్రులు అస్తమానం దెబ్బలాడుకుంటుంటే పిల్లలు వారిని చులకనగా చూస్తారు. హేళన చేస్తారు. పిల్లల్లో పిల్లలు గుసగుసలాడుకుంటూ వుంటారు. తామూ కొట్టుకోవడం, తిట్టుకోవడం నేర్చుకుంటారు. అందు వల్ల ఏ పరిస్థితుల్లోనూ వారి ఎదుట మనం పోట్లాడుకోరాదు. కొందరు తల్లిదండ్రులు తమ కోపాన్ని పిల్లలపై చూపిస్తూ బాదుతారు. ఇష్టం వచ్చినట్లు తిడతారు. కొడతారు. దాంతో పిల్లలకు తల్లిదండ్రులపై ద్వేషం, అసహ్యంలాంటి భావాలు ఏర్పడుతాయి. అది మానసిక వ్యధగ మారిపోతుంది. గజగజ వణికిపోతారు. తద్వారా ఇతరులతో సైతం

మంచిగా మాట్లాడలేని స్థితికి లోనౌతారు. కనుక ఎంతో శాంతితో, ఓర్పుతో సహనంతో వుండాలి పిల్లలపట్ల.

ఒక్కసారి తోటి పిల్లాడితో తగవులాడి, వాణ్ణి కొట్టివస్తాడు. అది చాలక ఇంకా ఏడుస్తూ తల్లినికూడా వాణ్ణి కొట్టమని అడుగుతాడు. ఆ సమయంలో ఎంతో నేర్పుగా బిడ్డకు హితబోధ చెయ్యాలి తల్లి. పరిస్థితుల్ని వివరించాలి. కొట్టటం తప్పని చెప్పాలి; నీతికథలు చెప్పాలి.

ఇటీవల చాలామంది స్త్రీలు ఉద్యోగాలు చెయ్యక తప్పటం లేదు. పెద్ద డిగ్రీలకై పిల్లలు పుట్టాకకూడా చదవక తప్పటం లేదు. ఈ పరిస్థితుల్లో ఇంటా, బైటాకూడా పనిచెయ్యకపోతే స్త్రీకి జరగటం లేదు. ఇలా సతమతమవుతున్న గృహిణులు పిల్లల విషయంలో తగిన శ్రద్ధ చూపలేకపోతున్నామని బాధపడుతున్నారు. వారికి విద్య చెప్పలేకపోతున్నారు. పిల్లల ఆరోగ్య విషయంలోకూడా శ్రద్ధాశక్తులు చూపలేకపోతున్నారు. ఒక్క స్త్రీ ఎన్ని గంటలు పనిచేస్తుంది? ఎన్ని బాధ్యతలు నెరవేరుస్తుంది అనే భావం పురుషులలో శూన్యమవుతోంది. కేవలం పిల్లల బాధ్యత తల్లులకే వుండాలి అనే సనాతన భావంతో వారు పట్టించుకోకపోవటంవల్ల తల్లులకు అదనపు చాకిరీ చెయ్యాల్సివస్తోంది. అదికాక నిరాదరణ అనేది పిల్లల భవిష్యత్తుకే గొడ్డలిపెట్టులా పరిణమించే ప్రమాదంకూడా లేకపోలేదు అందువల్ల తండ్రులు కేవలం పోషణాభారమేకాక పిల్లల పెంపకంలోకూడా శ్రద్ధాశక్తులు చూపాలి.

పిల్లల పెంపకం కర్తవ్యంతో కూడిన భారమైన బాధ్యతగా భావించాలి. కేవలం "డ్యూటీ"గా చేస్తే చాలదు. ఇంత తిండీ, గుడ్డా, నీడా ఇస్తే సరిపోదు. అదొక అసిధారావ్రతం లాంటిది. బిడ్డల్ని క్రమశిక్షణ, నీతి నిజాయితీ గల పౌరులుగా చక్కదిద్దాలంటే ముందుగా తల్లులకెంతో విద్యా వివేకాలుండాలి. త్యాగం వుండాలి. బిడ్డల శ్రేయస్సుకై దీక్ష బూనాలి. సర్వవేళలా వారి చర్యలను, లక్షణాలను కనిపెట్టి చూస్తూ వుండాలి. వారిలో దుష్ప్రవృత్తి గోచరించగానే దగ్గరికి చేరదీసి ఎంతో మెలకువతో నీవు చాలా మంచివాడివి నాయనా అలాంటి పొరపాటు మనం

చెయ్యకూడదని నచ్చచెప్పి మాన్పించాలి. కేవలం భయంవల్లనే చేయించ లేము. వారి మనస్సు పరిణతి చెందేలా ఉత్తమ లక్షణాలను వారి భాషలోనే వారికి చెప్పాలి. వారిలో మార్పుతేవాలి. అలాంటి నడత నేర్పటం కొంత కష్టమైనా అసాధ్యం మాత్రం కాదు. చిన్ననాటనే అలాంటి స్వభావ సిద్ధమైన బిడ్డ తన జీవితాంతం అతని పరివర్తనలో చెడ్డపనులు చేయ లేడు. తన బిడ్డలో ఆ పరిణతి తెచ్చుటకై తల్లి దీక్ష బూనాలి. అలాంటి బిడ్డలవల్లే సమాజానికి, దేశానికి భవిష్యత్తు వుంటుంది.

"యథారాజా తథాప్రజా" అన్నట్లు పిల్లలు దొంగలైనా, దుర్మార్గులు కావటానికైనా, విద్యావిహీనులు అయినారన్నా, సంఘ విద్రోహులుగా జీవిస్తున్నారన్నా అందులో 99 పాళ్ళు తల్లిదండ్రులకే చెందుతుంది. చిన్న నాటి క్రమశిక్షణా రాహిత్యమే వారినలా తయారుచేస్తుంది! మొక్కయి వంగనిది మ్రానై వొంగుతుందా! అనేది అక్షరాలా నిజం. పిల్లలు చెడు నడతకు తల్లిదండ్రులే బాధ్యులు. నీతిగా బిడ్డల్ని పెంచలేనివారు, పోషించ లేనివారు బిడ్డల్ని కనడం మానేయడం శ్రేయస్కరం. మనం బిడ్డల్ని చీడ పురుగులుగా తయారుచేస్తే, బాధ్యతా రహితంగా ప్రవర్తిస్తే అది సాంఘిక నేరంగా భావించాలి. అందరూ అలా చేస్తున్నారని కాదు. కొందరు తల్లులు పట్టీపట్టనట్లు ప్రవర్తిస్తున్నారు. అది కేవలం ఉద్యోగినులకే వర్తించదు. కొందరు ఉద్యోగినులు సైతం సమర్థత గలవారు లేక పోలేదు. కేవలం గృహిణులుగా వున్నవారుకూడా పిల్లలపై శ్రద్ధాశక్తులు చూపనివారూ వున్నారు. అది వారి విలువలనుబట్టి వుంటుంది. వారి సామాజిక దృక్పథాన్నిబట్టి వుంటుంది. పిల్లల్లో దయ్యాలు, భూతాలపై నమ్మకం కలిగించే తల్లులు కొందరైతే కేవలం భక్తిప్రపత్తులవల్ల, నమ్మ కాలవల్ల పరీక్షలు పాసవుతారనే భావానికి బీజాలు నాటుతారు మరికొందరు. అందువల్ల పిల్లల్లో స్వశక్తి, ఆత్మవిశ్వాసం సడలిపోతాయి. కాపీలు కొట్టి కొందరూ, ముడుపులు కట్టి కొందరూ కృతార్థులు కావాలని వాంఛిస్తారు. కనుక ముందుగా తల్లుల్లో మానసిక వైఖరి మారాలి. తార్కిక చింతనా మార్గంనుండి అభూతకల్పనలవైపు పిల్లల్ని మరలించరాదు. మన చుట్టూ వున్న ప్రకృతిని, సమాజాన్ని, సర్వప్రపంచాన్ని గురించి తెలుసు

కోవాలన్న తపన, ఆరాటం వారిలో కలిగించాలి. పూజలు చేస్తే కోర్కెలు సిద్ధిస్తాయని, అమ్మ ప్రక్కన చెల్లిని దేవుడు తెచ్చి పడేశాడనే మూఢవిశ్వాసాలకు వారిలో తావుండరాదు. సైన్సు దాని పరిణామం, శాస్త్రీయజ్ఞానం వారిలో కలిగించటం చాలా అవసరం. తోటి మానవుణ్ణి గౌరవించే విధానాన్ని చిన్ననాటినుండే వారికి అలవర్చాలి. సహనం సౌశీల్యం, దాతృత్వం, నిస్వార్థంలాంటి లక్షణాలు విధిగా నేర్పాలి.

విద్యావంతులు సైతం శిక్షణక్రింద కొట్టటం, తిట్టటం, గుంజీలు తీయించటం, గెంటటం లాంటి క్రూరశిక్షలు వేసి దండిస్తూ వుంటారు. ప్రతి పని చెయ్యొవద్దు అని చెప్పేబదులు వారికా అవసరాన్ని సహేతుకంగా వివరిస్తే వారిలో ఆలోచనా శక్తి పెరుగుతుంది. అందువల్ల విజ్ఞాన విషయాలపై వారి దృష్టి మళ్ళుతుంది. పిల్లల పెంపకం ఎంతో బాధ్యతతో, జాగ్రత్తతో జరుగవలసిన పని. వారిలో హేతుత్వాన్ని పెంచాలన్నా, వివేకవంతులుగా రూపొందించాలన్నా ముందుగా మనలో వైజ్ఞానిక దృక్పథం సంతరించుకొని తద్వారా అలాంటి వైఖరి వారికి కలిగేటట్లు చేయాలి. అది మన ముఖ్య కర్తవ్యం.

(1985 లో ఆలిండియా హైదరాబాదువారి సౌజన్యంతో)

సాహిత్యంలో ఆధునికత అడుగంటుతోందా ?

సామాజిక స్పృహలేని రచన సాహిత్యం అనబడదు ; అది ప్రయోజన శూన్యమవుతుంది ; దానికి శాశ్వతత్వ ముండదు. సాహిత్యం రెండు రకాలు. శాస్త్రీయ దృక్పథం కలిగి ఆలోచింపజేసేదాన్ని (లాజికల్‌గా) ఆధునిక సాహిత్యం అని చెప్పుకోవచ్చు. ఆ రచనలు అభ్యుదయ పథాన, సంస్కరణల విధానాలతో నడుస్తాయి. ఆ సాహిత్యం సమూల మార్పును కోరుతుంది ; తిరుగుబాటును ప్రోత్సహిస్తుంది. శ్రీశ్రీ లాంటివారి రచనలు ఆధునికతతో కూడిన అభ్యుదయ సాహిత్యంగా పేర్కొంటాం. రెండవది సంప్రదాయ సాహిత్యం. విశ్వనాథలాంటివారి రచనలన్నీ సనాతన వాదాన్ని, మతధర్మాలను గౌరవిస్తాయి. ఆ సాహిత్యాన్ని భారతీయ సంస్కృతిగా హెచ్చుమంది గౌరవిస్తున్నారు ; స్వీకరిస్తున్నారు ; పోషిస్తున్నారు. అయినా ఆధునిక సాహిత్యం కూడా నశించకపోగా పెరుగుతూనే వుంది. కారణం భావవాదం, భౌతికవాదం తోడునీడల్లా ప్రక్క ప్రక్కనే పయనిస్తూ వుంటాయి. అవి ఏనాటికీ కలువని సమాంతర రేఖలు. కాని ఆధ్యాత్మికవాదం అతి పెద్దది. దాని పరిధి విశాలమైనది. 99 మందిని మలుచుకోగల శక్తి దాని కున్నది. ఎక్కడ అజ్ఞానం, అశాస్త్రీయత, అవివేకం వుంటాయో అక్కడల్లా సంప్రదాయపు ప్రభావం వుంటుంది. అది స్త్రీపురుష లిద్దరిలోనూ వుంటుంది. ఆ రచయితలద్వారా (స్త్రీ పురుషులు) వేలసంఖ్యలో వెలువడుతున్న వారి సాహిత్యం అంతా ఆధునికతను నిరశిస్తుంది. అందువల్ల ఆ రచనలవల్ల సాంఘికంగా స్త్రీల పరిస్థితి మారుతోందా? రాజకీయంగా వారు చైతన్యవంతులౌతున్నారా? ఆర్థికంగా సమాన త్వాన్ని వాంఛిస్తున్నారా, సాంస్కృతికంగా పురోగమిస్తున్నారా? శాస్త్రీయ దృక్పథం, ఆధునికత, అభ్యుదయ భావాలు ఎందరిలో ప్రోది చేసుకుంటున్నాయి? అసలు సాహిత్యానికి గీటురాయి ఏది? మరి ఎందుకు అలాంటి రచనలు చేస్తున్నారు అని ప్రశ్నిస్తే వాటికి సమాధానం దొరకదు.

యు.ఎన్.ఓ. వారి ధర్మమా అని ప్రపంచ మహిళాసంవత్సరం,

దశాబ్దాల వచ్చి మీదపడి స్త్రీలను వెన్నుతట్టి లేపాయి. రెక్కలు గుంజి ముందుకు తోశాయి. నీ స్థాన మెక్కడ? నీ వెక్కడ? అని కలవర పరిచాయి. నీ గురించి ఆలోచించుకోమని హెచ్చరించాయి. నీకు వ్యక్తిత్వ ముందా అని ప్రశ్నించాయి. నీ భవిష్యత్తుకు బాటలు వేసుకో అంటూ ఒక్కతోపు తోసి ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశాయి. ఆ తాకిడికి తట్టుకోలేని తరుణులు వంటింటిని, పడకటింటిని దాటి వీధి గుమ్మంలోకి తొంగిచూచారు. ఆ సందర్భంగా సభలు, సమావేశాలు, చర్చలు, సెమినార్లు విరివిగా జరి గాయి. అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైనది మహిళలపై సాహిత్యం వెల్లివిరి సింది. అంతేకాదు మహిళలే ఉద్రేకంతో, ఉత్సాహంతో రచనా ప్రక్రియను చేబట్టారు. మహిళా సాహిత్యాన్ని పత్రికలు ఆదరించాయి. స్త్రీ పేరు చూస్తేకాని వేసుకోని పత్రికలు, చదవని పాఠకులు తయారయ్యారు. రచయిత్రులకు గొప్ప పాఠకలోకం లభించింది. పత్రికలకు "డిమాండు" పెరిగింది. అలా రచయిత్రులతోపాటు మహిళా చదువరులుకూడా గొప్ప సంఖ్యలో పెరిగారు. ఒకవిధంగా ఆలోచిస్తే ఇది కొంత పురోగమనం కావచ్చు కాని వ్రాసిందంతా అభ్యుదయకరమైనదా? ఈ సాహిత్యంవల్ల స్త్రీజాతిలో మానసికవికాసం, జాగృతి వస్తోందా అంటే అది వేరే విషయం; చర్చనీయాంశం కూడాను.

గుండెల్లోంచి వచ్చేది బాధ అయితే మెదడులోంచి వచ్చేది వేదన. ఆ వేదనే సాహిత్యరూపం తాలుస్తుంది. ఆ సాహిత్యం ఆయా రచయితల విలువలనుబట్టి వుంటుంది. సనాతనధర్మంపై నడవాలనే ధోరణిలో రచనలు చేస్తారు సంప్రదాయవాదులు. విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధనా ఫలితాల కనుగుణ మైన రీతిలో తమ రచనావ్యాసంగాన్ని సాగిస్తారు ఆధునికులు. ఎవరి భావాలు వారివి; ఎవరి మార్గాలు వారివి. ఈ రెంటికీ సమన్వయం లేకపోగా ఎడతెగని పోరాటం సాహిత్యరూపాల్లో దర్శనమిస్తూనే వుంటుంది. అయితే ఆధునికభావాలు గలవారు అత్యల్పం అనక తప్పదు. సనాతన సంప్రదాయ భావాలను అత్యధికులు ఆమోదిస్తారు. ఆ సిద్ధాంతాలతోనే వారు స్త్రీ ధర్మాలు, కర్తవ్యాలు ఆమె హోదా నిర్వచిస్తున్నారు. వాటిని అత్యధిక సంఖ్యలో ప్రజలు గౌరవిస్తున్నారు. ప్రాచీన రుషులు, ధర్మ

శాస్త్రకారులు, పురాణకర్తలు అంతా పురుషులే. వారంతా పురుషాధిపత్యంతో స్త్రీని నిరసిస్తూ, చులకనగా చూస్తూ ఆనాటి సాహిత్యంలో వ్రాశారు. నాటి స్త్రీని కేవలం సెక్సు సింబల్‌గా చిత్రించారు. ఆమెపై విధి నిషేధాలు, ఆంక్షలు లెక్కకు మిక్కుటంగా వుండేవి. ఆ వరవడిలోనే, వాటి ఆధారం తోనే భారతదేశ చట్టాలు నిర్మించారు. తర్వాత మళ్ళీ మతాలనుబట్టి శాసనాలు రూపొందించబడ్డాయి. ఇక మతవిషయంలో స్త్రీని ముస్లిములు భూమితో పోలిస్తే, హిందువులు వ్యక్తిత్వం లేని బొమ్మను చేశారు. మనువు స్త్రీని పురుషుని ఆస్తిగా జమకట్టాడు. నీకు ఆజన్మాంతం విధేయురాలిగా వుంటానని పెళ్ళిలో ప్రమాణం చెస్తుంది క్రైస్తవ మహిళ. సంప్రదాయం కోసం వ్యక్తిని బలిచేసేవే సంప్రదాయ సిద్ధాంతాలన్నీ. చిత్తశుద్ధికన్నా సిద్ధాంతాలకే విలువ ఇస్తారు మతవాదులు. ప్రాణానికన్నా కళేబరానికే విలువ వుంది మన సంప్రదాయంలో. ఆ దృష్టితోనే రచింపబడింది మన ప్రాచీన సాహిత్యం. వాటి ఛాయలతోనే నేటి మన సాహిత్యం వెల్లివిరుస్తోంది. ఈలాంటి రచనలు చేసేవారిలో స్త్రీలుకూడా అత్యధికంగానే వున్నారు.

స్త్రీ విమోచనపైకాని, స్త్రీల స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలపై కాని దృష్టి కేంద్రీకరిస్తూ వ్రాసే రచనలు దరిదాపు శూన్యం. సంప్రదాయాన్ని బలపరిచే విషయంలో స్త్రీ పురుష రచనల్లో తేడా అన్నది కాగడాలేసి గాలించినా దృగ్గోచరం కావడం లేదు. పురుషాధిక్య భావాలు జీర్ణించుకొన్న మహిళలు సైతం వాటినే బలపరుస్తూ వ్రాస్తున్నారు. వారి దృష్టిలో వివాహంతో స్త్రీ పురుషుడి సేవకురాలుగా మన్ననలందుకోవాలి. ఆమె పతివ్రత, ఉత్తమగృహిణి, ఆదర్శమహిళగా బ్రతకాలి. పాపం, పుణ్యం అనే బూచీలను చూపి విధి నిషేధాల పేరుతో అనేక బాధ్యతలు ఆమెపై పెట్టారు. అవి తమకు తామే నమ్మి ఆచరించే రీతిలో బోధించబడ్డాయి. అధిగమిస్తే అధోగతి అంటారు. లేక సంఘ బహిష్కరణ చేస్తారు. అలాంటి భయభక్తులతో మలచబడ్డది భారత నారీమణి. భర్త ద్వారానే ఆమెకు గుర్తింపు వుండాలనేది మనవారి ధ్యేయమయింది. తన దేహంపై, తాను కన్న బిడ్డలపై సర్వాధికారాలు భర్తకే వుండాలట. ఈ భావ ప్రచారానికై

నీతి చంద్రిక, సీతా దమయంతుల చరిత్రలు, పతివ్రతల కథలులాంటివి మన విద్యావిధానంలో చేర్చబడ్డాయి. మన విద్యకు ఆధారం మన ధర్మ శాస్త్రాలు, పురాణాలు దీనికి నాందిప్రస్తావన వేదాల్లోనే జరిగింది. పితృస్వామిక విలువలకు, బహు భార్యాత్వానికి బీజాలు రుగ్వేదంలోనే రూపు ధరించాయి. మగబిడ్డని కనని స్త్రీని హీనంగా చూడటం సామవేదం నాటికి బలపడింది. అక్రమ సంబంధమున్న స్త్రీకి ఆడపిల్ల పుడుతుంది అనే అనౌచిత్యాన్ని దేవవాక్కుగా చెప్పింది. అథ్వరణవేదం, కుమార్తె దుఃఖ హేతువు; కుమారుడు స్వర్గదీపంగా చిత్రించింది బృహదారణ్యం. పిల్లల్ని కనలేని స్త్రీకి విలువే పోయింది. తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలో, గృహ్య సూత్రాలనాటికి స్త్రీ కేవలం పరాన్నభుక్కుగా (Parasite) అయిపోయింది. ఆమె జీవితం ఇంటిపనికీ, భర్తసేవకు, అర్పితమయింది. తన శ్రమకు విలువే కోల్పోయింది. ఆస్తిహక్కు, బిడ్డపై యాజమాన్యం లాంటివి తిరస్కరింపబడ్డాయి. అర్థశాస్త్ర లేఖకుడు, మహాపండితుడైన చాణుక్యుడు స్త్రీపై చూపిన నిరాదరణ, కఠినశిక్షలు, పన్నాగాలు మిక్కుటంగా వున్నాయి. రహస్యంగా స్త్రీ మాట్లాడినా, రమించినా రోడ్డుమీద నిలబెట్టి ఛండాలునిచేత బొంగుతో కొట్టించాలని వ్రాశాడు. స్త్రీ గోళ్ళు పెంచుకున్నా, జుట్టుముడి విప్పుకున్నా, పకాపకా నవ్వినా లెక్కప్రకారం 24 పణాలు పన్ను చెల్లించాలి. చాణుక్యుని వారసుడే మనువు. నేటికీ మన స్త్రీలచేత పూజింపబడే మహాసిద్ధాంతకర్త. ఆడది అపరిశుద్ధ, నమ్మకద్రోహి, ముక్కోపి, దుష్టురాలు కనుక "ఆడదాన్ని నమ్మరాదు" అనేవి బోలెడన్ని సూత్రీకరించిన మను ధర్మశాస్త్ర నిర్ణేత మనువు. ఆమెకు కర్తవ్యాలే తప్ప హక్కులుండరాదని వాదించిన చండప్రచండుడు ఆయనే. ప్రపంచాన్ని జయించి మానవత్వాన్ని కాలరాచిన నియంత యెవరంటే మనువని చెప్పుకోవచ్చు.

వేశ్యావృత్తికి నిమ్నజాతి స్త్రీలు మాత్రమే అర్హులనీ, బ్రహ్మణ, క్షత్రియ స్త్రీలు భర్తల పాదసేవకు అంకితం కావాలని కామసూత్రాల్లో లిఖించాడు వాత్సాయనరుషి. పిల్లలు తన ప్రతిరూపాలనే నిర్ధారణ పురుషునికి ముఖ్యమని ఆయన సిద్ధాంతీకరించాడు. అందుకొరకే బాల్యవివాహాలు విధిగా జరపాలని సూత్రీకరించాడు. కేవలం వంశోద్ధారకుణ్ణి

కనడమే భార్య కర్తవ్యమనీ, తన కామ సుఖాలన్నీ వేశ్యలద్వారా అనుభవించవచ్చని చక్కగా వ్రాసిన పెద్దమనిషి వాత్స్యాయనుడు పురుషుడు కాకపోతే భార్య అయినా, వేశ్య అయినా ఇద్దరూ బుట్టబొమ్మలే.

అలాగే రామాయణ భారతాలలో స్త్రీ పాత్ర చాలా ఘోరస్థితికి దిగజారిపోయింది. అగ్నిలో దూకి సీత స్వచ్ఛతను నిరూపించుకోవడం, జూదంలో పణం పెట్టబడటం, అప్పుకోసం ఆలిని అమ్మడం, అతిధులకు అర్పించటంలాంటివి కోకొల్లలు. అలాంటి పురాణ స్త్రీల చెరలన్నీ భరించటానికి (నాటినుండి నేటివరకు) మన మహిళాజాతి అంతా, మానసికంగా సిద్ధం చేయబడింది నాటి సాహిత్యంద్వారా, "ఆ సీతమ్మ తల్లి కష్టాలు ముందు నేనెంతా!" అని తమ స్థితికి గర్వపడటం సర్వసాధారణమయింది మన మహిళలకు.

నాటి సంప్రదాయ సాహిత్య వారసత్వమే నేటి సజీవ దహనాలు, వరకట్న పిశాచాలు. భర్తకు స్వర్గసుఖం ఇవ్వాలని ఆనాడు భార్యను చిచ్చుకు అర్పించేవారు. విధవరాలికి మనుగడ అపరిశుద్ధమని అగ్నికి ఆహుతి చేయడమే "సతి" ఆ దురాచారం చట్ట వ్యతిరేకమైనందున నేడు మరోరూపంలో అమలు జరుగుతోంది. తగిన కట్నం, వస్తుసామగ్రి తేలేదని కోడల్ని కాల్చిచంపడం. దాన్ని ఆత్మహత్యగా నిరూపించటం జగమెరిగిన సత్యమే. ఆ హత్యకు న్యాయ నిరూపణ అసాధ్యమవుతోంది. ఎందువల్ల? అంటే తనపై భర్తకు అన్ని అధికారాలు వున్నాయని, ఎదిరించే హక్కు తనకు లేదనే భావదాస్యంతో స్త్రీలుండడంవల్లనే, అందువల్లే మరణ వాంగ్మూలంలో అది హత్య అయినా ఆత్మహత్య అని చెప్పుకుంటున్నారు. వంశగౌరవంకోసం, బిడ్డల భవిష్యత్తుకోసం స్త్రీ తనను తాను బలిచేసుకొనే సందర్భాలుకూడా కొన్ని వుంటున్నాయి. అసలు పుట్టెడు కోరికలతో కాపురానికొచ్చిన నవవధువు ఆత్మార్పణం ఎందుకు చేసుకుంటుందని ఏ భర్త అయినా ఆలోచిస్తున్నాడా? ఆఖరికి పాలిచ్చే గొడ్డుచస్తే ఏడ్చేవారుకూడా కోడలుచస్తే మళ్ళీ కట్నంతో మరో పిల్ల వస్తుందిలే అని సంతోషిస్తారు మమతా, మానవత్వాలు లేని వ్యక్తులు. కన్యాశుల్కం పేరుతో తండ్రి బిడ్డను అమ్ముకొనే రోజులుమారి వరశుల్కమిచ్చి దాస్యం వహి

స్తోంది నేటి ఆడబడుచు. "భర్త భరించాలి కనుక కొంత మూల్యం చెల్లించడం నేరమా!" అనే భావం అంతరాంతరాల్లో వుండబట్టే కట్నం ఇవ్వడం, పుచ్చుకోవడం జరుగుతున్నాయి. మౌలికంగా ఆలోచిస్తే స్త్రీ తక్కువ అనే భావంవల్లనే ఆమెపై అత్యాచారాలు, హత్యలు, కొట్టడం, మానసిక హింసలులాంటివి జరుగుతున్నాయి. ఈ భావంతోనే సాహితీకారులు సాహిత్యాన్ని తమ సాధనంగా వాడుకుంటున్నారు. ఇవి తరాతరాల ఆలోచనలు. విద్యావిజ్ఞానాలుండి ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు అనేకమంది స్త్రీలు. అంతమాత్రాన సమానస్థాయి ఆమెకు వున్నదనుకొనుట భ్రమ. ఆమె ఆస్తిపై, శరీరంపై సంపాదనపై భర్తకే అధికారం వుంటోంది. అది ధర్మ సమ్మతమేనని పలువురి అభిప్రాయం. ఈ ప్రాతిపదికతోనే రచయితలు, పురుషులు స్త్రీని సమానస్థితికి ఎదగనివ్వరు. కనీసం రచయిత్రులైనా సమాజ కట్టుబాట్లతో బందీలైన స్త్రీలకు విముక్తి కలిగించాలి కాని ఇంకా తమ రచనలద్వారా వారిని ఆ మురికికూపాల్లోకి నెట్టడం క్షంతవ్యం కాదు. భారతీయ సంస్కృతి పేరుతో అణగారిన స్త్రీ జాతిని ఇంకా అధోగతికి త్రోసే సాహితీపరులు మార్గదర్శకులు కాకపోగా వారికి చరిత్రలో స్థానం వుండదు. కనుక రచయితలు ముందుగా సమస్యను సమ్యక్ దృష్టితో పరిశీలించాలి; అంటే నేటి స్త్రీల స్థానం, పరిస్థితి 16 వ శతాబ్దంనాటి దశలోనే వుంది. పురుషాధిపత్యం, స్త్రీల అణచివేత రూపంలో మారినా మౌలికంగా మారలేదనేది అక్షరాల నిజం. కారణం స్త్రీల అజ్ఞానమే.

ఆమెరికాలో నీగ్రోలకు బానిసత్వంనుండి విమోచన ఇచ్చిననాటి రాత్రి వారికి నిద్రపట్టలేదట. తెల్లారితే మనం మనంగా ఎలా ఆలోచించాలి? ఏంచెయ్యాలి ? ఎలా క్రొత్త జీవితాన్ని గడపగలం అని తల్లడిల్లిపోయారట. అలాగే ఈ తాళాలు పుచ్చుకొని స్త్రీలను మీరు నడిపించండి అంటే చెయ్యిచాచి పుచ్చుకోగల ధైర్యం, చొరవ కలవారుంటారా ? అనేదొక చిక్కుప్రశ్న. అందువల్లే ఈనాడమల్లోవున్న హక్కులుకూడా అనుభవించలేని వారు స్త్రీలలో కోకొల్లలు. శాస్త్రవిజ్ఞానం పెరిగింది కాని దైనందిన జీవితవిధానం మారలేదు. మార్పు కోరనివారిలో స్త్రీ పురుష లిద్దరూ వున్నారనేది పచ్చినిజం. సమానత్వం, మానవత్వం ముఖ్య లక్షణాలని

తెలిసినా స్త్రీ అంటే ఒక వస్తువనే భావంలో మార్పురాలేదు. ఇది సమాజ ప్రగతికే విఘాతమని గ్రహించకపోవటం శోచనీయం.

సామాజిక స్పృహ, సంస్కరణ, ఆధునికత లేని సాహిత్యం నిష్ప్రయోజనం. వ్యక్తి సమాజం సాహిత్యానికి పునాదిరాళ్ళు కనుక సగభాగమైన స్త్రీ సంక్షేమాన్ని, ఆమె స్వేచ్ఛా, సమానత్వాలను బలపరిచేదే అసలయిన సాహిత్యం. యథాతథ వాదమంటూ ఉన్న స్థితిని బలపరిచే సాహిత్యం లోపభూయిష్టమే కాక శుద్ధదండుగకూడాను. ఈనాడు లెక్కకు మిక్కుటంగా పత్రికలొస్తున్నాయి. నవలలు, కథలు విరివిగా వెలువడుతున్నాయి. ఆ సాహిత్యం మత మౌఢ్యాన్ని, కులతత్వాన్ని అరికడుతున్నదా? పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థను, భూస్వామ్య పద్ధతిని కూలదోస్తోందా? ముఖ్యంగా స్త్రీ పురోగతిని అభిలషిస్తోందా ? దాన్ని చదివిన స్త్రీలలో చైతన్యస్రవంతి పెరుగుతోందా అని ప్రతి రచయితా, ప్రతి చదువరి ఆలోచించాలి.

ఏ ప్రాతిపదికమీద సాహిత్యస్రవంతి జరగాలి అని ఆలోచిస్తే వ్యక్తిగతంగా స్త్రీలలో చైతన్యం పెరగాలి. ఆమె పరిస్థితిలో మార్పురావాలి. మూఢవిశ్వాసాల సంకెళ్ళనుండి వ్యక్తులు బైటపడాలి. అసలు మన ఆలోచనా సరళిలో సమూలమైన మార్పురావాలి. సమకాలీన దృష్టితో మానవ సమస్యలకు, సాంఘిక సమస్యలను అర్థంచేసుకోవాలి. రచయిత కేవలం స్రష్ట మాత్రమేకాదు ద్రష్టకూడాను. రచనకు ఉదాత్త లక్ష్యం కావాలి. మానవ శీలాన్ని పరిపుష్ట మొనర్చగల పదునైన సాహిత్యానికే శాశ్వతత్వం వుంటుంది. తన కృషిద్వారా పాఠకునిలో సృజనాత్మకశక్తి ఆలోచనా పటిమ, స్వచ్ఛందత కలిగించాలి. అందుకు ముందుగా రచయితకు నిబద్ధత, (కమిట్మెంటు) ఉదాత్త లక్ష్యం, ఆదర్శం వుండాలి. అప్పుడే ప్రజలు రచయితను గౌరవిస్తారు; చేరువవుతారు. రచయిత పాత్ర చాలా విశిష్టమైనది. మహర్షి ధర్మశాస్త్రాలు వ్రాస్తాడు. శాస్త్రకారుడు దృక్పథాన్ని వివరిస్తాడు. మేధావి విజ్ఞానంతో ప్రభవిల్లుతాడు. కాని సాహితీవేత్తకు ఒక్క కలంపోటుతో సామాజిక రుగ్మతలనే రూపుమాపగల

విశిష్ట స్థానమున్నది. రచయిత బాధ్యత పరిపూర్ణమైనది; శాశ్వత మైనదికూడాను.

స్త్రీ విమోచనను కోరే సాహితీవేత్తలలో భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. ఒకరు సంస్కరణ వాదాన్ని ప్రతిపాదిస్తే మరొకరు తిరుగుబాటు వాదాన్ని బలపరిస్తే వేరొకరు విప్లవ ధోరణికే అగ్రస్థానమిచ్చారు. అసలు స్త్రీ తన విముక్తికోసం వ్యవస్థకు బానిస అయిన పురుషునితో కలిసి పోరాడినవాడు శ్రామిక వర్గ విముక్తి వస్తుందని తద్వారా తాను కూడా బంధ విముక్తిని పొందగలదనే మరో వాదనకూడా వుంది. కాని ఈ వాదం సర్వరోగ నివారిణి కాదు. గుండెజబ్బు వేరు, కడుపునొప్పి వేరు. రెంటికీ విడివిడిగా చికిత్స తప్పదుకదా! సంస్కరణద్వారా స్త్రీ విముక్తి పూర్తికాదు. చిన్నచిన్న మార్పులు బాల్య వివాహాలు, విధవావివాహాలు, "సతి" లాంటివి ఎంతోకాలం కష్టపడితేనేజరిగాయి. కాని మరో విధమైన సమస్యలు చుట్టుముట్టాయి. కేవలం వ్యక్తిగత తిరుగు బాటువల్ల ఎంతకాలం అరికట్టగలం? పోరాటం జరుగుతున్నంతవరకే ఆపగలం, అసలు తిరుగుబాటులో ఎంతమంది పాల్గొంటారు. ఎందరికి ధైర్యసాహసాలున్నాయి? అనేవి మరికొన్ని ప్రశ్నలవుతాయి. కనుక విప్లవధోరణి అంటే సమూలమైన మార్పుద్వారానే స్త్రీ విమోచన సాధించ గలం. విప్లవ విధానంలో ప్రజల్ని ఉత్తేజితుల్ని చేస్తాం. సాహిత్యం ద్వారా, సభలద్వారా, ఉద్యమాలద్వారా మానసిక చైతన్యాన్ని కలి గించగలం; ఆలోచింపజేయగలం. వ్యవస్థను అన్ని కణాలనుండి దర్శించగలం. అనుకూల ప్రతికూల సిద్ధాంతాల అధ్యయనం చేయగలం. దేశదేశాలలో జరిగిన స్త్రీల పోరాటాలనుండి కొంత నేర్చుకుంటాం. సమ స్యలను చారిత్రిక దృష్టితో సునిశిత అవగాహనద్వారా అర్థంచేసుకోగలం. ఇది దీర్ఘకాలిక పోరాటం అయినా మానసిక దాస్య విముక్తి లభిస్తుంది. చట్టాలద్వారా, సమాజంద్వారా, భయంద్వారా జరిగే విధానాలు తాత్కాలికాలు. కనుక మావో అన్నట్లు సాంస్కృతిక విప్లవంద్వారానే స్త్రీ పురుష లిద్దరిలో మార్పు వస్తుంది. ఇది ఏ ఒక్కరివల్ల జరుగదు. బాధితులు, దోపిడి చేయబడే వర్గం ఇద్దరిలో చైతన్యం వచ్చిననాడే స్త్రీ విముక్తి జరుగుతుంది.

మహిళా దశాబ్దపు చైతన్య ప్రవంతిని పెంచి, వృద్ధిచేసి, శాఖోప శాఖలుగా విజ్రుంభించి మహా ఓషధిగా మార్చే రచయితలు కావాలి. తమ చైతన్య పరిధిని విశాల దృష్టితో విస్తృతం చేసుకొని, తమ గురుతర బాధ్యతలను విస్మరించని రీతిలో సాహిత్య ప్రక్రియను సాగించాలి. నిద్రాణమైన స్త్రీ జాతిని మేల్కొల్పాలి. వారిలో సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ చైతన్యాన్ని పెంచాలి. స్వేచ్ఛా సమానత్వ విలువలు, హేతువాద దృక్పథం, సాంకేతిక అవగాహనలు వివరించాలి. స్త్రీలు గృహోపఅలంకరణలుగా, సంతాన సాధనాలుగా వున్నంతకాలం పురుషుల విముక్తి కూడా వుండదని, తద్వారా జాతి మనుగడకే ముప్పని చాటాలి. రచయితల బాధ్యత గురుతరమైనది కనుక నూతన దృక్కోణాల నుండి, ఆధునిక పోకడలతో, సాహిత్య కృషిద్వారా నూతన, సమాజావిర్భావానికి ప్రేరకులు కావాలి. కత్తి కంటే కలం గొప్పదనే జాతీయాన్ని రచయిత్రులు సహృదయంతో గ్రహించి స్త్రీ జనాభ్యుదయానికి బాటలు వేస్తారని ఆశించటం అనూహ్యం కాదుగదా!

సహకారోద్యమము : స్త్రీలు

సహకార సంఘాలపై స్త్రీలు విముఖత చూపుతున్నట్లు వింటున్నాం. వాటి విలువ తెలియకనా, లేక సంఘాలు నిర్వహించగల దక్షత లేకనా అని ఆలోచిస్తే స్వార్థపరులు చేరి సంఘాలను నష్టపరికి వాటిని అప్రతిష్ఠపాలు చేస్తున్నారు. పూర్వపు విలువ తగ్గినందువల్ల ఈ వుద్యమంలోకి క్రొత్తవారు చేరడం లేదు. అసలు సహకార సంఘాలు ఎందుకు? వాటి స్వభావం ఏమిటి? వాటి ఆవిర్భావం ఏనాటిది? ఎన్నిరకాల సంఘా

లున్నాయి; వాటి విజయాలు వైఫల్యాలు ఎలా వుంటున్నాయి; ఎలా వుండాలి; స్త్రీలు ఈ రంగంలో ఎందుకు పాల్గొనాలి; పురుష లెందువల్ల సఫలీకృతులు కాలేకపోతున్నారు; సంస్థలను నిర్వహించగల సత్తా స్త్రీల కున్నదా అనేవి నేటిసమస్యలు.

అడ్డూ ఆపూలేని స్వేచ్ఛా వ్యాపారం చలరేగేచోట తమ లాభాల కోసం కృత్రిమపు కొరతను సృష్టించి వస్తువులను దాచి ధరలు పెంచి ప్రజలకు వస్తువులను అందకుండా చేయడం జరుగుతోంది. వ్యక్తిగత రంగంలోని బ్యాంకులు, భీమాసంస్థలు ప్రజల పొదుపరి మనస్థత్వాన్ని (దాచిన డబ్బును) వాడుకొని వాళ్ళను దోచుకోవడం, ఇబ్బంది పెట్టటం పరిపాటి అయింది. ప్రజలకు వ్యవసాయాది ఉత్పత్తి కార్యక్రమాలకు నిధులు లేకుండా బ్యాంకులద్వారా, భీమాసంస్థలద్వారా వచ్చిన ధనాన్ని అంతా తమ చెప్పుచేతలలోవున్న పరిశ్రమలకే వాడేవారు. పెట్టుబడి దారులు. ఈ సమస్యలను దాటడానికి అవసరమైన వస్తువులను పొంద డానికి సహకార సంస్థలను స్థాపించుకోవలసిన అవసరం కలిగింది. అందుకే వినియోగదారుల స్టోర్సు, సహకార బ్యాంకులు, సహకార జీవిత భీమాసంస్థలు, సహకార కుటీర పరిశ్రమలు పుట్టాయి. అలాగే వడ్డీ వ్యాపారస్తుల బారినుండి తప్పించుకోవటానికి సహకార పరపతి సంఘాలు వెలిశాయి. భూమి అభివృద్ధికోసం భూమి తాకట్టుమీద అప్పులిచ్చే భూమి తనఖా బ్యాంకులు పుట్టాయి. వాటినే ఇప్పుడు వ్యవసాయ అభి వృద్ధి బ్యాంకులు అంటున్నారు. సహకార రంగాన్ని గురించి రెండు రకాలుగా ఆలోచించవచ్చు.

పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనపడే చెడుగులను చాలావరకు తొలగించి, పెట్టుబడిదారులకు పోటీగా సహకార సంస్థలను నడపడం అంటే వ్యక్తిగత వ్యాపారం అన్ని రంగాలలో వుంటుందన్న మాట. వ్యాపారం, పరిశ్రమలు, పంపిణీ, బ్యాంకింగు వగైరా లన్నింటిలో వ్యక్తిగత యాజమాన్యం, సహకార సంస్థలు ఒకే కాలంలో మనుగడ సాగిస్తాయి. మరోరకం ఏమంటే ఇటు వ్యక్తిగత వ్యాపార రంగానికి,

అటు ప్రభుత్వ రంగానికి ప్రత్యామ్నాయంగా సహకార రంగాన్ని వ్యాప్తి చేయడం. ఈనాడు అటు పాశ్చాత్య దేశాల్లోగాని, అంటే బ్రిటన్, అమెరికా, ఫ్రాన్సు, పశ్చిమ జర్మనీలలోగాని, ఇటు మన దేశంలోగాని మొదటి పద్ధతినే అవలంబిస్తున్నాం. సంపూర్ణంగా రెండో పద్ధతిని అవలంబించే దేశం ఈనాడు ప్రపంచములోనే లేదు.

బ్రిటన్‌లో రాక్‌డేల్ అనే ప్రదేశంలో మొట్టమొదటి వినియోగదార్ల సహకార స్టోర్సు పుట్టింది.

ఇండియాలో 1904 లో సహకార పరపతి చట్టం వచ్చింది. ఆ శాసనంవల్ల మన దేశంలో సహకారోద్యమం ఆవిర్భవించింది. తదుపరి కొంతమంది కలిసి తమకు కావాల్సిన వస్తువులను సంఘంద్వారా కొనుగోలు చేసి సంఘంనుండి ఖరీదుచేసేవారు. వారి కొనుగోలునుబట్టి సంవత్సరాంతానికి బోనసు ఇచ్చేవారు. అందువల్ల వస్తువులు వ్యాపారస్తుల దగ్గర కొనుగోలు చేసేవానికన్నా తక్కువ ధరకు లభించేవి. ఇలా పుట్టిన సహకార ఉద్యమం అన్ని రంగాలకు విస్తరించింది. డిపార్టు మెంటల్ స్టోర్సు, పరపతి సంఘాలు, వ్యవసాయదార్ల సర్వీసు సంఘాలు - అంటే విత్తనాలు, ఎరువులు, పనిముట్లను సప్లై చేయడం రైతుల ధాన్యాల నిల్వకోసం గిడ్డంగులు, వెంటనే అమ్ముకొని నష్టపడకుండా నిల్వ చేసుకోగల ఆర్థిక స్తోమత కోసం ధాన్యం హామీమీద అప్పులు వగైరా సదుపాయాలు కల్పించడం, పాల ఉత్పత్తిదారులు, కోడిగ్రుడ్ల ఉత్పత్తిదారుల సహకార సంఘాలు, చేనేత ఉత్పత్తి సంఘాలు, కుటీర పరిశ్రమల సహకార సంఘం వగైరాలు పుట్టాయి; పని చేస్తున్నాయి. ఈ సందర్భంగా ఒక విషయం గమనించాలి. ఉమ్మడి మదరాసు రాష్ట్రంలో రామలింగ చెట్టియారు, వేమవరపు రామదాసు పంతులు, నరశింహదేవర సత్యనారాయణగార్ల కృషి ఫలితంగా సహకారోధ్యమం విస్తరించింది. బ్రిటిష్‌వారి హయాంలో లంక భూములను కౌలుదార్ల సహకార సంఘాలకు కొద్దిపాటి అద్దెలకు కౌలు కిచ్చేవారు. ఉత్తర భారతదేశంలో ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానికి పూర్వం ఈ ఉద్యమం పెరగలేదు. తరువాత యుద్ధ సమయంలో దీని అవసరాన్ని

వారూ గుర్తించారు. దరిమిలా ప్రణాళికల కాలంలో ఉద్యమానికి బలం చేకూరింది.

ఈనాడు సహకార సంఘాలు అనేక రంగాలలో పనిచేస్తున్నాయి. వినియోగదారుల సహకార సంఘాలు కొన్ని ప్రాంతాలలో తప్ప హెచ్చుగా విజయవంతం కాలేదు. చాలాచోట్ల అవి దివాలా తీశాయి. పాల వుత్పత్తి సహకార సంఘాలు మొత్తంమీద బాగానే పనిచేస్తున్నట్లు లెక్క. ఇక పోతే చేనేతరంగంలో ఎమ్మిగనూరు సహకారసంఘం విజయవంతంగా నడుస్తోంది. దానికి షుమారు 500 ప్రాథమిక సంఘాలు ఉన్నాయి. ఆంధ్రలో అంతకన్నా హెచ్చు సంఘాలు వున్నా సమర్ధవంతంగా పని చెయ్యటం లేదు. పరిమిత బాధ్యత వున్న గ్రామీణ సహకార బ్యాంకులు, పట్టణ సహకార బ్యాంకులు దరహంమీద బాగానే పనిచేస్తున్నాయి. చెప్పుకో తగ్గది తిరుపతి సహకార బ్యాంకు. పరిమితిలేని బాధ్యత గల సహకార పర పతి సంఘాలు దెబ్బతిన్నాయి. సర్వీసు సహకార సంఘాలు కొద్దిమంది వ్యక్తుల చేతుల్లో బందీలయినాయి. ఉ॥ రైతులకు కావాల్సినంత ఎరువు దొరకక ఏ నాలుగోవంతో దొరికినప్పుడు తతిమ్మ సభ్యులకు అందకుండా కొద్దిమంది డైరెక్టర్లు తాము పుచ్చుకోవడమో లేక దాన్ని అమ్మితే వచ్చిన డబ్బును గ్రామ సాముదాయిక అవసరాలకు వాడుతున్నారు. కుటీర పరి శ్రమల సహకార సంఘములు నామమాత్రావశిష్టంగా వున్నాయి. ఇది ఈనాటి పరిస్థితి. మహిళలు నిర్వహించే కొద్దిపాటి స్టోర్సు మాత్రం ఇంకా అక్కడకూడా బ్రతికి వున్నాయి.

సహకార సంఘాల విజయాలకు, వైఫల్యాలకు కారణాలు చాలా వున్నాయి. సభ్యులలో సహకార భావం లోపించుట మొదటిది. డైరెక్టర్ల స్వార్థం మరొకటి. డైరెక్టర్ల అసమర్థతకూడా లేకపోలేదు. ఇక సిబ్బంది అవినీతి చాలా ముఖ్యమైనది. ప్రజా పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్యం అంత రించుట. రాజకీయ నాయకులు అధికారంకోసం, పెత్తనంకొరకు వీటిలో ప్రవేశించి తిష్టవేసుకుని ఆశ్రిత పక్షపాతం, బంధుప్రీతి, ముఠాతత్వం జొప్పించుట. ప్రభుత్వ సహకారశాఖ అజమాయిషీ (ఆడిట్) అంతంత మాత్రంగా వుండటం. రాజకీయ పార్టీలయొక్క ప్రయోజనాలకోసం ప్రతి

పక్షాల పార్టీవారు పార్టీవారిచేత నడిపిస్తున్న సంఘాలను కుంటిసాకులతో రద్దుచేయుట. ఇలాంటివెన్నో ఇంకా వున్నాయి. తక్కువ ధరలకు అమ్మలేకపోవటం, సభ్యులకు సరుకులు, బోనస్‌లాంటివి ఇవ్వలేకపోవటం, ఉత్పత్తి సంఘాలవారికి సౌకర్యాలలోపం లాంటివి అవి;

కొన్ని సహకార సంఘాలు విజయవంతం కావటానికి కారణాలు డైరెక్టర్ల నిజాయితీ, సమర్థతలు ముఖ్యమైనవి. సభ్యుల శ్రద్ధా, ఆసక్తలు క్రమశిక్షణలుకూడా చెప్పుకోతగ్గవి. ఇంకా డైరెక్టర్లకున్న వ్యక్తిగత సమర్థతవల్ల, పలుకుబడివల్ల వనరులు సమకూడుతాయి. సిబ్బందిపై డైరెక్టర్ల పర్యవేక్షణ చాలా అవసరం.

ప్రతి ఒక్కరము "అందరికోసం" అందరము "ప్రతి ఒక్కరికోసం" అనే సహకారభావం వెలివిరిస్తే తప్ప సంఘాలు బ్రతకవు. ఆ భావాలు ప్రతి సభ్యుని మనస్సులో చోటుచేసుకోవాలి. ఆ భావం లేనప్పుడు ప్రభుత్వపు వత్తిడివల్లకాని లేక ప్రోద్బలంవల్లకాని, లేక డైరెక్టర్ల బోర్డుని ప్రభుత్వం నామినేట్ చేయగా ఏర్పడిన సంఘాలుగాని సిసలైనవికావు. అవి హెచ్చుకాలం బ్రతకలేవు అలాంటివి ఇటీవల వందలసంఖ్యలో దివాలా తీశాయని మనకు తెలుసు. సహకార సంఘ సభ్యులందరి ప్రయోజనాలను విస్మరించి డైరెక్టర్లకు మాత్రమే లాభం చేకూర్చి సదుపాయాలు కల్పించే సహకార సంఘాలు దొంగవాటిక్రింద లెక్క. ఈనాడు దేవాదాయ, ధర్మాదాయ భూములు, పంచాయితీ బోర్డులు ఈ ముాటిపై పెత్తనంకోసం స్వార్థపరులు విజృంభిస్తున్నారు. వీరి కబంధహస్తాలనుండి బైటపడితేనే సహకార సంఘాలు విజయవంతంగా పనిచేస్తున్నాయి.

పురుషులు నిర్వహించేవి విఫలమగుటకు కొన్ని కారణాలున్నాయి. పురుషులకు అధికార వ్యామోహం మెండు. ఇంతవరకు సమాజంలో మొత్తంమీద సంపాదించేవారు పురుషులే కనుక ఎలాగోలాగు అంటే అవినీతికరంగా కూడా సంపాదించాలనే తాపత్రయం వారిలో మెండుగా వుంటుంది. నిత్యావసర వస్తువుల వాడకం స్త్రీల చేతుల్లో వుంటోంది. కనుక వారు స్టోర్సు నిర్వహణ వగైరాలలో

హెచ్చు శ్రద్ధ వహిస్తారు. ఇన్ని సంవత్సరాలు నిర్వహణా బాధ్యతను స్వీకరించనందున తాము విఫలుల మవుతామనే భయంతో స్త్రీలు డైరెక్టరులుగా హెచ్చు శ్రద్ధ వహిస్తారు. పురుషులకు ఆ భావం లేనందువల్ల వారు పర్యవేక్షణా బాధ్యతను విస్మరిస్తున్నారు. పురుషులలో ముఠా తత్వం ప్రబలి ఒక ముఠా మరో ముఠాను నాశనం చేయతలచి సంఘాన్నే నాశనం చేసుకొనే ప్రవృత్తి కలదు.

ఈనాడు స్త్రీలు జీవితంయొక్క అన్ని రంగాలలోనూ సమానంగా కృషిచేస్తున్నారు. కుటుంబంలో వేల సంవత్సరాలుగా ఒత్తిడులకు లొంగి సహన స్వభావాన్ని అలవరచుకున్న స్త్రీలు ఇప్పుడిప్పుడే వినూత్న చైతన్యంతో ప్రగతిపథంలో నడుస్తున్నారు. సహజంగా హింసకు, దౌర్జన్యానికి, విద్రోహస్వభావానికి, దురాక్రమణ మనస్తత్వానికి దూరంగా వుంటున్న స్త్రీలు ఈ రంగంలో ప్రముఖపాత్ర వహించవలసి వుంటుంది. అంతేకాక పాలవుత్పత్తి, కోడిగ్రుడ్ల వుత్పత్తి, కూరగాయల పెంపకం, చేతిపనులు చేయడం, కుట్లు, అగ్గిపుల్లలు చేయడం మొ॥ రంగాలలో స్త్రీలు మాత్రమే పనిచేస్తున్నారు. కనుక ఆయా రంగాలలోని కష్టనష్టాలు వారికి హెచ్చుగా తెలుసు. ఉ॥ పాడి పరిశ్రమలో పాడి పశువులను పెంచేది, పోషించేది స్త్రీలే. కనుక కనీసం ఈ రంగాలలోనైనా స్త్రీలు ముందంజ వెయ్యటం అవసరం. అంతేకాక వీటికి అనుబంధమైన బ్యాంకింగు, పరపతిరంగాలు, సర్వీసు సహకార సంఘములు వీరిచే నిర్వహింపబడటం అవసరం. అలాగే సంఘ సభ్యులకు వైద్యాన్ని అందించే సహకార సంఘములను స్త్రీలే నిర్వహించడం సముచితం.

సంఘ నిర్వహణా సామర్థ్యం స్త్రీలకు లేదని ఈసడించడం దురహంకారు లయిన పురుషులకు సర్వ సామాన్యమయిపోయింది. నిజానికి సమర్థత జాతినిబట్టి, లింగభేధాన్నిబట్టి వచ్చేదికాదు. ఆయా వ్యక్తుల నీతి, నిజాయితీ, సామర్థ్యాలపై ఆధారపడి వుంటుంది. కాకపోతే ఒక్కో వర్గం కొన్ని పరిస్థితుల్లో వెనుకబడి వుండవచ్చు ; అభ్యుదయాన్ని సాధించనూవచ్చు; తగిన ప్రోత్సాహం, శిక్షణ, సానుభూతివస్తే స్త్రీలు తమ

వంతు బాధ్యతలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించగలరనే మాట వాస్తవం.

స్త్రీల సమస్యలు కోకొల్లలు కావడం, మహిళోద్యమ కార్యకర్తల సంఖ్య తక్కువకావడంవల్లనే ఇంతవరకూ ఈ రంగంలో కొద్దిమంది స్త్రీలు మాత్రమే కృషిచేస్తున్నారు. కార్యకర్తల్లో కొందరు స్త్రీలు భావ చైతన్య ఉద్దీపనకు కృషిచేస్తుంటే మరికొద్దిమంది స్థానిక స్థాయిలో మహిళా సంఘముల నిర్మాణాన్ని విజయ పరంపరలతో సాగిస్తున్నారు. కాగా సేవా కార్యక్రమాలయందు అభినివేశము, అభిమానము కల కార్యకర్తలు ఇతోధికంగా ఈ రంగంలోకి ప్రవేశించాలి. అప్పుడే సమాజం పురోగమిస్తుంది. సమ సమాజం ఏర్పడుతుంది. సంక్షేమాన్ని సాధిస్తుంది.

(ప్రకాష్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ వారి సెమినార్ వర్కుపేపరు 8-6-85)

మహిళా సంక్షేమం : కుటుంబ నియంత్రణ

కుటుంబ నియంత్రణ మంటే జనాభా పెరుగుదలను అరికట్టటమే కాదు; జననాలపై అదుపు పెట్టటమే కాదు. కుటుంబంయొక్క పరిమాణాన్ని అంటే కుటుంబ సభ్యుల సంఖ్యను నియంత్రణం చేసుకోవడం అన్నమాట. అసలు కుటుంబానికి ఆలుమగలు ఆద్యులు. వారూ, వారి సంతానమూ కలిసి అణు కుటుంబం ఏర్పడుతుంది. పారిశ్రామికాభివృద్ధి జరుగుతూ, తద్వారా పట్టణాలకు ప్రజలు అశేష సంఖ్యలో వలస వచ్చి నివాసం ఏర్పరచుకుంటున్న ఈ తరుణంలో అణు కుటుంబాల సంఖ్య అత్యధికంగా పెరుగుతున్నది. సమిష్టి కుటుంబాలు కనుమరుగవుతున్నాయి. కనుక కుటుంబం అనే పదం వాడినప్పుడు అణు కుటుంబాన్నే మనం దృష్టిలో వుంచుకోవాల్సి వుంటుంది.

కుటుంబ నియంత్రణ సమస్యను అనేక దృక్కోణాలనుండి పరిశీలించవచ్చు. ప్రపంచ జనాభా పెరుగుదలను అరికట్టడానికి, సామాజిక వనరులపై వొత్తిడి తగ్గించటానికి, ప్రజా సంక్షేమానికి ప్రభుత్వం బాధ్యత వహించాలి కనుక ఆ విధి నిర్వహణలో ప్రభుత్వానికి చికాకు కలిగించకుండా వుండడానికి కుటుంబ నియంత్రణ ఉపకరిస్తుంది. ప్రపంచ సమస్యలను మనస్సులో వుంచుకొని, దేశం ఎదుర్కొనే ఇబ్బందులను గమనించి, సామాజిక శ్రేయస్సును పరికించి కుటుంబ నియంత్రణావశ్యకతను నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఈ సమాజంలో శ్రామిక కుటుంబాలలో స్త్రీ పురుషు లిరువురూ కాయకష్టమో లేక మానసిక శ్రమో చేసి కుటుంబాదాయానికి దోహదం చేస్తున్నా సామాజిక ఆచారాలనుబట్టి పురుషుడే కుటుంబానికి అధిపతిగా వుంటున్నాడు. అధిక సంతానంయొక్క అవసరాలను తీర్చడానికి కుటుంబాదాయం చాలక కుటుంబ పెద్దలు నానా అగచాట్లూ పడుతున్నారు. అందువల్ల కుటుంబ పెద్దలకు మానసిక వ్యథ కలుగుతోంది. దానిని నివారించడానికి, కుటుంబ పెద్దలకు మానసిక శాంతిని ప్రసాదించడానికి కుటుంబ నియంత్రణావశ్యకతను గురించి ఆలోచించక తప్పదు. అంతేకాదు అధిక సంతానం వున్న కుటుంబంలో తండ్రికి విశ్రాంతి సుఖసంతోషాలు ఇంట్లో అరుదవుతాయి. అందువల్ల తను పనిచేసే కర్మాగారంలో లేక గనిలో లేక ఆఫీసులో అందరికి ప్రశాంతత వుండదు. ఉల్లాసము, ఉత్సాహము అసలే లభించదు. అందువల్ల అతడు బాధపడతాడు; దేశం నష్టపడుతుంది. ఇలా కుటుంబ నియంత్రణ అమలు పరచనందున ప్రపంచానికి, దేశానికి, సమాజానికి సర్వసాధారణంగా కుటుంబ పెద్దగా వుండే పురుషునికి కలిగే చికాకులు, ఇబ్బందులు కష్టాలు వీటిదృష్ట్యా కుటుంబ నియంత్రణ సమస్యను అధ్యయనం చేయవచ్చును. వీటికి ప్రత్యామ్నాయంగా మహిళా సంక్షేమాన్ని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంటే కుటుంబాన్ని పరిమితం చేసుకోవడం ఎంత అవసరమో మనం పరిశీలిద్దాం.

స్త్రీ సంతానోత్పత్తి కాలమంతా కంటుంటే 10, 13 మంది బిడ్డల్ని కనవచ్చు. ఆ అవకాశాన్ని అంతా ఆమె వినియోగించుకుంటే సంతానం

తామరతంపరగా వృద్ధిచెందుతుంది. పురుషుడికన్నా పదిశాతం స్త్రీకి శరీర పార్ధ్యత వున్నా పెక్కు సంతానాన్ని కనడంవల్ల ఆమె ఆరోగ్యం దెబ్బతింటుంది. సమాజంలో కనీసం 40% పైగా దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన వుంటున్న ఈ స్థితిలో, పిల్లలమాట అటుంచి, తల్లికి పోషకాహారం దుర్లభ మవుతుంది. సామాన్యంగానే వున్నదికాస్తా భర్తకు, బిడ్డలకు పెట్టి కుండ కడుక్కొని, అడుగూ బొడుగూ తిని తృప్తిపడే శ్రామిక కుటుంబాలలోని ఇల్లాళ్ళకు కడుపునిండా తిండి, అందులోనూ పుష్టికరమైన ఆహారం దొరకడం అసంభవం. కనుకనే మన దేశంలో ప్రసూతి మరణాల సంఖ్య తదితర దేశాలతో పోలిస్తే వారిదే తక్కువగావుంటోంది. స్త్రీలు రక్తహీనత, నీరసంలాంటి రుగ్మతలకు లోను అవుతున్నారు. పదిమంది అనారోగ్య వంతులైన శిశువులకన్నా ఒక్క ఆరోగ్యవంతమైన సంతానాన్ని కని పెంచుకోవడంవల్ల స్త్రీయొక్క ఆరోగ్యం సదా పరిరక్షింపబడుతుంది.

హెచ్చుమంది సంతానంవున్న కుటుంబంలో తల్లి తన కాలమంతా బిడ్డల్ని కనడంతో, పెంచడంలో గడిచిపోతోంది. నవమాసాలు మోయడం, బిడ్డను పెంచడం చాలా కాలవ్యవధి-అంటే మూడు సంవత్సరాలు వినియోగించాల్సి వస్తోంది. అందువల్ల నలుగురు పిల్లలున్న స్త్రీకి పన్నెండేండ్లు తన జీవితకాలాన్ని కేటాయించక తప్పడంలేదు. స్త్రీకూడా ఒక ప్రాణియే కాని కేవలం యంత్రం కాదుకదా! యంత్రాలకే విరామ సమయాలను ఏర్పాటుచేస్తున్న ఈరోజుల్లో జీవంగల స్త్రీకి విశ్రాంతి అవసరంలేదా అనే ప్రశ్న మన్ని ఎదుర్కొంటోంది. స్త్రీకి విశ్రాంతి విధిగా వుంటేతప్ప ఆమె జీవితం దుర్భరమవుతుంది.

మన దేశంలో అనేక కుటుంబాలకు కాపురం వుండటానికి గృహవసతి లేదు. ముఖ్యంగా నగరాలలో జనభాలోని ఆరవవంతు స్త్రీ పురుషులు రోడ్ల ప్రక్క పేవమెంట్ల మీద కాపురాలు చేస్తున్నారు. శ్రామిక కుటుంబాలు అధిక సంఖ్యలో ఒక్క గదిలోనే నివసిస్తున్నారు. అశేష సంతానం, ఆలుమగలు అందరూ కలిసి ఒకేగదిలో ఉండాల్సి వస్తున్నప్పుడు దంపతులకు ఏకాంతవాసం దుర్లభం. అందువల్ల భార్యాభర్తలు ఇబ్బందుల పాలవుతారు. ముఖ్యంగా స్త్రీ సిగ్గుతో, మానసిక బాధతో కుంచించుకుపోతుంది.

సంతానపు ఉనికిని గుర్తించకుండా భార్యాభర్తలు దాంపత్య జీవితం సాగిస్తే పిల్లలకు తల్లిదండ్రులపై సదభిప్రాయం నశిస్తుంది. పిల్లల బాధ్యతను అధికంగా వహించే స్త్రీ తల్లిగా తన గౌరవాన్ని కోల్పోయే అవకాశం వుంది. కనుక చాలా తక్కువ సంతానం కలిగివుంటే ఆమె దాంపత్య జీవితం సుసంపన్నం కావటానికి అవకాశాలు ఎక్కువగా వుంటాయి.

పెళ్ళినాటి చదువు స్త్రీల వరంగా సర్వసాధారణంగా వివాహంతో ఆగిపోతుంది, గృహ నిర్వహణ, సంతాన ప్రాప్తి, పిల్లల్ని పెంచి పోషించడం ఇవన్నీ ఆమె శక్తియుక్తులను తినేస్తున్నాయి. ఆ కొద్ది పాటి విద్యను వాడుకోవటానికి, వృద్ధిచేసుకోవటానికి ఆమెకు తీరికే వుండదు. పుట్టెడు నీరసంతో, గంపెడు సంతానంతో ఆమె సతమత మవుతూ వుంటుంది. వివాహానికి పూర్వం వచ్చిన కాస్త చదువును విస్మరిస్తుందామె. మెదడుకు పరిశ్రమ లేక ఆమె స్థబ్ధురాలవుతుంది ఆమె మానసిక వికాసం ఆగిపోతుంది. విద్యాభ్యాసం లేని జ్ఞాన సముపార్జనలేని ఆమె శక్తియుక్తులు అణగారిపోతాయి. ఆమె సజీవ యంత్రంగా మారుతుంది. ఆమెకు ఇచ్ఛా సంకల్పాలు మృగ్యమవుతాయి. ఈ పరిస్థితి చాలా శోచనీయం. అలాకాక ఆమె ఏ ఒక్క బిడ్డనో కని ఆ బిడ్డను జాగ్రత్తగా ముద్దుగా, మంచిగా పెంచుకుంటే ఆమె తన జీవితంలో మహాఅయితే 3, 4 సంవత్సరాలకన్నా హెచ్చుకాలం వెచ్చించాల్సిన పని వుండదు అలా ఆమె తన కాలాన్ని విద్యా సంస్కృతులను అలవర్చుకోటానికి తన వ్యక్తిత్వ వికాసాన్ని ఇతోధికంగా పెంచుకోవటానికి అవకాశం లభిస్తుంది.

సామాజిక శ్రేయస్సు, దేశ సంక్షేమాలదృష్ట్యా స్త్రీ పురుషులలో ప్రతి ఒక్కరూ బహుసంతానం. అపరిమితమైన కుటుంబంలో అవస్థపడేది స్త్రీయే అని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. ఒక్క శిశువును మాత్రమే పొంది దానిని అల్లారుముద్దుగా శ్రద్ధాసక్తులతో పెంచుకోగలిగిన తల్లి పిల్ల పెరిగి పెద్దయ్యాక ఉద్యోగం చెయ్యటానికి అవకాశం లభిస్తుంది.

మనది ప్రజాస్వామ్య దేశమని చెప్పుకుంటున్నాం. స్త్రీ పురుషులు సమానులని పేర్కొంటున్నాం. ప్రజలందరికీ సమానావకాశాలు ఉండాలని ఆశిస్తున్నాం. పౌరులందరూ సమాజంపట్ల బాధ్యతలు నిర్వహించాలని నిశ్చయించుకున్నాం. మరి సమాజంలో స్త్రీ తన బాధ్యతను నిర్వర్తించాలంటే ఆమె కుటుంబం వెలుపల జరిగే సామాజిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనక తప్పదు. అపరిమిత కుటుంబంలో అష్టకష్టాలు పడే స్త్రీ ఇంటికే అంకితమయిపోతుంది. సమాజానికి ఆమెవల్ల ఇసుమంతకూడా ప్రయోజనం వుండదు. ఇలాంటి పరిస్థితి సంభవించకుండా దేశంయొక్క సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలో స్త్రీ పాల్గొనాలంటే ఆమెకు తీరుబాటు, వెసులుబాటు కావాలి. పరిమితమైన సంతానాన్ని కలిగివుంటేనే అది సాధ్యం అవుతుంది.

తన ఆరోగ్యంకోసం, తనకు విశ్రాంతికోసం సుఖప్రదమైన దాంపత్య జీవితం కొరకు, విద్యాలాభం పొందే నిమిత్తం, జ్ఞాన సముపార్జనకోసం, ఉద్యోగం చెయ్యగల స్తోమతకోసం సామాజిక కార్యక్రమాలలో పాలుపంచుకొనేటందుకు, తన వ్యక్తిత్వ వికాసానికి స్త్రీ ఇల్లాలుగా మాత్రమే మిగిలిపోరాదు. బహుకొద్ది సంతానంతో కుటుంబాన్ని పరిమితం చేసుకొని తన జీవితాన్ని శుభప్రదమూ, శోభాయమానమూ, ఆనందదాయకంగా మలుచుకోవలసిన బాధ్యత ప్రతి స్త్రీపై వుందని మనం గ్రహించిననాడు స్త్రీ సంక్షేమం ఒనగూడుతుంది. స్త్రీ ఉద్యోగం చెయ్యడం అవసరం. ఇంతకాలం ఈ పురుషాధిక్య సమాజంలో "ఉద్యోగం పురుష లక్షణం" అంటున్నారు ఆ మాటపోయి "ఉద్యోగం ప్రతివ్యక్తి లక్షణం" అనేమాట సర్వజనాంగీకారం పొందాలి. కేవలం వేతనంకోసం, భృతికోసం మాత్రమే ఉద్యోగం చెయ్యాలనుకోవడం పొరపాటు. ఉద్యోగం అనగానే మరొక వ్యక్తివద్దనో, సంస్థలోనో కొలువుచెయ్యడమేనని చాలామందికి స్ఫురిస్తుంది. నిజానికి తనుగా ఒక వృత్తిలో నైపుణ్యాన్ని సంతరించుకొని స్వంతంగా పనిచెయ్యడంకూడా ఉద్యోగంక్రిందికే వస్తుంది. సోమరి అయిన వ్యక్తి పరాన్నభుక్కుగా మారడం సహజం. అలా జరిగిననాడు ఆ వ్యక్తియొక్క ఆత్మగౌరవానికి దెబ్బతగులుతుంది. అంతేకాక దేశంలో

సోమరులు పెరుగుతున్నకొద్దీ దేశానికి నష్టం మరింత పెచ్చుపెరుగుతుంది. ఈ శోచనీయ పరిస్థితి రాకుండా అడ్డుపడాలంటే స్త్రీకూడా ఉద్యోగం చెయ్యాలి. శ్రామిక కుటుంబాల్లో స్త్రీలు ఈనాటికీ పనిచేస్తూనే వున్నారు. కాకపోతే ధనిక కుటుంబాలలో, మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో స్త్రీలు కేవలం ఇల్లాళ్ళుగా వుంటున్నారు. దేశ సౌభాగ్యం విషయం అలావుంచి ఇది ఆ స్త్రీలకుకూడా శ్రేయస్కరంకాదు. ఉద్యోగం చేయడంవల్ల "నేనూ ప్రయోజకురాలినే" అనే భావం ఉదయిస్తుంది. ఒకరిపై ఆధారపడి జీవించే వ్యక్తిగా ఉండాల్సిన అవసరం తీరిపోతుంది. తద్వారా ఆమె ఆత్మగౌరవం పెరుగుతుంది. అదేకాక ఆమె ప్రతిభకు, అభినివేశానికి, అభిరుచికి సరి అయిన ఉద్యోగం ఆమె చేపట్టిననాడు ఆమె శక్తియుక్తులు వికశిస్తాయి. తద్వారా ఆమె వ్యక్తిత్వం దినదినాభివృద్ధి చెందుతుంది. అయితే ఉద్యోగం చెయ్యటానికి స్త్రీకి అనేక అడ్డంకులు వున్నాయి. అందులో ముఖ్యమైనది. మహిళల్లో చైతన్యం, వికాసం లేనంతకాలం మహిళా సంక్షేమం జరగదు. ఆమె చిక్కుకున్న విషవలయాలన్నింటిలో ముఖ్యమైనది ఆమె సంతానోత్పాదన శక్తి ఆమె అదుపులో లేకుండుటే. అధిక జనాభా వల్ల నష్టపడేది స్త్రీయా, పురుషుడా, సమాజమా, దేశమా అని ప్రశ్నిస్తే అందరూ అని తేలిగ్గా చెప్పగలం. కాని అందరికన్నా కష్టనష్టాల పాలయ్యేది ఆడమనిషి మాత్రమే ననేది నగ్న సత్యం. ఆర్థికంగా శ్రమించేది పురుషుడు, వత్తిడివల్ల నష్టపడేది సమాజం, వనరులు సమకూర్చలేనిది ప్రభుత్వం అయినా మిక్కుటంగా బాధపడేది మహిళ. ఆమె శారీరక, మానసిక ఆర్థిక వొత్తిళ్ళకు లోనవుతోంది. ఇంటా బైటా చాకిరీతో సతమత మవుతోంది. బలహీనతవల్ల దుర్బలురాలవుతోంది. కనుక స్త్రీ సంక్షేమాన్ని దృష్టితో పెట్టుకొని మనం పథకాలు నిర్మించుకోవాలి.

(హైద్రాబాద్ రేడియో సౌజన్యంతో మే-1985)

రాజకీయాలు స్త్రీలకు నిషేధాలా ?

"ప్రతి వంటకత్తె ఒక రాజకీయవేత్త కావాలి" అన్నాడు లెనిన్. అయితే దానికి వ్యతిరేకమైన భావప్రచారం ప్రపంచమంతటా జరుగుతోంది. "ప్రజాప్రాతినిధ్య అవకాశాన్ని స్త్రీలకు ముప్పై శాతమన్నా పెంచక తప్పదండీ" అన్నప్పుడు ఎలాగూ ఓడిపోతున్నప్పుడు మీకెందుకమ్మా ఆ శ్రమ" అన్నారు తెన్నేటివారు. అంటే ఓడిపోవటానికికూడా స్త్రీలు "అనర్హులా" అన్న ప్రశ్నకు సమాధానం దొరకడంలేదు. రాజకీయాలు కేవలం పురుషుల సొమ్ము అయినట్లు. స్త్రీలు వాటికి దూరంగా వుండాలి అనే భావం పురుషాధిక్యతకు, సంప్రదాయాలకు చిహ్నం. మహిళా దశాబ్దం ముగిశాకకూడా ఈ దృక్పథంలో చెప్పుకోతగ్గ మార్పురాలేదు. శాస్త్ర సాంకేతిక విజ్ఞానం, సాంఘిక రాజకీయ అభివృద్ధి ఎంతగానో ఎదిగినా స్త్రీలు మాత్రం గృహోపకరణాలుగా, ఆటవస్తువులుగా చూడబడే పరిస్థితి అంతావుంది. అందువల్ల నష్టపొయ్యేది పురుషులతోబాటు సమాజంకూడా నని గుర్తించలేని పరిస్థితే నేటి మన స్థితి.

ఆనాటినుండి ఈనాటివరకు రాజకీయాల్లో పాల్గొనే స్త్రీలు అతి కొద్ది మంది మాత్రమే వుంటున్నారు. వారైనా తండ్రులో, భర్తలో రాజకీయాల్లోనో, సంఘసంస్కరణ ఉద్యమాల్లోనో, గొప్ప ధనవంతులైతేనో జరుగుతుంది. అంటే బంధుత్వ, వారసత్వ హక్కులు కోరడం ప్రభావాలు బాగా పనిచేస్తాయి. 1940 కి పూర్వం స్త్రీలు సంఘాలుగా చేరటం జరగనేలేదు. గాంధీజీ పిలుపుతో కాంగ్రెసులో చేరిన స్త్రీలు కొందరు దేశ స్వాతంత్ర్యానికై పోరాటంలో పాల్గొన్నారు. కాని రాజకీయ అధికారాన్ని, ప్రతిపత్తిని వారు ఆశించి ఎరుగరు. తమపరి కాంగ్రెస్ మహిళా విభాగం ఏర్పడినా రాజకీయ చైతన్యం స్త్రీలలో జరుగలేదు. కేవలం స్త్రీ విద్యా, వివాహ వయస్సు, విధవా వివాహం, సహగమనంలాంటి సంస్కరణలకే పరిమితమయింది ఆనాడు. అసలు ఏనాడూ, ఏ రాజకీయపార్టీ స్త్రీ పురుషుల మధ్య రాజకీయ సమానత్వం వుండాలని ప్రతిపాదించనేలేదు. పైగా రాజకీయాల్లోకి వారు రాకూడదని, రాలేరని, పాల్గొంటే సమాజం భ్రష్టమై

పోతుందని, కుటుంబ వ్యవస్థ పతనమైపోతుందనే భావం స్త్రీ పురుష లిద్దరికీ వుండేది.

స్త్రీల సమస్యలు వేరయినా, అన్ని రకాల సమస్యలకు ఎలా పరిష్కరిస్తాయో స్త్రీలవికూడా అందరూ కలిసి పరిష్కరించాలి. అంటే అణచబడ్డ వర్గాలలో, స్త్రీలూ వకభాగం. అందువల్ల "అణచబడ్డ ప్రాణి తలెత్తక తప్పదు" అని డార్విన్ అన్నట్లు వారు తమ హక్కులకై పోరాటాలు చెయ్యాలి. తమ పదవులు పోతాయనే స్వార్థపరులు ఇందుకు వ్యతిరేకిస్తారు ఇక్కడ పురుష సహాయం లేకపోవచ్చు. అందువల్ల తమకు తామే రాజకీయ రంగంలోకి దూకాలి. దీనికి కొంత పూర్వచరిత్ర అవసరం.

పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లోకూడా స్త్రీలు రాజకీయ రంగంలో చాలా వెనుకబడి వున్నారు. అందువల్ల సామాజిక సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలలో తగినంత చొరవ చూపిస్తున్నా, పాఠశాల కమిటీలు, పట్టణ పురోభివృద్ధి సంఘాలు, సాంస్కృతిక ఉద్యమాలలో ప్రముఖపాత్ర వహిస్తున్నా దేశ రాజకీయ రంగంలో వారి వునికి అంతంత మాత్రంగా వుంది. ఇది కొంతమందికి విడ్డూరంగా, అసంబద్ధంగా తోచవచ్చు. సమాజం భిన్నభిన్న కోణాలను, రంగాలను కలిగివుంటుంది. ఒక జీవిత రంగంలో పురోగమనం, మరొక జీవిత రంగంలో తిరోగమనం లేక స్తబ్ధత విచిత్రమే కాకుండా పరస్పర వ్యతిరేక మవుతుంది. అందువల్ల జీవితం కుంటుపడుతుంది.

అమెరికాలాంటి దేశంలో స్త్రీల రాజకీయ ప్రవేశంపై ఆంక్షలు లేకపోయినా, స్త్రీల ఆర్థిక కార్యకలాపాలపై నిషేధాజ్ఞలు విధించకపోయినా, ఆయా రంగాలలో వారి వునికి చెప్పుకో తగింది కాదు. పరిశ్రమలలో వ్యాపార కంపెనీలలో అత్యధిక వాటాలను కలిగివుండి పెత్తనం చేయగల స్త్రీలుకూడా యాజమాన్యాన్ని పురుషులకు అప్పగిస్తున్నారు. అలాగే జనాభాలో సగభాగంగా వున్న స్త్రీలు శాసనసభల్లో కాంగ్రెసులో చాలా తక్కువ సంఖ్యలో వున్నారు. అలా పోల్చిచూస్తే ఇటీవల స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందిన భారతదేశ స్త్రీల పరిస్థితి ఈ అంశంలో అమెరికన్ స్త్రీల స్థితి

కన్నా మెరుగ్గా వుంది. కాని మొత్తంమీద అసమానత్వం ఏ పరిధిలో వుందో విచారించడం చాలా అవసరం.

భారత స్త్రీలకు 1921లో ఓటుహక్కు వచ్చినా 1929లో మాత్రమే ప్రత్యక్షంగా పాల్గొన్నారు. 1935లో శాసనసభల్లోకి ప్రవేశించిన స్త్రీలు అత్యల్పం. 1937లో మాత్రం 42 రిజర్వ్ స్థానాలు 8 జనరల్ స్థానాల నుండి ఎన్నికయ్యారు. అన్ని రాష్ట్రాలలో మంత్రుల సంఖ్య ఆనాడు ఆరుగురు మాత్రమే. 1952లో 499 లోక్‌సభ సీట్లలో 22 మంది స్త్రీ సభ్యులున్నారు. 1980 నాటికి 544 M P. లలో 28 మంది స్త్రీలు వున్నారు. 1985 ఎలెక్షన్లలో 544 సీట్లలో స్త్రీల సంఖ్య 42. అలాగే రాజ్యసభలో 1952లో మొత్తం 218 మంది సభ్యుల్లో 15 మంది స్త్రీలు. 1976 లో రాజ్యసభ 236 మందిలో 24 మందికన్నా లేరు. అలాగే 1952 లో కేంద్ర మంత్రివర్గంలో 28 పురుషులు వుంటే అందుల్లో ఒక్క స్త్రీ మంత్రిగా వున్నది. 1980 లో 51 మంత్రుల్లో నలుగురు స్త్రీలున్నారు. ఇక ఆంధ్ర విషయం ఆలోచిస్తే 1956 నుండి 60 వరకు ఒక్క స్త్రీ లేదు. 1985 లో అసెంబ్లీకి ఎన్నికయిన స్త్రీలు పదిమంది మాత్రమే. 1983 నుండి మంత్రుల స్థానాలెన్ని పెరిగినా స్త్రీ మాత్రం ఒకర్తే వుండటం బహు శోచనీయం. అదైనా స్త్రీ సంక్షేమంలో మార్పులేదు.

కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉన్నత సర్వీసుల్లో అతి కొద్దిమందిగా వున్న స్త్రీలు ఐ.ఏ.ఎస్. 2556 పు. 216 స్త్రీలు వున్నారు. ఐ.పి.యస్. 1917 పు. లుంటే 10 మంది స్త్రీలు ఐ.ఎఫ్.ఎస్. లో 409 మంది పురుషులూ 88 మంది స్త్రీలు. ఇది గత 38 స॥రాల స్వరాజ్యానంతరం స్త్రీలకు లభించిన స్థానాలు. ఈ విధానం జిల్లా పరిషత్తులు (లేక మండలాలు) పంచాయితీలు మరేమైనా కొద్దోగొప్పో మార్పులు తప్ప.

అసలు రాజకీయం, సాంఘికం బొమ్మ బొరుసూలాంటివి. రెండూ మన జీవితానికి ముఖ్య భాగాలు. రాజకీయంగా స్త్రీలకు హక్కులు, అధికారాలు, పదవులు కావాలంటె స్త్రీ ప్రతినిధులైతే పోరాడగలరు. అందువల్ల ఏ పరిస్థితులలోనూ ముప్పైశాతం విధిగావుండాలనేది విస్మరించరాని విషయం.

స్త్రీలైనా రాజకీయాలు కేవలం పురుషులకేనని భావించడం పొరపాటు.
ఈ సందర్భంలోనే మరొక అంశం గమనించాల్సి వుంటుంది. రాజకీయ ఉద్యమాలలో స్త్రీలు సమాన నిష్పత్తిలో కాకుండా తగుమాత్రంగా మొదటి నుండి పాల్గొంటూనే వచ్చారు. హింసా రాజకీయాలలో సాయుధ వాదులతో, గాంధీ సత్యాగ్రహ సమరంలో, కమ్యూనిష్టు ప్రజోద్యమాలలో, నక్సలైటు సాయుధ పోరాటాల్లో స్త్రీలు విరివిగా పాల్గొన్నారు. ఇన్నింటా విశేషమేమంటే వారు సమరవీరాంగనలుగానే మిగిలిపోయినారు. నాయకత్వంలో పాలుపంచుకోలేకపోయారు. ఈ పరిస్థితికి ఎవరు బాధ్యులు? పోరాట పటిమచూపిన స్త్రీలా, లేక నాయకత్వంలో అడుగు పెట్టడానికి అవకాశమివ్వని ఉద్యమనాయకులా! కాంగ్రెస్ వర్కింగు కమిటీలో గాంధీ కాలంలోకూడా సరోజినీనాయుడు ఒక్కగానొక్క స్త్రీ వుండేది. కమ్యూనిష్టు పార్టీ పొలిట్ బ్యూరోలలో 15 మందిలో ఒక్కరుకూడా లేరు. ఈ పరిస్థితి వాంఛనీయమని ఎవ్వరూ అనరు. స్వచ్ఛంద సేవికలుగా, గెరిల్లా పోరాటంలో సైనికులుగా ప్రజాయుద్ధ భూమిలో భటులుగా స్త్రీలు మిగిలి పోవాల్సిందేనా! నిర్ణాయక శక్తిని ప్రదర్శించే నాయకత్వంలో వారికి చోటువుండదా? వారికి ఆలోచనా శక్తి లేదా? నిర్ణయానికి రాగల సత్తాలేదా? మరి ఉన్నట్లు చరిత్ర రుజువు చేసింది గదా? రాజ్యాలు ఏలిన చాంద్‌బీబీ, రుద్రమదేవి, నూర్జహాన్, గోల్డామీర్, సిరిమావో, ఇందిరాగాంధీ మార్గరేట్ థాచర్‌లను పురుషులు సైతం మెచ్చుకుంటున్నారు కదా! కాబట్టి పురుషులు స్త్రీలకు ధీశక్తిలేదని, పరిపాలనా దక్షతలేదని, నిర్ణయాలు చేయగల సత్తాలేదని అనడం హాస్యాస్పదం. అనర్హతలను ప్రతిపాదించడం అన్యాయం; అక్రమం.

రాజకీయంగా స్త్రీలు వెనుకబడి వుండటానికి కారణాలనేకం. కేవలం రాజకీయాలకు మాత్రమే సంబంధించినవి కావు. సాంఘికం, ఆర్థికం, రాజకీయం, సాంస్కృతికమని విభజించి గాఢంగా పరిశీలిస్తేతప్ప సమస్య యొక్క సమగ్ర స్వరూపం అవగాహన కాదు.

సాంస్కృతికం :- శారీరక బలంలేని స్త్రీలు యుద్ధాలకు పనికిరారు కనుక రాజకీయాలకు అనర్హులుఅన్నారు. "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి" అని

ప్రవచించిన మన్వాదుల "సూక్తులు" స్త్రీలను అబలులను చేశాయి. గృహిణిగా పేర్కొనబడిన మహిళ ఇంటికి పరిమితమయింది. పతివ్రతగా పేరెన్నిగన్న పడతి భర్త ఇష్టా ఇష్టాలకు బానిస అయింది. ఇలా వినోదానికి, విలాసానికి కేటాయించబడింది మహిళ.

సామాజికం :- వేదకాలంనుండి ఈనాటివరకు, దరహంమీద, రాజకీయాలకు స్త్రీని దూరంగా వుంచారు. బాల్యవివాహాల అమలుతో విద్యకు నోచుకోలేదు; అలంకరణ మోజులో ఆమె బందీ అయింది. అంతఃపురాలలో ఆమె వ్యక్తిత్వం అణచివేయబడింది. జనానాలలో పరదాల చాటున ఆమెను కేవలం సంతానంకనే యంత్రంగా చేశారు. ప్రేమ అనురాగం అనేవాటికి అపార్థాలుచెప్పి సహమరణాన్ని, సహగమనాన్ని ఆమెకు విధించారు. వైధవ్యం పేరుతో ఆమెను నానా యాతనలు పెట్టారు. సదా పతి స్మరణే ఆమె కర్తవ్యమన్నారు. దానితో ఆమె వ్యక్తిత్వం వికసించలేదు. పరాధీనభావం పరాకాష్టకు చేరింది. అస్వతంత్రత అందలమెక్కింది. అబలగా రాణించింది. అలా "బ్రెయిన్ వాష్" చేయబడ్డ మహిళ ఈనాడు చట్టం ఎన్నో హక్కులు ప్రసాదించినా అవి అనుభవించలేని అశక్తురాలయింది. సామాజిక కబంధహస్తాలనుండి అడుగు ముందుకు వెయ్యలేని పరిస్థితిలో వుంది. అందువల్లే చట్టాలకు కట్నాలు పోవు అనేది నిజమయింది. చట్టాలకన్నా మహా బలవత్తరమైనది సామాజిక శాసనం.

ఆర్థికం :- వేదకాలంలో కుటుంబాస్తి పేరుకు దంపతు లిద్దరిది. కాని ఆమె స్త్రీధనంపైకూడా ఆమెకు పూర్తిగా అధికారం లేదు. కాలక్రమేణ ఆమె ఆస్తిహక్కు పెరుగుతూ వచ్చింది. మనవర్తినుండి జీవితపు హక్కుగా రూపొందింది. జీవితపు హక్కు పరిమిత హక్కుగా మారింది. చివరకు పరిమితహక్కు సర్వహక్కుల నిలయంగా వెలిసింది. ఆర్థికంగా స్త్రీ అంతస్తు పెరిగినా, సామాజిక క్రమంలో ఆమె పాలుపంచుకుంటున్నా, పాటుపడుతున్నా అనేక ఉద్యోగాలను నిర్వహిస్తున్నా, అధికార పదవులను అధిష్టించినా సమాజంలో స్త్రీలోకం పరిస్థితి మారలేదు. పురుషాధిపత్య సమాజపు నియమాలు సడలలేదు. పురుష దురంహంకారం స్త్రీ సమాజంపై విధించిన సంకెళ్ళు వీడలేదు. రాజకీయాధికారం స్వప్రయోజనవరుల

చేతిలో మిగిలిపోయింది. వారు పురుష దురహంకార మనస్తత్వాన్ని వాడుకొని పురుషులచేత వారి తల్లులను, భార్యలను, అక్కచెల్లెళ్ళను హింసింపచేశారు. బానిసలను చేశారు.

రాజకీయం :- పరిపాలనారంగంలో చొరబడడానికి స్త్రీల సంకోచం, వైముఖ్యం, వ్యతిరేకత స్వప్రయోజనపరులు పెచ్చు పెరగటానికి అవకాశం కలిగించింది. వారు అధికారపీఠాలను అధిష్టించారు. ప్రజాసభలనుండి వెలివేశారు. రాజసభలనుండి బహిష్కరించారు. మొదట్లో వోటుహక్కు లేకుండా చేశారు. తరువాత విధిలేక, గత్యంతరంలేక ఆమె పోరాట పటిమను తట్టుకోలేక స్త్రీలకు వోటుహక్కును ఇచ్చారు. కానీ రాజకీయాలు నీకు తగవమ్మా అని బుద్ధి గరిపారు. నిజమేనని నమ్మి అమాయక అతివలు రాజకీయాధికార రంగంనుండి వైదొలగుతున్నారు. ఆ అదను చూచుకొని స్వప్రయోజనపరులు, అధికార పిపాసువులు, మదాంధులు, పూంజీపతులు, పెత్తందారులు, సామాజిక వనరులను స్వంతంచేసుకొన్న ప్రబుద్ధులూ, అవినీతిపరులూ అట్టహాసం చేశారు. రాజకీయం దుష్టపంకిలం, "రాజకీయం అవినీతికరం" రాజకీయం క్రూరతతో నిండినది అనేమాటలు చెప్పసాగారు. "స్త్రీ ప్రేమమూర్తి, పవిత్రమూర్తి, స్నేహమయి, కరుణామూర్తి, శాంత స్వభావ" మని ఎలుగెత్తి అరచి ఆమెను రాజకీయాలకు దూరంగా వుండమని సలహా చెప్పారు. ఎవరైనా ఒకరు అరా వీరి మాటలు విన కుండా రాజకీయాలలోకి వస్తే ఆ మనిషిని అసి ఆడనీయలేదు. నాయ కత్వం లోనికి రానీయటంలేదు. "నీకు నాయకత్వానికి తగిన సామర్థ్యం లేదని" ఆమెకు పిరికిమందు పోశారు. అప్పటికీ ఎదిరించి నిలచిన మహిళను గతిలేక అందలం మెక్కించారు. కాని స్తోత్ర పాఠాలతో ఆద రింపులతో బెదిరింపులతో, సామ, దాన, భేద దండోపాయాలతో నాయకత్వం సాధించిన స్త్రీని, స్త్రీ లోకంనుండి దూరం చేశారు. స్వప్రయోజనపరులు. ఆలా స్త్రీలకు సంబంధించి రాజకీయ రంగం విషవలయంగా మారింది. సమర్థత లేదు కనుక నాయకత్వం రాదు. నాయకత్వం లేదు కనుక సమర్థత నిరూపణకు అవకాశం లేదు. ఇలా స్త్రీని క్రూరంగా, దుర్మార్గంగా హింసించి ఆమె వ్యక్తిత్వ వికాసాన్ని చిదిమి వేశారు. విద్య విషయంలో

పూర్వం జరిగిందే రాజకీయంలో నేడు జరుగుతున్నది. విద్యలేదు కనుక ఆమెకు సంస్కారం లేదు. అధికారానికి ఆమె అర్హురాలు కాదు. ఆమె అధికారానికి నోచుకోదు కనుక అమెకు విద్య అవసరం లేదు. ఇది స్వప్రయోజనపరుల కుట్ర. అమాయకుల ఆత్మవంచన. ఏదైనా ఫలితం స్త్రీ అధికారానికి అనర్హురాలుగా చేయబడటం, శాస్త్ర, సాంకేతికంగా సాంఘిక, రాజకీయపరమైన అభివృద్ధి విశ్వరూపందాల్చిన ఈనాడు స్త్రీలు కేవలం గృహోపకరణాలుగా మిగిలిపోవటం దేశ భవిష్యత్తుకే గొడ్డలిపెట్టు. కనుక ఎలా మార్పుతేవాలి అనేది నేడు మనముందువున్న ప్రశ్న.

పరిష్కారం :- ఈ విషవలయాన్ని ప్రధానంగా స్త్రీలే ఛేదించాలి. సాంస్కృతిక దాస్యంనుండి విముక్తి పొందాలి. భావవిప్లవంవల్ల ఉత్తేజితమవాలి. సామాజిక ఆర్థిక శృంఖాలాలను తెంచుకోవాలి. స్వేచ్ఛా సమానత్వాలకు అర్థాలను అన్వేషించుకోవాలి. ఎదురుతిరిగి ప్రశ్నించాలి. మానవాళి అంతరాత్మను మేలుకొల్పాలి. స్త్రీ శక్తిని సంఘటితం చేయాలి ఐకమత్యంతో ముందుకుసాగాలి. రాజకీయరంగంలో స్త్రీల ప్రతిపత్తి పెరగటానికి దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక లక్ష్యాలు ఎన్నుకోవాలి.

మంత్రివర్గంలో స్త్రీలకిస్తున్న పోర్టుపోలియో స్త్రీ శిశు సంక్షేమశాఖ మాత్రమే. ఈ పద్ధతిని స్త్రీలు నిరసించాలి. అన్ని రంగాలలో సేవ చేయగలమని పోరాడాలి. గృహిణులు, ఉద్యోగులు తదితర కార్మిక వర్గాల స్త్రీలు సంఘటితమై స్త్రీలకు రాజకీయ ప్రతిపత్తి పెంపుదలకై ప్రభుత్వంపైన, రాజకీయ పార్టీలపైన ఒత్తిడి తేవాలి. పార్టీలలోని స్త్రీ సభ్యులు తమకు హెచ్చు స్థానాలు కేటాయించమని పార్టి నాయకులతో పోరాటం సాగించి స్త్రీలకు ఎన్నికల ఖర్చు తగ్గించాలి. లేదా ప్రభుత్వం భరించాలి. ఈ సదుపాయం లేనిదే స్త్రీలకు దుర్ఘటమవుతుంది. కొంత కాలం స్త్రీలకు కనీసం 40% స్థానాలు రిజర్వు చేయాలి. **B.C., S.C.** ల స్థితిలోనే స్త్రీలూ వున్నారు కనుక ఈ మార్పు అవశ్య కర్తవ్యంగా భావించాలి.

ముందుగా స్త్రీలకు హక్కులను, రాజకీయ పదవుల విభాగాన్ని,

మౌలిక హక్కులను, పరిపాలనలో వారి బాధ్యతలను ప్రజా సంఘాలు, ప్రభుత్వ రంగాలు భారీఎత్తున ప్రచారం సాగించాలి. వారిలో రాజకీయ చైతన్యం కలిగించాలి. అవకాశాలు ఇవ్వాలి. సాంఘిక కార్యక్రమాల కన్నా రాజకీయ విజ్ఞతకు విలువ ఇవ్వాలి. రాజకీయ వికాసం, సామాజిక స్పృహ కల పురుషులు సైతం సగభాగమైన స్త్రీల సహకారం లేనిదే ఏ రంగమైనా కుళ్ళిపోతుందని గ్రహించడం అవశ్య కర్తవ్యం.

(ఆంధ్ర యువతీ మండలి సిల్వర్ జూబ్లీ సావనీరు
జనవరి-1986)

మహిళల మరణాలు : మానసిక సమస్యలు

తెల్లారేసరికి ఊర్మిళ ఉరిపోసుకుందని కిన్నెర కిరసనాయిల్ పోసుకుందని, విమల ఎండ్రిన్ త్రాగిందని, సుందరి నూతిలోకి దూకిందని, మరో చెల్లాయి చెరువులో మునిగిపోయిందనే వార్తలు చదువుతున్నాం; చెవులారా వింటున్నాం; కళ్ళారా చూస్తున్నాం. ఇవి హఠాన్మరణాలు కావు; అకాల మరణాలు. వయస్సు మళ్ళిన చావులు కావు. వలపులు, కోరికలు తీరని దుర్మరణాలు. ఇందులో కొన్ని ఆత్మహత్యలయితే మరికొన్ని హత్యలని చక్కగా చెప్పుకోవచ్చు. ఇక కారణాలు చాలా సుందరముదనష్టంగా వుంటాయి. వింటుంటే తలకొక గాథా, ఇంటికొక రభసా వుంటాయి. ఇవి అమ్మాయిల పెళ్ళితో మొదలవుతాయి; చావుతో పూర్తి అవుతాయి. హత్య అయినా, ఆత్మహత్య అయినా నశించేది ఆడ

కూతురే! అది కాదనలేని నగ్నసత్యం. మరువలేని మానసిక వేదన.

మొగుడు కొట్టాడనో, భర్త రంకు కట్టాడనో, పెనిమిటి వెళ్ళ కొట్టాడనో, మళ్ళీ పెళ్ళాడాడనో కొందరు నిండు ప్రాణాలను తీసుకుంటు న్నారు. కారణం వివాహితకు తన ఇంట్లో స్థానంలేదని తండ్రి పొమ్మన్నా డని, పుట్టింటి పరువు నిలపమని తల్లి ఆదేశించిందని నీడలేని ఆడదాన్ని సమాజం నిరసిస్తుందని, ఒంటరిగా బ్రతకలేమనే బాధతో మరికొందరు మరణాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నారు. ఇక కన్యగా గర్భవతి నైనానని, లేక తనను మానభంగం చేశారని, తాను "కులట" నని ప్రచారం చేశారని అనేకమంది ఆడపిల్లలు ఆత్మాహుతి పాలవుతున్నారు. ఇవన్నీ దరిదాపు తమపై జరిగే అత్యాచారాల తాకిడికి తట్టుకోలేని దుర్బలత్వంవల్ల జరిగే ఆత్మహత్యలని చెప్పుకుంటాం. కాని తెరవెనుక గాథకు కారణం సమాజం భర్త, అత్తమామలే ఐనా ధైర్యంలేని మనోదౌర్బల్యంవల్ల ఆత్మహత్యల పాలవుతున్నారు. మానసిక ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక శరీరఘాతను భరించ లేక, ఎదురుతిరిగే ధైర్యంలేక, పోరాడే శక్తిలేక మరణించే మహిళలు కూడా కొందరున్నారు. ప్రేమించిన ప్రియుణ్ణి వివాహమాడలేక, మరొకడితో పెళ్ళి ఇష్టంలేక నిరాశతో నిండు జీవితాన్ని బలిచేస్తున్నారు కొందరు. అలాగే తన ప్రియుడు "యాక్సిడెంటు"లో చనిపోతే తాము దుఃఖ భారంతో పిచ్చివారవుతారు. కొన్ని సందర్భాలలో అనుకోని సంఘటనలు సంభవిస్తాయి. బైటికెళ్ళిన బిడ్డ మరణించడం, భర్త విమాన ప్రమాదంలో విగతజీవి కావటంలేక గుండెనొప్పితో చనిపోవటం లాంటివి జరిగితే గుండె నిబ్బరంలేక తాము ఉరిపోసుకుంటారు. విషం త్రాగుతారు. ముఖ్యంగా మానసిక క్షోభను భరించలేక, దిక్కుతోచక, పదిమందికి చెప్పుకోటానికి పరువుపోతుందని బెంబేలెత్తి విగతజీవులవుతారు. అపవాదులొస్తే అసలే భరించలేరు. సాంఘిక అవమానాన్ని అసలే సహించలేరు. దగ్గరివారు దూరమైతే, హితులు అహితులైతే అత్త పోరుపెడితే, భర్త దుర్భాష లాడితే మనస్సు ఊగిపోయి కడకు మూర్ఛలపాలయిన కేసులెన్నో వున్నాయి. అలాంటి సున్నిత మనస్కులు అనుక్షణం ఆఖరికి ఏ విమర్శ వచ్చినా భూమిలోకి క్రుంగిపోతారు.

ప్రతి చిన్న విషయానికి తల్లడిల్లిపోయి ఆఖరికి మానసిక వ్యాధి పాలయ్యే మహిళలూ వున్నారు. అలా అయితే రోజూ ఏదో ఒక సమస్య తయారవుతూనే వుంటుంది. ఒకటి పోగానే మరొకటి తయారై మన్ని కృంగదీస్తూ వుంటాయి. అబ్బాయి పరీక్ష తప్పినా, అమ్మాయి పెళ్ళి కాకపోయినా, భర్త ఉద్యోగం వూడినా, అత్తమామలు ఆరడిపెడుతున్నా, ఆఖరికి తనకొక బిడ్డ పుట్టకపోయినా, అంతా ఆశసంతానం కలిగినా ప్రతి దానికి మనోవ్యాధితో మంచంపడతారు. కొందరయితే గోరంతలు కొండం తలు చేసుకొని తమతోపాటు తమవారి నందరినీ ఇబ్బంది పెడతారు. ఉదా॥ తన కొడుకు ఆఫీసునుండి ఆలస్యంగావస్తే ఎవరో ఘాత చేశారని ఊలోగా ఊహించుకొని గలభాచేస్తారు. అమ్మాయి కాలేజీనుండి వేళకు రాలేకపోతే ఎత్తుకెళ్ళారని బెంబేలుపడతారు. భర్తకు జ్వరంవస్తే "చాత బడి" చేశారని ఇల్లూవాకిలీ ఏకంచేస్తారు. ఏ చావుకబురు విన్నా పడి పోతారు. ఏ నష్టంవచ్చినా తట్టుకోలేరు. ఆఖరికి పిల్లీ, కుక్కా, విధవ రాలు ఎదురుపడినా, ఉదయాన్నే దర్శనమిచ్చినా ఆరోజంతా ఏ కీడు వస్తుందోనని ఊహించుకొని భయభ్రాంతులవుతారు. ప్రతి చిన్న సంఘ టనకూ అనుమానంతో హతాశులైపోతారు. ఇంట్లో ఒంటరిగా ఉండలేమని వాపోతారు. తన్ని ఏ దయ్యమో, భూతమో ఆవహించి పీడిస్తోందని, వెన్నాడుతోందని ఆహార నిద్రలకుకూడా దూరమైపోతారు.

కొందరు స్వయంగా సమస్యలు సృష్టించుకొని అల్లాడిపోతారు. తమ శక్తి సామర్థ్యాలను మించిన కోర్కెలు కోరతారు, అవి తలకుమించిన భారమైతే అపజయాన్ని భరించలేక కృంగి కృశించిపోతారు. తమ భర్తలు ఆలస్యంగావస్తే అనుమానపడతారు. పరాయి స్త్రీతో మాట్లాడితేనే ఇక ప్రళయం వచ్చినట్లు తల్లడిల్లిపోతారు. ప్రేమించిన ప్రియుడు దగాచేసి మరో ప్రియురాలితో కులుకుతున్నట్లు ఊహించుకుంటారు. కుటుంబాన్ని నరకప్రాయం చేస్తారు. దీర్ఘవ్యాధి వచ్చినా, అంగవైకల్యం కలిగినా మానసిక క్లేశాన్ని పొందుతారు. కొందరు మంకుపట్టుపట్టి తన మార్గమే, తన లక్ష్యమే గొప్పదనుకొని అవి సాగనప్పుడు సాధిస్తూనే వుంటారు. ఉద్వేగం వచ్చినప్పుడు కంట్రోల్ చేసుకోలేక తాడోపేడో తేలాలంటారు.

ఓటమిని అంగీకరించలేక నిట్టూర్పులతో ఇక జీవితమే దుర్భరమంటూ చావుకు తెగిస్తారు; లేదా పిచ్చివాళ్ళవుతారు. పిల్లలూ చావక, తల్లులూ పోక మొగుళ్ళూ దూరంకాక, ఆస్తులూ హరించక ఏ కష్టనష్టాలూ కలుగక జీవితం వడ్డించిన విస్తరిలా ఎలా వుంటుంది! సంసారాన్ని, మన జీవితాలను సుఖప్రాయంగాని, నరకప్రాయంగాని చేయడం మన ప్రవృత్తి మీద ఆధారపడి వుంటుంది. మన మానసిక ఔదార్యంమీద, తృప్తిమీద, నడవడిమీద వుంటుంది. కేవలం లక్షల ఆస్తివున్నా మానసిక వికాసం, ఆలోచన లేనివారికి శాంతిలేదు.

మనోవ్యాధికి మందులేదు; మానసిక జాడ్యానికి చికిత్స వుండదు. శారీరక ఘాతకన్నా మానసిక ఘాతమిన్న. అది మనిషినే కృంగదీస్తుంది; ఆరోగ్యాన్ని హతమారుస్తుంది; ఆందోళన కలిగిస్తుంది; రక్తపోటు తెస్తుంది. చీకాకులకు కారణభూతమవుతుంది. చిత్తచాంచల్యానికి దారితీస్తుంది; నరాల బలహీనతవల్ల హిస్టీరియా, మూర్ఛలను తెస్తుంది. కడకు అది మరణానికి లేక ఆత్మహత్యకు దారితీస్తుంది.

"యాక్సిడెంట్సు" గృహదహనాలు, లూటీలు, హత్యలు లాంటివి అనుకోని సంఘటనలు వచ్చినపుడు గుండెనిబ్బరం కావాలి. అది మన మనస్సును శరీరాన్ని రక్షిస్తుంది. మనోధైర్యానికి మించిన సంపద లేదు. ఆ సంపదకు అభివృద్ధేకాని నశింపు వుండదు. అది తోటి స్త్రీకి ఆదర్శప్రాయమేకాని అవినీతికి మార్గం కాదు; అది గుణపాఠమేకాని అశని పాతం కాదు.

ఆర్థిక సమస్యలు, వైవాహిక సాంఘిక సమస్యలు, గృహచ్ఛిద్రాన్ని లాంటి సమస్యలు అందరికీ వస్తాయి. మానవ జీవితమే సమస్యల విష వలయం. తలకొక చరిత్రా, జీవితానికొక సమస్యా వుంటవను కోవడం భ్రమ. వాటిని ధైర్యంతో ఎదుర్కోవాలేకాని చిత్త చాంచల్యం తెచ్చు కోవడం అవివేకం. సంసారం సాగరం లాంటిది అయితే మనసుల కోతిలాంటిది. అంటే ఎప్పుడూ ఏవో చికాకులు, పేచీలు, రుగ్మతలు తెచ్చి పెట్టటం దాని స్వరూపం. అప్పుడు మనం మన బుద్ధిని వినియోగించి

వివేకంతో, విజ్ఞానంద్వారా ఆ చిక్కులనుండి తప్పించుకోవాలి. లేకుంటే ఆ సమస్యలు మనల్ని హతమారుస్తాయి. అని మానసిక శాస్త్రం నిర్వచించింది. పిడుగులాంటి వార్త అయినా రెప్పపాటుగా భరించగల ధీశక్తిని మనం పొందగలిగాలి. ఎన్ని కష్టాలొచ్చినా ఎంత ఘాత జరిగినా, ఎన్ని అపనిందలొచ్చినా ఏది ఏమయినా మనం నిర్లిప్తంగా వుండాలి. అంటే చెడ్డపనులుచేస్తూ ధైర్యంగా వుండమనికాదు; మనపైవచ్చిపడి మన్ని నాశనంచేసే ఇబ్బందులను తట్టుకోమని అర్థం. స్వయంగా పరిష్కరించలేని సమస్యలను ఆప్తులకో శ్రేయోభిలాషులకో చెప్పుకోవాలి. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఏదో విషమ సమస్య, మానసిక ఘాత పొందని వ్యక్తి వుండడు. అప్పుడే మనలో ఆత్మ విశ్వాసం క్షీణించరాదు. అందువల్ల మనలో ఎల్లప్పుడూ ధైర్యసాహసాలు ఉప్పొంగుతూ వుండాలి. మన ధైర్యమే మనకు అంగరక్ష.

మనశ్శాంతి, మానసిక తృప్తి మన ఆదర్శం కావాలి. దానికి ప్రాతిపదిక మానసిక విశ్వాసం మనోధైర్యం. ఇవి మన మనస్సును ఛిన్నాభిన్నం చేసే విపరీత శక్తుల బారినుండి రక్షిస్తాయి. అందువల్ల మనం చావరాదు. చచ్చి సాధించేది ఏమీలేదు. అది పిరికితనం; అసమర్థత. అంతేకాదు ఆదర్శప్రాయం కాదు. న్యాయం కోసం పోరాడాలి. లేదా అన్యాయానికి, అధర్మానికి దూరంగా పోయి నీతిగా బ్రతకాలి. దానికి కొండంత మనోబలం, ధైర్యం, వివేకం, దూరదృష్టి మనలో రావాలి.

("కలువబాల" నవంబరు 1985)

మానవ హక్కులు ; మహిళల మనుగడ

"మానవ" అన్నప్పుడు అది స్త్రీ పురుషు లిద్దరికీ వర్తిస్తుంది. అంటే మానవ కుటుంబంలోని సభ్యులందరికీ అనుల్లంఘనీయమైన ఆత్మగౌరవాన్ని ఈవిశ్వమానవ హక్కులప్రకటన గుర్తిస్తుందని "హ్యూమన్‌రైట్సు" ప్రణాళికలో పేర్కొన్నారు. జాతి, వర్ణ, వర్గ, కుల, మత, లింగ విభేదాలు అందులో విస్మరించబడ్డాయి. ఇది ప్రపంచ పౌరులందరికీ వర్తిస్తుందని నిర్వచించిందా ప్రకటన. కనుక మానవ హక్కులు స్త్రీ పురుష లిద్దరికీ సమానంగా వర్తిస్తాయి. అందువల్ల హక్కులు అన్నప్పుడు అవి ఎన్ని రకాలు వున్నాయో, వాటిలో ముఖ్యమైన స్త్రీ హక్కులు ఏమిటో, వాటిని అనుభవిస్తున్నామా ? లేదా? వాటికి అడ్డంకులేమిటో? తెలుసుకోవలసిన బాధ్యత మనకు వుంది. మనం హక్కులు అనుభవించేందుకు ముందుగా మానవ హక్కులు, తదితర హక్కులు, అవి ఎందుకు పుట్టాయో, వాటి వివరణలు గురించి విచారిద్దాం. అది చాలా అవసరం.

ఫాసిష్టు ప్రభుత్వాలు అమలుజరిపిన నేరపూరిత చర్యలు ప్రపంచ మానవాళిని వెన్నుతట్టి లేపాయి. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధకాలపు విషాదానుభవాలు, మారణహోమాలు జరిగిన తరువాత ప్రపంచ మేధావులు జరిపిన చర్చల ఫలితమే విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన. అది 1948 డిశంబరులో ఏర్పడింది. వీటిలో ముఖ్యమైన అంశాలు కొన్ని వున్నాయి. అవి మానవ వ్యక్తిత్వాన్ని, గౌరవాన్ని, అస్తిత్వాన్ని నిలుపుతాయి. అయినా వాటివల్ల సమాజ శ్రేయస్సుకు, వ్యక్తి శ్రేయస్సుకు సంఘర్షణ లేదని ఆ హక్కులు నిర్వచించాయి. అంతేకాదు వ్యక్తిత్వం వికసిస్తేనే సమాజ శ్రేయస్సు పెరుగుతుందని పలికాయి. మానవసమాజం సామరస్యంతో ప్రతిభావంతంగా ప్రజ్వరిల్లటానికి ఈ మానవహక్కులు ప్రాతిపదికలు అయ్యాయి. మానవాళికంతటికీ అన్వయించే ఈ విశ్వమానవ హక్కులు ప్రపంచశాంతిని, స్వేచ్ఛను నైతిక విలువలను, వ్యక్తి గౌరవాన్ని, సమానత్వాన్ని అభిలషించాయి. మానవ వ్యక్తిత్వ వికాసాన్ని పరస్పర

సహకారంతో శాంతితో స్నేహభావాన్ని ఆకాంక్షించే విధానంలో అనుభవించే హక్కును ప్రతిపాదించాయి. మానవాళి అంతా ఒకే కుటుంబమనే గీటురాయిపై నిర్వచింపబడ్డదే విశ్వమానవ హక్కుల ప్రణాళిక.

ఇందులో ముఖ్యమైనవి ముప్పైసూత్రాలు వున్నాయి. మానవులంతా స్వేచ్ఛగా, సమానంగా జన్మించారు కనుక అందరూ సోదరులు. అందరూ వివేకం, ఆలోచనాశక్తి కలవారు కనుక అన్ని హక్కులకూ, స్వేచ్ఛలకూ అందరూ సమానులే; వ్యత్యాసంలేదు. అలాగే స్వేచ్ఛతో మనుగడ సాగించడానికి, భద్రతకూ, హక్కు వుంది. న్యాయదృష్టిలో వ్యక్తికి వ్యక్తికి తేడాలుండరాదు. వ్యక్తిని చిత్రహింసలు పెట్టడం, క్రూరంగా బాధించడం, శిక్షలు విధించడం బానిసలుగా కొనడం, అమ్మడం లాంటివి చేస్తే న్యాయస్థానంలో తన హక్కులను కాపాడుకునే హక్కు ప్రతి వ్యక్తికీ వుంది. అన్యాయంగా ఏ వ్యక్తినైనా నిర్భంధించడం, దేశ బహిష్కరణ చేయడం నిషేధం అమలులోవున్న చట్టంప్రకారమే చెయ్యాలి. అలాగే చట్టసమ్మతమైన ఆస్తిహక్కును తొలగించరాదు. ప్రతి వ్యక్తికి అస్తిహక్కు, పౌరుడుగా వుండేహక్కు, మరోదేశంలో వుండడానికి, వెళ్ళి రావడానికి హక్కువుంది. (చట్టానికి వ్యతిరేకమైన ఆరోపణలు వుంటేతప్ప.)

వ్యక్తిగత హక్కులు-తనకు ఇష్టమున్న మతాన్ని స్వీకరించవచ్చు; మతాన్ని మార్చుకోవచ్చు, భావస్వాతంత్ర్యం, పత్రికా స్వాతంత్ర్యం, సభా స్వాతంత్యం, సంఘ నిర్మాణ స్వాతంత్ర్యం వున్నాయి. ఆ హక్కులను శాంతియుతంగా, న్యాయ సమ్మతంగా జరుపుకోవాలి. పరిపాలనలో భాగస్వామ్యం, కోరవచ్చు కాని దాన్ని ఎన్నికలద్వారా సాధించుకోవచ్చు. విద్యను పొందేహక్కు, పనిచేసుకునే హక్కు, దేశంలో ఎక్కడైనా నివసించే హక్కు వున్నాయి; ఆయా దేశాల శాసనాలకు లోబడి ఏ దేశంలోనైనా పౌరసత్వం పొందవచ్చు.

వ్యక్తులమధ్య సమరస భావాన్ని, దేశాలమధ్య శాంతి, సౌహార్దాలను, సహాయ సహకారాలను ప్రతిపాదించిన ఈ మానవ హక్కులకు నాంది న్యాయపరిపాలన. తద్వారానే మానవ మనుగడ సాగించాలని

సామాన్య మానవుడు (స్త్రీ కూడా) సైతం స్వేచ్ఛాయుతమైన జీవితాన్ని గడపాలని నిర్దేశిస్తున్నాయి న్యాయసూత్రాలు. ప్రపంచంలో మితిమీరు తున్న పాశవిక శక్తుల్ని, భరించలేని యుద్ధ ప్రయత్నాన్ని, అమానుష మైన హింసా విధానాన్ని ఎదుర్కొనడానికి విప్లవం, పోరాటం తప్ప గత్యంతరం లేదనే వాదనకు ప్రతివాదగా శాంతియుత విధానాలద్వారా, న్యాయ పద్ధతులద్వారా తమ హక్కులను కాపాడుకోవచ్చని వక్కాణిస్తాయి మానవ హక్కులు. తరువాత రాజ్యాంగంయొక్క మౌలిక నిర్మాణాన్ని (Basic Structure) ను మార్చకుండా రాజ్యాంగం మార్చవచ్చని కేశవా నంద భారతి కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇచ్చింది. ఇది చారిత్రాత్మక మైన తీర్పు. ఇది ఈ నాటికీ అమలులో ఉన్న సూత్రం. రాజరికం లోని రాజ్యం, ప్రజాస్వామ్యం, సెక్యులరిజం రాజ్యాంగంయొక్క ప్రాథ మిక లక్షణాలు. ప్రజా ప్రతినిధులను ప్రజలు ఎన్నుకునే హక్కు, పౌరుడు ప్రజాప్రతినిధిగా పోటీచేసే హక్కు, పాలకులు ప్రజలకు రాజ్యాంగానికి బాధ్యులయ్యేటట్లు చేయడం ప్రజాస్వామ్య హక్కులు. గణరాజ్యం, ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ, సెక్యులరిజం రాజ్యాంగంయొక్క ప్రాథమిక నిర్మాణాంశాలుగా పరిగణించవచ్చును.

అవి స్వేచ్ఛను, సమానత్వాన్ని, స్త్రీల ప్రతిపత్తిని సాంఘిక ఆర్థిక ప్రగ తిని నిర్దేశిస్తాయి. వీటిని ఐక్యరాజ్యసమితి మానవ హక్కుల సంఘం విశ్వమానవ హక్కుల ప్రకటన (UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS)లో పొందుపరచింది.

మానవుడికి ఈ హక్కులు ఎలా కల్గాయి ? అంటే మానవునికి తన ఉనికివల్లనే కలిగిన వాటిని ప్రకృతిసిద్ధమైనవి లేక సహజహక్కులు (NATURAL RIGHTS) అంటాం. జీవించటానికి గల హక్కును ఎవరూ ప్రసాదించలేదు కనుక సహజమైన హక్కుగా పేర్కొనవచ్చు. కొన్ని దేశాల శాసనాలు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు వ్యతిరేకంగా వుంటాయి (ఉ॥ జర్మనీలో హిట్లరు పెట్టినవి) అవి న్యాయసూత్రాలకు (RULE OF LAW) భిన్నమైనవిగా వుంటాయి.

ఆచారాలవల్ల సంక్రమించే హక్కులను (CUSTOMARY RIGHTS)

అంటారు. మన పైరుకు నష్టంలేనివిధంగా మన పొలంలోచి ఒండ్లకు బాట, మనుష్యులకు దారి ఇవ్వటం; ప్రభుత్వ స్థలంలో మనం నిర్మించిన చెరువులు, బావులు, సత్రాలు అందరూ అనుభవించే హక్కులలాంటివి కొన్ని హక్కులను చట్టాలు ప్రసాదిస్తాయి. ఉ॥ ఖూనీకేసు విచారణ సెషన్సు జడ్జి చేయాలని క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడులో వుంది. అంతకు తక్కువ స్థాయితో ఉన్న కోర్టు ఆ కేసును విచారిస్తే ముద్దాయి ఆ తీర్పును రద్దు చెయించుకోవచ్చు. ఇది శాసనంవల్ల వచ్చిన (STATUTORY RIGHT)

ఒక వ్యక్తిపై నేరారోపణ చేస్తే ఆ నేరాన్ని నిందితునికి తెలియజేసి సంజాయిషీ చెప్పుకోటానికి అవకాశం ఇవ్వాలి. అతడు లేక ఆమె సాక్షి సాధనాలను విచారణాధికారి యెదుట పెడ్తానంటే నిందితునికి వీలుకల్గించాలి. నేరారోపణచేసే వ్యక్తి విచారణాధికారి ఒకే మనిషిగా ఉండరాదనేవి న్యాయ సూత్రాలు; ధర్మ అంశాలు. వీటిని సభ్యసమాజాలు అంగీకరిస్తాయి. నిరంకుశ పాలకులు, నియంతృత్వ పాలకులు వీటిని వమ్ముచేస్తారు. అంతే కాక ఒక్కొక్కప్పుడు (అవగాహనా లోపంవల్ల) సదుద్దేశం కలవారుకూడా వీటిని అతిక్రమిస్తారు. ఈ ప్రమాదాలను అరికట్టటానికి కొన్ని దేశాలు రాజ్యాంగంలోనే పౌరుల ముఖ్యమైన హక్కులను పొందుపరిచాయి. వీటిని మౌలిక హక్కులని (FUNDAMENTAL RIGHTS) అని పిలుస్తాం. వీటిని ప్రాథమిక హక్కులనికూడా పేర్కొనవచ్చు. వీటి ఉల్లంఘన జరిగినప్పుడు అన్యాయానికి గురి అయిన వ్యక్తి న్యాయస్థానానికి వెళ్ళి తన హక్కును స్థిరీకరించుకోవచ్చు. అలాగే రాజ్యం అనుసరించవలసిన విధానాన్ని నిర్దేశిస్తూ మార్గదర్శక సూత్రాలు (DIRECTIVE PRINCIPLES OF STATE POLICY) కూడా రాజ్యాంగంలో పేర్కొనడం జరిగింది. ఏదైనా శాసనం చెల్లదగునా లేదా అనడానికి గీటురాయిగా రాజ్యాంగం లోని నిబంధనలు పనిచేస్తాయి. రాజ్యాంగ నిర్ణయ సభను సమావేశ పరచి మరో రాజ్యాంగాన్ని నిర్ణయించుకోవడం ద్వారానే మౌలిక హక్కు లను మార్చవచ్చని సుప్రీంకోర్టు గోలక్‌నాథ్ కేసులో తీర్పు ఇచ్చింది. అంటే ఆ హక్కులు అంత బరువైనవని, విశిష్టమైనవని భావం.

తరువాత రాజ్యాంగంయొక్క మౌలిక నిర్మాణాన్ని (BASIC

STRUCTURE)ను మార్చకుండా రాజ్యాంగాన్ని మార్చవచ్చని కేశవా నంద భారతి కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇచ్చింది. ఇది చారిత్రాత్మక మైన తీర్పు. ఇది ఈనాటికి అమలులో ఉన్న సూత్రం. రాజరికంలేని రాజ్యం ప్రజాస్వామ్యం; సెక్యులరిజం మన రాజ్యాంగంయొక్క ప్రాథమిక లక్షణాలు. ప్రజా ప్రతినిధులను ప్రజలు ఎన్నుకునే హక్కు, పౌరుడు ప్రజా ప్రతినిధిగా పోటీచేసే హక్కు, పాలకులు ప్రజలకు రాజ్యాంగానికి బాధ్యులయ్యేటట్లు చేయడం ప్రజాస్వామ్య హక్కులు. గణరాజ్యం, ప్రజా స్వామ్య వ్యవస్థ, సెక్యులరిజం రాజ్యాంగంయొక్క ప్రాథమిక నిర్మా ణాంశాలుగా పరిగణించవచ్చును.

మరికొన్ని విలువైన ముఖ్యహక్కులు వున్నాయి. అవి పౌరహక్కులు (CIVIL LIBERTIES) ఇవి వ్యక్తికి వాక్స్వాతంత్ర్యం, సభాస్వాతంత్ర్యం, సంఘస్వాతంత్ర్యం, సంచార స్వాతంత్ర్యం, జీవించటానికి హక్కు, స్వేచ్ఛను ఇస్తాయి. పౌరహక్కులు ప్రాథమిక హక్కులలో భాగంగా (BASIC RIGHTS) చెప్పుకుంటాం. అంటే అవి లేని దేశంలో తదితర ఏ హక్కులూ వుండవు; ఉన్నా అనుభవంలోకిరావు. ఇలా మానవ జీవి తానికి సంబంధించిన వివిధ రకాలైన హక్కులూ వున్నాయి. ఇవి స్త్రీ పురుషు లిద్దరికీ వర్తిస్తాయని ముందుగానే చెప్పుకున్నాం. ఇంతవరకూ స్త్రీ రక్షణా, స్వేచ్ఛా, సమానత్వం చాలా పరిమితంగా అనుభవిస్తోంది. చట్టాలలో ఎన్నివున్నా ఆచారాలు అవి వమ్ముచేస్తున్నాయి. ఉ॥ పెళ్ళి కానిదే ఏ స్త్రీ తల్లికాకూడదని, అయితే శిక్ష వున్నదనీ ఏ చట్టం చెప్పక పోయినా సమాజం శిక్షిస్తోంది. అందువల్ల అసహాయురాలైన స్త్రీకి కొన్ని ప్రత్యేక హక్కులు వున్నాయి. వాటిని గమనించడం అత్యంత అవసరం.

మానవ హక్కులలో స్త్రీలకు సంబంధించిన హక్కులు కొన్ని వున్నాయి. అవి వివాహానికి మాతృత్వానికి, సమాన వేతనానికి ఆమెకు గల హక్కులను రక్షిస్తాయి. యుక్తవయస్కులైన స్త్రీ పురుషులు జాతి, మత, దేశ విభేదాల ప్రమేయం లేకుండా వివాహ మాడటానికి, కుటుం బంగా ఏర్పడటానికి హక్కు కల్గివున్నారు. కుటుంబం సహజమైన వ్యవస్థ. మౌలికమైన వ్యవస్థకూడా. కనుక వివాహ వ్యవస్థ కుటుంబ

వ్యవస్థల గురించి మానవ హక్కులు అలా స్పష్టం చేశాయి.

19'5లో బ్రిటిష్ సైనికులు తాము వివాహమాడిన రష్యన్ వనితలను తమ దేశానికి తీసుకువెడదామనుకుంటే, ఆనాటి రష్యన్ ప్రభుత్వం అనుమతించలేదు. కనుక కుటుంబ వ్యవస్థ మౌలిక స్వభావాన్ని స్పష్టపరచడం అవసరమైంది. భారతదేశ శాసనాల ప్రకారంకూడా ఇష్టం వచ్చిన వారిని వివాహమాడే హక్కు (1954లో స్పెషల్ మ్యారేజి యాక్టు)లో ఇవ్వబడినా భిన్న జాతుల మతాల దేశాలకు చెందిన వివాహాలను సమాజం ఈసడిస్తుంది. కనుక ఈ హక్కు ఆచరణలో మృగ్యమయింది. ఏదయినా ప్రపంచ దేశాల మధ్య, జాతుల మధ్య, మతాల మధ్య వివాహాలు చెల్లుతాయని ప్రకటించింది విశ్వమానవ హక్కుల ప్రణాళిక.

యుక్తవయస్కులైన వారు అంటే మేజర్లు స్వేచ్ఛగా, సంపూర్ణంగా అంగికరిస్తేనే వివాహం జరగాలని మానవ హక్కుల ప్రకటన పునరుద్ఘాటించింది. అంటే మైనర్ల వివాహం ధర్మ సమ్మతం కాదన్న మాట. అయినా హిందువులూ, ముస్లింలు మైనర్లుగా వివాహమాడటానికి వారివారి ధర్మశాస్త్రాలు ఇంకా అనుమతి ఇస్తూనే వున్నాయి. విద్యావిహీనతవల్లే మనం కొన్ని హక్కులను, చట్టాలను (వరకట్న నిరోధ శాసనం లాంటివి) అధిగమిస్తున్నాం. వివాహ మాడటానికి, దాంపత్య జీవితంలోను, విడాకులు పొందడానికి కూడా స్త్రీ పురుషులకు సమాన హక్కులు వుండాలనికూడా మానవ హక్కుల ప్రణాళిక వక్కాణించింది. ఇది చాలా ఉన్నతమైన హక్కుగా స్త్రీలు చెప్పుకోవచ్చు.

చాలా ముఖ్యమైన హక్కు ఒకటి స్త్రీలకు ప్రసాదించింది మానవ హక్కుల పత్రం. అది సంతానం అక్రమమైనా, సక్రమమైనా సంఘం యొక్క రక్షణకు ఆ సంతానం అర్హత కలిగి వుంటుందని, అంతేకాక అక్రమ సంతానంపట్ల, ఆ తల్లులపట్ల ప్రభుత్వం, సమాజం ఈ రెండూ ప్రత్యేక శ్రద్ధను, జాగ్రత్తను ప్రదర్శించాలనికూడా పేర్కొన్నది.

స్త్రీ పురుషులు ఒకే పనిచేసినప్పుడు వారికి సమాన వేతనాలు ఇవ్వాలని ఐక్యరాజ్యసమితి మానవహక్కులద్వారా స్పష్టంచేసింది. కాని

ఈ సూత్రం ఈనాటికీ అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లోకూడా అమల్లో లేదు. పబ్లిక్ రంగంలో సమాన వేతనం ఇస్తున్నా, వ్యక్తిగత రంగాల్లో ఆ సూత్రం నిరాకరించారు ఇది ఘోరమైన దురన్యాయం. ఈ దుస్థితిని తుదముట్టించేవరకు స్త్రీలు పట్టు విడువరాదు; విశ్రమించరాదు.

మానవ హక్కులలో స్త్రీ జీవితానికి సంబంధించినవి, ముఖ్యమైనవి, మూడు హక్కులు వున్నాయి. అవి వివాహం, మాతృత్వం, ఆర్థికపరమైన సమాన వేతనంలాంటివి వాటిని యు.ఎన్.ఒ. ప్రకటించిన మానవహక్కులలో స్థిరీకరించడం ముదావహం. జాతి మత లింగ వివక్ష లేకుండా ప్రతి మానవుడికి స్వేచ్ఛగా జీవించడానికి, భద్రతకు హక్కు వున్నదని మానవ హక్కులలో ప్రప్రథమంగా పేర్కొనబడింది. కనుక స్త్రీలకు సమానహక్కులు సముచిత రక్షణ సంపాదించుకోవడానికి స్త్రీలే ముందంజ వేయాలి. (4) స్త్రీలలో సామాజిక చైతన్యం కలవారు తమ తోటి స్త్రీల అజ్ఞానాన్ని తొలగించి వివిధరకాల హక్కుల గురించి చెప్పాలి. స్త్రీలు సుసంఘటితులై సంఘాలను నిర్మించుకొని సామూహిక బలంతో ముందుకు సాగిపోవాలి. స్వేచ్ఛాపిపాసులైన పురుషులుకూడా అందుకు చేయూతనివ్వడం సముచితం; సమంజసం.

అందుకు ముందుగా మానవ హక్కులలో స్త్రీలకు సంబంధించిన హక్కులేవో, రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన హక్కులేవో, అవి ఎన్నిరకాలో తెలియజెప్పడం అవశ్య కర్తవ్యం. ఈనాడు అమల్లోవున్న హక్కులవల్ల, శాసనాలవల్ల స్త్రీకి ఏఏ సౌకర్యాలు సమకూరుతున్నాయో ఇంకా ఏఏ సవరణలు అవసరమో గుర్తించాలి. వాటిని గురించి చర్చించుకోవాలి. ముఖ్యంగా స్త్రీలు తమ స్వశక్తిపై ఆధారపడాల్సిన పరిస్థితి వచ్చింది. ఈ జాతిలో ఈ హక్కులవల్ల, వాటి అనుభవంవల్ల చెప్పలేని లాభాలు వున్నాయి.

(ఆంధ్రపత్రిక–డిసెంబరు 1985)

విద్య : ఉద్యోగం : వివాహం-
స్త్రీకి ఏది ముఖ్యం ?

యువతికి చదువూ; ఉద్యోగం ముఖ్యమా; వివాహం ముఖ్యమా అనే ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పడానికి పెద్దగా ఆలోచించనక్కర్లేదు. కష్ట పడాల్సిన పనిలేదు. యువతికూడా ఒక వ్యక్తి అని ముందుగా మనం గ్రహిస్తే సమస్య సగంపైగా తెలిపోయినట్లే. ప్రజాస్వామ్య సమాజంలో స్త్రీలు, పురుషులు సమాన హోదాగలవారై సమాన అవకాశాలు కల్గి ఉండాలికదా! అలాంటప్పుడు స్త్రీని మాత్రమే పేర్కొని ఆమెకు వివాహం ప్రధమ కర్తవ్యమని బోధించటం, వాదించటం పొరపాటేమో! ప్రతి పౌరునికి వ్యక్తి వికాసానికి అవకాశమున్నప్పుడే ఆ సమాజం నిత్యకల్యాణం పచ్చతోరణంగా విలసిల్లుతుంది. వ్యక్తిలోని అంతర్గత శక్తులు వెలికి వొచ్చి అతని స్వభావానికనుగుణంగాను సమాజ శ్రేయస్సుకు అనువైన రీతిలోను పరిఢవిల్లి తేనే వ్యక్తి వికాశం కల్పించిందంటాం. దీనికి చదువు ముఖ్యం. విజ్ఞానంతోపాటు, శాస్త్రీయ దృక్పథం, మానవతాభావం విద్య వల్ల కలుగుతాయి. క్రిమికీటకాదులు, పశుపక్ష్యాదులు అన్నీ అనుభవం నుండి కాస్తో కూస్తో నేర్చుకుంటై. మరి జీవజాతుల్లో ఉత్కృష్ట జీవియైన మానవుడు తన వివేచనాశక్తితో వివేకబలంతో అనుభవంనుండి గుణ పాఠాలు నేర్చుకోవడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అయితే పశువులకులేని వెసులు బాటు మానవుడికుంది. భాష, సాధనసామగ్రి, పనిముట్లు సంతరించు కున్నాడు. కనుకనే యావత్ మానవాళియొక్క అనుభవాన్ని తను తెల్సుకోగల్గుతున్నాడు. చిత్రాలు, గ్రంధాలు, సినిమాలు, రేడియో, టెలివిజన్, నృత్యాలు, నాట్యాలు, నాటకాలు వీటన్నిటిద్వారా తోటి మానవుల జీవిత అనుభవసారాన్ని స్వీకరించగలుగుతున్నాడు. ఇందుకు చదువు విధిగా అవసరమౌతోంది. విద్యావంతుడు తెలిసికొన్నంతగా విద్యా విహీనుడు గ్రహించలేడుగదా! కనుకనే విద్యాహీనుని వింతపశువు అంటున్నాం.

ప్రతి పౌరునికి విద్య అవసరమని అంగీకరించిన వారుకూడా స్త్రీ విద్య అనేసరికి చాలా ఛాందసంగా వాదిస్తారు. పాపం అది వారి తప్పు కాదు. సనాతన సంప్రదాయాలలో మూఢాచారాలలో పుట్టి పెరుగుట వల్లనే వారు అలా భావిస్తున్నారు. తరతరాలనుండి స్త్రీని అబలని, కనుక స్త్రీకి రక్షణ కావాలని, అందుకోసం ఆమె ఇతరులకు లోబడి వుండాలనీ చిన్నప్పటినుంచీ అతనికి పెద్దలు చెవినిల్లుకట్టుకొని బోధించారు. పితా రక్షతి కౌమారే, భర్తా రక్షతి యవ్వనే, రక్షాంతి వార్ధకే పుత్రా నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మనర్హతి ! అని మనువు చెప్పింది మనందరికీ తెలుసు. నిజానికి సాంస్కృతిక దృష్ట్యా మన దేశం ఇంకా 15వ శతాబ్దంలోనే వుంది. మనుష్యులు భావాలు గణనీయంగా మారలేదు. మార్పు ఏ కొద్దోవున్నా అది మౌలికమైన మార్పుకాదు. అంతరిక్షంలో స్త్రీ యాత్ర చేసినా, విమానాలు నడుపుతున్నా, పరిశోధనా రంగంలో పురుషులతో సమానంగా పరిశ్రమిస్తున్నా, రాజ్య పరిపాలనా వ్యవహారాల్లో తన శక్తి సామర్థ్యాలు నిరూపిస్తున్నా స్త్రీకి గృహిణి అనే బిరుదు ఇచ్చి వంటకత్తెగా, తన పిల్లల తల్లిగా, తన ప్రియురాలిగా, ఆఖరికి తన పరిచారికురాలుగా చేసుకోవాలనే కాంక్ష మాత్రం పురుషుడికి చావలేదు. అందుకే చదువు సంస్కారాలకంటే యువతికి వివాహం ముఖ్యం అంటాడు. ఇందులోనూ కొంత స్వార్థం లేకపోలేదు. నిపుణుడయిన కార్మికుడు కావాలనే ఫ్యాక్టరీ యజమానిలాగా చదువుకున్న పెళ్ళాం కావాలి కానీ వుద్యోగం చేసే భార్య వొద్దు అంటున్నాడు. ఇది ఈనాటి యువకుల మనోభావం. దరహం మీద ఉద్యోగం సంగతి ఆలోచిస్తే "ఉద్యోగం పురుష లక్షణం" అని యువకులకు తరచుగా బోధిస్తారు. "ఉద్యోగం చేస్తుందా, వూళ్ళేలుతుందా" అని బాలికలను బడి మాన్పించి వేస్తారు. ఈ మాటలోనే "స్త్రీ ఉద్యోగం చెయ్యరాదు, పౌర వ్యవహారాల్లో పాల్గొనరాదు" అనే భావం ప్రస్ఫుటంగా కన్పడుతోంది. ఉద్యోగమనేది సంపాదన కోసం మాత్రమేననే వూహ చాలామందికుంది. మూలానికి పోతే ఈ వూహ నిరర్థకమని తెలుతోంది. ఉద్యోగంవల్ల సంపాదించే మాట నిజమే. కానీ ఇతరత్రా ప్రయోజనాలు అనేకం. ఉద్యోగం చేసే వ్యక్తి మానసిక స్థితికీ, నిరుద్యోగి మనోభావాలకు చాలా వ్యత్యాస

ముంటుంది. తన సమర్థత ప్రదర్శించే అవకాశం లేకపోయిందనీ, తన పాండిత్యం అడవికాచిన వెన్నెల అయిందనీ, తన వ్యక్తిత్వ వికాసం వమ్మయిందనీ నిరుద్యోగి అనుక్షణం మనఃక్లేశం అనుభవిస్తాడు, కృంగి కృషిస్తాడు. నిష్ప్రయోజకత్వం వెన్నాడుతూనే వుంటుంది. గోపీచందు "అసమర్థుని జీవయాత్ర"లో చిత్రించినట్లు చివరకు తనవారిపై కూడా కోప తాపాలు ప్రదర్శించలేక ఎందుకూ కొరగాని జీవితం సాగిస్తాడు. సమా జంలో ఎన్నో హక్కు లనుభవిస్తున్న పురుషుడికే ఈ గతి పడుతున్నపుడు తరతరాలుగా భావదాస్యంలో క్రుంగుతూ మంచితనం పేర వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకుంటూ పాతివ్రత్యం పేర పరులకోసం జీవిస్తూవుండే నిరుద్యోగ స్త్రీ స్థితి ఇంకా వర్ణనాతీతం. తాను ఇతరులపై ఆధారపడి జీవించాల్సి వస్తోంది గదా అని ఏ మాత్రం వ్యక్తిత్వం గల స్త్రీ అయినా ప్రతి నిమిషం మానసిక వ్యధకు లోనౌతుంది. కనుక స్త్రీకి ఉద్యోగం అవసరం అని నిర్ధారణ అయింది. స్త్రీ కూడా వుద్యోగం చేస్తేతప్ప గడవని పరిస్థితి మితిమీరుతోంది. ప్రస్తుత సమాజంలో ఒక్క పురుషుని సంపా దనతో సంసార జీవయాత్ర సాగని పరిస్థితి ఏర్పడింది. కనుక ఏ రీతిగా ఆలోచించినా ఉద్యోగం పురుష లక్షణం మాత్రమే కాదని తేలిపోయింది. ఇకపోతే యువతికి వివాహం అక్కరలేదా అని కొంతమంది విడ్డూరంగా ప్రశ్నించవచ్చు. స్త్రీకి వివాహం అక్కరలేదని ఎవరూ వాదించరు. ఆమాటకొస్తే పురుషునికికూడా వైవాహిక జీవితం అవసరమే. సంపూర్ణ జీవితానుభవానికి వివాహం ఒక సాధనం. అయితే స్త్రీకి మాత్రమే వివాహం విధిగా అవసరమని చెప్పడంవల్లనే తగాదా వస్తోంది. విద్యావంతురాలైన స్త్రీ తన వ్యక్తిత్వ వికాసానికి తన శక్తియుక్తుల ప్రకటనకు తన సహజ స్వభావానికి అనువైన వుద్యోగం చేస్తూనే వైవాహిక జీవితంద్వారా జీవిత సాఫల్యాన్ని పొందుతుంది. అంతేకాని ఈనాటి స్త్రీకి వివాహమే ముఖ్యమని చదువు సంస్కారం లేకుండా వృత్తినైపుణ్యం సంపాదించుకోకుండా గృహిణీస్థానం సంపాయించుకొని పరాన్నభుక్కుగా బ్రతుకుతూ తన కుటుంబీకుల ఈసడింపులకు, కోపతాపాలకు బలౌతూ జీవితం గడపాలనడం న్యాయంకాదు, ధర్మంకాదు. అది మానవత్వానికే సిగ్గుచేటు. ఉద్యోగార్హత పొందాకనే స్త్రీకి వివాహం జరిగితే ఆమెకు వ్యక్తివికాసం, భద్రతా రెండూ కూడా లభిస్తాయి.

ఇంతచెప్పినా ఉద్యోగాలు చేస్తానంటె మాత్రం స్త్రీలందరికి ఉద్యోగాలు ఎక్కడ వున్నాయి ? ఉద్యోగం వచ్చేదాకా ఆగితే స్త్రీకి వివాహమే కాకపోవచ్చు. అపుడు ఆమె కన్యగానే మోడులాంటి జీవితం సాగించాలి కదా ? వ.క్తిత్వం పేరుతో ఆమెకు ఈ శిక్ష ఎందుకు అని ప్రశ్నిస్తారు కొందరు. నిజమే చదువుకున్న స్త్రీలందరికీ ఉద్యోగాలు దొరకడంలేదని బాధపడడం మరో ఎత్తు-స్త్రీ ఉద్యోగం చేయుడం మంచిదని ప్రపథమంగా అంగీకరిస్తే తరువాత ఆమెకు ఉద్యోగం విధిగాయిచ్చే సమాజంకోసం అందరూ, స్త్రీలు పురుషులూ ప్రయత్నించాలి; ప్రయత్నిస్తారు. ఉద్యోగాలు దొరకటంలేదు కనుక స్త్రీకి ఉద్యోగం వద్దనటం స్త్రీలపై గల న్యూనతాభావం మరోరకంగా ప్రదర్శించుకోవడమే అవుతుంది.

స్త్రీలంతా ఉద్యోగాలుచేస్తే పురుషులలోని నిరుద్యోగం ప్రబలుతుందనే మరో వితండవాదన వుంది. అందరికి ఉద్యోగం, పని ఉండే సమసమాజంకోసం కృషిచేద్దాము. ఈలోగా సంధికాలంలో కొంతమంది నిరుద్యోగులుగా ఉండవలసి రావటం తప్పనిసరి కావచ్చు. అయితే స్త్రీలు మాత్రమే నిరుద్యోగులు కావాలనడం ఏమి సబబో అర్థంకాదు. సమసమాజంవస్తే నిరుద్యోగం అంతర్ధానమవుతుంది. నిరుద్యోగాలు ఉండేవారు స్త్రీలు కావచ్చు-పురుషులూ కావచ్చు అంతగా అవసరమైస్తే ఉద్యోగినియైన స్త్రీ నిరుద్యోగియైన పతిని పోషించవచ్చు. ఈ స్థితి రావాలని ఎవరూ కోరుకోరు. కాని ఆ స్థితివస్తే తమ పురుషత్వానికేదో లోటని మగవారు బాధపడనక్కరలేదు. అర్థరహితమైన వితండ వాదనలకు దిగనవసరంలేదు. ఒకరికి రెండోవారు తోడ్పాటు, అండదండలు అందివ్వడం సమానత్వ చిహ్నం కాని ఆ ఇచ్చేది స్త్రీయా, పురుషుడా అని ఆలోచించడం అర్థరహితం.

అవివాహిత స్త్రీ ఉద్యోగి అయినా అందరికీ చులకన అవుతుందని, ఆమె పరిస్థితి ఆమెకే ముప్పు తెస్తుందని, ఆమె అవినీతికి లోనవుతుందని ఏవేవో కబుర్లు చెప్పి భయపెట్టే స్త్రీ పురుషులు సమాజంలో అసంఖ్యాకంగా వున్నారు. భద్రత, గౌరవ మర్యాదలు, నీతి, స్త్రీకి, పురుషునికి

ఇద్దరికీ కావల్సినవని అర్థం చేసుకున్ననాడు ఈలాంటి భయసందేహాలకు అపోహలకు ఆస్కారం వుండదు.

వివాహం స్త్రీకి పరమ ధర్మమని నిర్దేశించి, దేవునికి ముడుపు చెల్లించినట్లుగా వరకట్నం ఇమ్మని చెట్టెక్కి కూర్చునే అహంకారపూరిత యువలోకానికి, వారిని సమర్థిస్తున్న సనాతన ఛాందస కుటుంబీలకు సవాలుగా యువతులు చదువు నేర్చి, ఉద్యోగాలు చేసి సమాన హోదాతో తమరిని చూడగల్గినవారినే వివాహమాడతామని ప్రతిన పూనటం అవశ్య కర్తవ్యం. అలాకానినాడు తన వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొని, జీవితాలను బలి చేసుకొని, ఆజన్మాంతం దాస్యశృంఖలాలలో మ్రగ్గడంకంటే స్త్రీలు కన్యలుగా జీవించినా ఘోరప్రమాద మేమి లేదనే మానసిక మార్పు స్త్రీలలో కల్గిననాడే పురుషుడు దిగివచ్చి స్త్రీని గౌరవించగలడు. అపుడే స్త్రీకి స్వేచ్ఛా సమానత్వం లభించే కుటుంబం, సమాజం ఏర్పడుతాయి. అందుకు ప్రతి యువతి విద్యావివేకాలు కల్గి తన కాళ్ళపై తాను నిలువ గలిగిన శక్తి సామర్థ్యాలు సంతరించుకోవాలి. ఆ తరువాతనే వివాహ ప్రస్తావనకు అవకాశం వుండాలి. అందువల్ల ఏది ముఖ్యమని ప్రశ్నించి నప్పుడు విద్యా, ఉద్యోగాలే ముఖ్యమని చెప్పక తప్పదు.

(ఆకాశవాణి, హైదరాబాద్ 1976)

తరతరాల స్త్రీల పరాజయ గాథ

"మగువను మగవారితో సమానం చేస్తే ఆమె అతనికంటే అధికరాలు అవుతుంది" అన్నాడు సోక్రటీస్ విషపానీయం సేవిస్తూ. బహుశః అతన భార్య పరమ గయ్యాళి కనుక ఆ అపోహ కలిగి ఉండవచ్చు. వేసక్టమీ ఆపరేషను చేయించుకోండని సలహా ఇస్తే "కష్టాలకు, బాధలకు, బాధ్యతలకు అలవాటుపడ్డ దాన్నే చేయించుకోమనండి. అదిచస్తే పిల్లలను పుట్టించలేని నాకు రెండో పెళ్ళికి పిల్ల నెవరిస్తారండి" అన్నాడొక ఘరానా పెద్దమనిషి. "ఏమండీ మీరు పోతేనో" అంటే, "తప్పు తప్పు అశుభం పల్కరాదంటుంది భారత నారీమణి" ఇదీ మన సంస్కృతి· మన ఆడవారి మనస్తత్వం, దీనికి మూలకారణ మేమిటి అన్నప్పుడు దానికి చాలా చారిత్రక గాథ వుంది. మానవుడు పాశవిక దశనుంచి పురోగమించినా, ఒకనాటి అసాధ్యాలు ఈనాటి సాధ్యాలుగా మారినా, స్త్రీ జాతి మాత్రం దరహంమీద నిద్రాణంగానే వుంది. ఈ పరిస్థితి మారి భారత నారీలోకానికీ జాగృతి కలిగేది ఎలా? ఎప్పుడు? అనేది నేటి ముఖ్య సమస్య.

పురాణ కాలంనుండి మనువువరకు మనవునుండి నేటివరకు స్త్రీని ఆటబొమ్మగా ఎంచి, అబలగా తలచి కడపటి స్థానాన్ని ఇచ్చాడు. స్త్రీకి నిర్దేశించిన బాధ్యతలు గృహ నిర్వహణ, శిశుపోషణ, పాతివ్రత్య పరిపాలన పరిపాలనాది కీలకస్థానాలన్నీ పురుషపరమైనాయి. ఇది నాటినుండి నేటివరకు నడుస్తున్న చరిత్ర. స్త్రీ జీవితాన్ని ఆజన్మాంతం పరిశీలిస్తే ఇది నిజమని విశ్వసించగలము.

"అమ్మో ఆడపిల్లేనా, ఆడదే పుట్టిందే ఖర్మ" అంటుంది బామ్మ. "వంశోద్ధారకుడు పుడతాడని ఆశిస్తినే" అని తహతహ లాడతాడు తాత. "ఈ కరువుకాటకాలలో ఎలాసాకేది ఈ ఆడసంచుని ?" ఇది తండ్రి ఆవేదన. ప్రసవవేదనకంటే ప్రమాదంగా భావిస్తుంది తల్లి. "ఇవే స్త్రీ

పుట్టుకకునాంది ప్రవచనాలు. తదాది నాసిరకం జాతిగా పెంచబడుతుందా పిల్ల "నీవు ఆడదానివి. అదుపు ఆజ్ఞల్లో మసలుకోవాలి సుమా. నీవు పుట్టింటికి మెట్టినింటికి పేరు ప్రతిష్ఠలు తేవాలి. భర్తకు, అత్తమామలకు లోబడి బ్రతుకుటే నీ జీవిత ధ్యేయం కావాలి ఇదీ శిక్షణ. నేను ఆడపిల్లను అబలను" అని అనుక్షణం గుర్తుచేసి వాతావరణంలో పెరుగుతుందా పిల్ల. ఆడవారి నీతులు, వారి నడత, వారి క్రమశిక్షణ అన్నీ వేరుగా వుంటాయి. మూసపోసిన జీవితం, చిగురించని యవ్వనం. ఆచారాలను, సంప్రదాయాలను తలదాల్చడంలాంటి ఆ మనస్తత్వం జీవితాంతం మరువలేనంతగా ఆ నరనరాల్లో నాటుకుపోతుంది. పొరపాటున ఎదురుతిరిగితే మగరాయుడిలా అంత తలబిరుసా? అని నోరు మూయిస్తారు. ఆ నాటిన విత్తు మహావృక్షమై శాఖోపశాఖలై ఫలపుష్పాదులని నిస్తుంది. అంటే మళ్ళీ అలాంటి మనస్తత్వంతోనే తన పిల్లను పెంచుతుంది. ఇదొక విషవలయంగా తయారైంది.

బాల్యంనుండి అమ్మాయికి ఇంట్లో పనిపాటలు, అణుకువలు, మర్యాదలు మన్ననలు నేర్పిస్తారు. కొద్ది రోజుల విద్యాభ్యాసంలో (ఆడపిల్లల స్కూళ్ళలో) కుమారి శతకం, రుక్మిణీ కల్యాణం, పతివ్రతల కథలు (సీతా, సావిత్రి, దమయంతి, చంద్రమతి) లాంటివి చదివిస్తారు. ఈ విద్యతో ఆమె భావజీవితానికి పునాదులు పడతాయి. పతియే పరమదైవమని, అతని ఆరాధనే తనకు శిరోధార్యమని, అతడు క్రూరుడైనా, దుష్టుడైనా, త్రాగుబోతైనా, వ్యభిచారియైనా అతనే ప్రత్యక్ష దైవమని అదే భారత నారీ సంస్కృతి అనే విశ్వాసం ప్రబలుతుందా చిన్నారి మెదడులో.

ఇంతటితో చదువుకు స్వస్తి. "ఉద్యోగాలు చేస్తుందా! ఊళ్ళేలుతుందా ఆడదానికి చాకలిపద్దు చాలదా". ఇంకా ఈ రొమ్ముమీద కుంపటిని దింపుకోకపోతే మనం భరించలేమని వరాన్వేషణకు ఉపక్రమిస్తారు. "పాడగలవా, పనిపాటలు చేస్తూ అత్తవారిని మెప్పిస్తూ వారి కుటుంబానికి సేవచేయగలవా?" లాంటి ప్రశ్నలతో మగధీరులు వస్తూ పోతూవుంటారు.

ఏ పిల్లయినా ఎదురు ప్రశ్న వేస్తే ఇక ఆ పిల్లని జీవితంలో మాయని మచ్చగా "అది బరితెగిన ఆడదిరా దాన్ని పెండ్లాడేకంటే గుక్కెడు విషం త్రాగటం మంచిదిరా" అంటూ ప్రచారం చేస్తారు. చివరికామె అణుకువలు నచ్చితే ఫరవాలేదులే, కట్నకానుకల బేరాలు కుదిరితే, పెండ్లివారు తమ వ్యక్తి విలువ అంతస్తులవారి జమకట్టి అమ్ముడు పోతారు పురుష పుంగవులు. అప్పోసొప్పో తెచ్చి కట్నం సమర్పించి, అమ్మాయిని అల్లుడికి ధారపోసి ధన్యులవుతారు. ఇంతటితో ఆమె కన్నె చెరకు విముక్తి లభిస్తుంది. తమ బరువు బాధ్యతలు, తాము వదిలించుకొని ఈ బరువును ఆ యజమాని చేతిలో పెట్టి "ఇక ఈమె నీ సొత్తు పాల ముంచినా, నీటముంచినా నీవే దిక్కు" అని అప్పగించి తప్పుకుంటారు తల్లితండ్రులు.

కొత్త అభిరుచులతో, నూతన అనుభూతులతో తీపి, చేదు, కలిపిన వేపపువ్వు పచ్చడిలా ప్రారంభమవుతుంది మూడవ దశ. స్త్రీ కిది జీవితంలో ముఖ్యభాగం. ఇందులోని వడుదుడుకులు, కష్టసుఖాలు వర్ణనాతీతం. "ఇల్లు నాది, కుటుంబం నాది, భర్త నావాడు. నేను లేకుంటే క్షణం జరగదు" అనుకుంటూ వెట్టిచాకిరీ చేస్తుంది. పతి అడుగుజాడలలో అతని కోర్కెలు, ఆశయాలే, తనవిగా భావిస్తూ, ఇల్లే స్వర్గమని భావించి కూపస్థ మండూకపు స్థితిలో వుంటుంది. అతనికి పరిచర్య చేస్తూ, పెడితే తింటూ, కొడితే పడుతూ, అతనే సర్వస్వమని నమ్మి, తను, ధన, మాన, ప్రాణాలర్పిస్తుంది భర్తకు. పొలం పశువులతోపాటు భార్యాపిల్లలు అతని ఆస్తి అవుతారు. ఆమె గొడ్రాలైతే అతను మళ్ళీ వివాహ మాడవచ్చు. మరి అతను నపుంసకుడైతేనో! ఆమె ఆత్మాభిమానాన్ని చంపుకొని కుటుంబ శ్రేయస్సుకై తననుతాను త్యాగం చేసుకోవడమే పాతివ్రత్య నిర్వచనం కుష్ఠువాడైన భర్తను వేశ్యవద్దకు మోసుకెళ్ళిన సుమతే ఆమెకు ఆదర్శం. పితృప్రియ పాలనలోని పిల్లలు ఫలానా రామయ్య కొడుకు నంటారేగాని సీతమ్మ బిడ్డనని చెప్పలేరు. వ్యభిచారం జరిగితే "అది చెడింది. దాని బ్రతుకు బండలుగాను, సర్వనాశనమైంది" అంటుంది సంఘం. "అది పతితరా, కులటరా, వాడికేం మగధీరుడు"

అంటారు స్త్రీలు సైతం. స్త్రీ శీలం ప్రాణంకంటే గొప్పదట. మరి పురుడి శీలాని కసలు విలువేలేదా? బాగుందీ వరుస. ఒకరి కొకనీతి, మరొక రికి ఇంకొక నీతి—ఇదేనా సమానత్వ చిహ్నం. పావలా సినిమాకు, పైసా ధర్మానికి, పది పైసల పూలకు పురుషులపై ఆధారపడుతున్నారు మన మహిళలు. అలా ఆజన్మాంతం పరాధీన బ్రతుకుతూ ఉత్తమ ఇల్లాలని మహా పతివ్రత అనిపించుకోవాలని ఆకాంక్షిస్తుంది. నీపై నాకు సర్వాధి కారాలున్నాయి. నేను నిన్ను భరించేవాణ్ణి" అని మొగుడనే ధీమాతో ఆజ్ఞాపిస్తే గతిలేక శరీరాలప్పగించే స్త్రీలు కోకొల్లలు. వ్యతిరేకించిన స్త్రీ వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొని దిక్కుమాలిన జీవిగా బ్రతకాలి లేదా చావాలి కాని ఆఖరికి పుట్టింట్లో కూడా ఆమెకు చోటు దొరకదు. జీవిత ముఖ్య భాగమయిన యవ్వన దశంతా కుటుంబ చికాకులు, పెద్దల ఒత్తిళ్ళతో గడిచిపోతుంది. స్వేచ్ఛా సమానత్వాలన్నా, హక్కులన్నా ఆమెకు అర్థంకాకుండా వాటిని ఆశించకుండా ఒక పూజా మందిరాన్ని కట్టించి దానికి ఆమెను అధిపతిని చేస్తారు, "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి" అని స్త్రీకి యావజ్జీవ పరాధీనత కల్పించాడు మనువు. ఆమెకు అనేక ఆంక్షలు కఠిన నియమాలు నిర్దేశించాడు. అవే సాంఘిక నియమాలై క్రమేపి మను ధర్మశాస్త్రమని ప్రామాణీకత కల్గించారు అలా శతాబ్దాల తరబడి ఆమెకు "బ్రెయిన్ వాష్" చేయబడి ఇష్టపూర్వకంగా బందీ అయింది. మనువు బిగించిన మలిన శృంఖలాలను ఖండించి స్త్రీలే విముక్తి పొందాలి. సంఘ నియమాలు అనేకబంధ హస్తాలనుంచి వారికి వారే బయటపడాలి. స్త్రీ జాతి తన పునర్వికాసాన్ని అవసరంవస్తే విప్లవాలద్వారానైనా పొంద గలగాలి. పురుషాధిక్యత తగ్గకుండా, ఈనాడున్న కుటుంబ వ్యవస్థ పునాది కదలకుండా స్త్రీకి ప్రగతిరాదు. సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలలో స్వేచ్ఛా సమానత్వంరానిదే ఆమెకు వ్యక్తివికాసం లేదు. దీనికి ముందుగా స్త్రీలలో మానసిక దాస్యవిముక్తి కలగాలి కనుక స్త్రీలే మారాలి.

సమానుల మధ్యే నిజమైన ప్రేమకు అవకాశము ఉంది. యజమాని బానిసల మధ్య అది అసంభవం. నిజమైన ఆప్యాయత కోరే పురుషుడు స్త్రీకి సమానత్వ మివ్వాలి. స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛనిస్తే తన కర్తవ్యాలను

విస్మరిస్తుందని తమపై దండెత్తుతుందని భయపడుతున్నారు. పురుషుని లాలించేది, ప్రేమించేది, అతని వ్యక్తిత్వాన్ని వికసింపజేసేది భార్య. మాతృత్వంలోని మాధుర్యాన్ని ప్రసాదించి బిడ్డల మనుగడకు తోడ్పడేది మాతృదేవత. పరిపూర్ణత్వం కల స్త్రీ స్వయంశిక్షణ ద్వారా తన జీవితాన్ని దిద్దుకొని, తన్ను తాను శాసించుకొని ఇతరులనూ అలాగే గౌరవించగలదని విశ్వసించక తప్పదు. ఆధునికత అత్యంత వేగంతో పయనిస్తున్న ఈ 20 వ శతాబ్దంలో స్త్రీ పరిస్థితి మారితేనే సమాజానికి దేశానికి ప్రగతి వుంటుంది.

(ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రిక 10-2-1976)

మహిళా దశాబ్దపు సభలపై సమీక్ష

మహిళా దశాబ్ది ముగింపు సభలు కీన్యా రాజధాని నైరోబిలో జులై 10 నుంచి 19 వరకు ఐక్యరాజ్య సమితివారి ఆధ్వర్యంలో జరిగాయి. ఈ సభలలో 13 వేలమంది ప్రతినిధులు పాల్గొన్నారు. 160 దేశాల ప్రతినిధులు తమ, తమ సమస్యలను చర్చించడం ఈ సభల ప్రత్యేకత. రెండు వేల సం॥ నాటికి స్త్రీల విముక్తికి, అభ్యుదయానికి సంబంధించిన "భవిష్యత్ వ్యూహాలు" అనే మార్గదర్శక సూత్రాలను రూపొందించడం ఈ అంతర్జాతీయ సదస్సుయొక్క ముందడుగు. ఆయా దేశాల ప్రతినిధులు, తమ రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక దృక్పథాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించారు. మున్నెన్నడూ చర్చకురాని ఒక నూతనాంశాన్ని-గృహిణుల ఇంటి పనికి, వంటపనికి ఆర్థిక విలువ అంటే వేతనాన్ని నిర్ణయించాలని ఈ సభవారు డిమాండ్ చేశారు. ఇంతవరకు గృహిణి శ్రమ శక్తికి విలువ కట్టడం స్త్రీకి అవమానంగా భావించేవారు. మొత్తం శ్రమలో

డిమురాంట రెండు వంతుల శ్రమ స్త్రీలే చేస్తున్నట్లు, ప్రపంచ ఆదాయంలో 1/10 వంతు మాత్రం స్త్రీలు అనుభవిస్తున్నట్లు ఒక ముఖ్య సర్వేలో తేలింది. స్త్రీలు ఇంట్లో కూర్చుని తినే పనికి విలువేముంది అని లెక్కించే స్త్రీ శ్రమకు ఈ మహాసభ విలువ కట్టింది. ఇలాంటి విషమ సమస్య ఒకటి వుందని ప్రపంచ పౌరుల ముందుకు తెచ్చి స్త్రీ గౌరవాన్ని నిల బెట్టింది. ఆమె 'పేరాసైట్' కాదని స్థిరీకరించింది ఈ మహాసభ.

సమానత్వ, అభివృద్ధి, శాంతి ప్రపంచ మానవాళి (స్త్రీలకు)కి చెందాలనే ధ్యేయంతో U.N.O వారు (1976-85) మహిళా దశాబ్దాన్ని ప్రకటించారు. అందులో ముఖ్యమైనవి మూడు. ఆ లక్ష్యాలలో విద్య, ఉద్యోగం, ఆరోగ్యంకూడా వున్నాయి. న్యాయపరమైన (LEGAL) రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, వ్యవసాయిక, పారి శ్రామిక, సైన్సు, టెక్నాలజీ, జనాభా, గృహవసతిలాంటి సౌకర్యా లను స్త్రీలకుకూడా చెందే విధానాలమీద స్త్రీలుఅభివృద్ధి చెందా లని U.N.O. వారి లక్ష్యం. ఈ దశాబ్దంలో స్త్రీల వివిధ సమ స్యలను చర్చించి, నివారించి తద్వారా ప్రపంచశాంతిని స్థాపించాలని? వారి ఆకాంక్ష. అందువల్ల ఈ పది సం॥రాలలో సాధించేది ఏమిటి? అసలు సమస్య లేమిటి? ఏం సాధించలేకపోయాం? వాటికి గల అడ్డంకు లేమిటి? ఏంచెయ్యాలి? అనే ప్రశ్నలకు ఒక సమీక్షలాంటిదే ఈ నైరోబి సదస్సు.

మహాసభ చర్చల్లో ముఖ్యమైనవి కొన్ని వున్నాయి. అందులో స్త్రీల గురించిన భావన మొదటిది. ఇది చర్చల్లో కీలకపాత్ర వహించింది. కొలంబియానుండి వచ్చిన "సిసిలియా లోపేజ్ డిమాంటినో" ఇలా అన్నది. "వస్తూత్పత్తిలో స్త్రీ స్థానంకన్నా సంతానోత్పత్తి రంగంలో ఆమె పాత్రకు ఇతోధిక ప్రాముఖ్యత ఇవ్వడం జరుగుతోంది. అంటే గత రెండువేల ఏళ్ళనుండి మాతృత్వ సమస్యకే ప్రాముఖ్యత వచ్చింది. కాని మరో ముఖ్య విషయం సమాజ దృష్టికి రావాల్సి వుంది. అది స్త్రీలుకూడా మేధాసంపన్నులు. అందువల్ల మాతృత్వ విషయంలోనేకాక ఇతరత్రా కూడా వారు సృష్టికర్తలు. స్త్రీలు సంతానాన్ని వుత్పత్తి చేస్తున్నారు.

పిల్లల్ని స్త్రీలు కంటున్నారని, స్త్రీలే కనగలరని స్త్రీలకు తెలుసు. కానీ స్త్రీలు తమ శారీరక ధర్మాన్ని నిర్వర్తిస్తున్నంత మాత్రాన స్త్రీలే ప్రతిపనీ చెయ్యాలని, పిల్లల పెంపకం, ఇంటి పని, బజారు పని, వంటపని లాంటి బండచాకిరి చెయ్యాలని సమాజం భావిస్తున్నది. దీనిని స్త్రీలు ఇకముందు ఎంతమాత్రం అంగీకరించరు". ఈ సమస్య పదేపదే మహాసభలో చర్చకు వచ్చింది. ఎందుకంటే అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో జనాభా సమస్య; అభివృద్ధి సమస్య రెండూ పెనవేసుకొని వున్నాయి. దేశ భవిష్యత్తును గూర్చి ఈ సమస్యకు ప్రాముఖ్యత రావలసిందే కాని పాత సంప్రదాయ పద్ధతులతో మాత్రంకాదు. స్త్రీ తన ఆరోగ్యంకోసం, తన పిల్లల ఆరోగ్యం కోసం, తన దేశాభివృద్ధికోసం కుటుంబాన్ని ఎలా పరిమితం చేసుకోవాలి, అనే దృష్ట్యా ఈ సమస్యను పరిశీలించాలని బలంగా వాదించారు.

మరల ఇలాంటి ఒక అంతర్జాతీయ మహాసభను ఏర్పరచాలా లేదా అనేది చర్చకొచ్చింది. ప్రభుత్వాలు మేము ఇది చేయ పూనుకున్నాం, అది చేయ పూనుకున్నాం అని చెప్తూవుంటాయి. ఇంకో రెండు సం॥కు సమీక్ష జరుగుతుందనగా ఉలిక్కిపడి పనిచేయడం ప్రారంభిస్తాయి. అంటే చాలా ఉదాసీనత వున్నదన్న మాట. కనుక స్త్రీలే ఈ విషయంపై శ్రద్ధ వహించాలి అన్నది సిసిలియా అంటే ఒక తీర్మానం స్త్రీల సభ ఆమోదించిం దనుకోండి, దాన్ని అమల్లోకి వచ్చేటట్లు చూడాల్సిన బాధ్యత స్త్రీలదే కావాలి. ముమ్ముందు జరగాల్సిన కృషి తాలూకు వ్యూహాలను రూపొం దించడం జరిగింది. ఏమి జరిగింది ? ఎలా జరిగింది ? ఎంతవరకు ఉపయోగించింది ? అనేది మదింపు జరగాలి. ఇదంతా స్త్రీ హోదాను గురించిన "యు. ఎన్. కమీషన్ ఆన్ ది స్టేటస్ ఆఫ్ వుమెన్" ద్వారా జర గాలి. ఆ కమీషన్‌ను బాగా పటిష్టం చెయ్యాలి. ఇది చాలా ముఖ్యమైన విషయం. కాబట్టి నైరోబిలాంటి మహాసభ మళ్ళీ జరగాలా లేదా అనే విషయంపై చర్చ సాగవచ్చు, కాని రాబోయే 15 ఏళ్ళలో ఏమి జరుగు తున్నది అనేదానిపై, మదింపు పైన పేర్కొన్న కమిషన్‌ద్వారా ఒక సర్వే లాంటిది జరుగుతూ వుండాలి. కమిషన్‌వారి సమీక్ష, మదింపు జరిగినంత మాత్రాన పని జరుగుతుందా అని కొందరు ప్రశ్నించవచ్చు.

స్త్రీలు వ్యవసాయ రంగంలో ఉత్పత్తిదార్లుగా వున్నారు. అభివృద్ధి

చెందుతున్న దేశాలలో ఆహారాన్ని పండించేది వారే. కాని దేశంయొక్క గరిష్ట జాతియ ఉత్పత్తిని లెక్కకట్టడంలో స్త్రీలు సాధించిన వస్త్రోత్పత్తి పరిగణింపబడడం లేదు. ఇది దేశ ఆర్థిక స్థితిగతులను అస్తవ్యస్తం చేయడమే కాక స్త్రీలకు ప్రభుత్వ సహాయ నిధులు అందకుండా చేస్తున్నది. అంటే స్త్రీలు దేశ ఆర్థిక అభ్యుదయానికి ఎంతగా దోహదం చేస్తున్నారో మహాసభ గుర్తించింది.

కార్మిక స్త్రీలు దేశ అభ్యున్నతికి చేస్తున్నదానికన్నా స్త్రీలు మొత్తం మీద చేయగలుగుతున్న కృషి చాలా హెచ్చుగా వున్నది. వారు చేసే అనేక పనులను ఆర్థిక విలువవున్న పనులుగా గుర్తించడం లేదు. వాటికి ఏమాత్రం వేతనాలు ముట్టడంలేదు. ఇంటిపని పిల్లలపెంపకం చేస్తూనే వ్యవసాయరంగంలో ఉత్పత్తిదారులుగా వుంటున్నారు. ఆహారాన్ని పండించేదికూడా వారే. చిన్న చిన్న వ్యాపారాల్లో కొద్దిపాటి దుకాణాల్లో వీధుల వెంబడి తిరిగి వస్తున్నారు. విక్రయించే వారిలో స్త్రీలు పెక్కుమంది వున్నారు. ఈ రంగాల్లోని స్త్రీల కృషిని గరిష్ట జాతీయ వుత్పత్తి వేసేటప్పుడు పరిగణించడం లేదు. సంప్రదాయసిద్ధంగా స్త్రీలు వహిస్తున్నటువంటి పాత్రను, స్థానాన్ని మార్చాలి. అంటే ఆహార వస్త్రోత్పత్తి విషయంలో పూర్తిగా సంప్రదాయాన్ని విడనాడమని కాదు. కాని సంప్రదాయ సిద్ధంగా చేసేపనిని మెరుగుగా, బాగా చేయగలగడం ఎలా అనే విషయం చర్చించింది మహాసభ. అంతేకాక "మేము సమాజానికి సహాయకారిగా వుంటున్నాం. మా కృషిని సమాజం గుర్తిస్తోంది. అనే భావనతో ఒక నూతన శక్తిని వుత్సాహాన్ని తెచ్చుకొని మహిళలు ఎలా ముందుకు సాగిపోవాలో సభవారు చర్చించారు.

గత మహిళా దశాబ్దంలో గర్భిణీ స్త్రీలకు, శిశువులకు ప్రాథమిక స్థాయిలో ఆరోగ్య విషయమై శ్రద్ధవహించడంపై నొక్కిచూపడం జరిగింది. ప్రపంచంలో నల్గురి శిశువుల్లో ప్రతివక్కరూ పోషకాహార లోపం వల్ల బాధపడడం జరుగుతోంది. ఇలా వ్యాధినిరోధక, ఆరోగ్య పథకాలలో స్త్రీలు కీలకపాత్ర వహించారు. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లోకూడా పిల్లలందరికి పోషకాహారం, గృహవసతి దొరకటంలేదని, గర్భిణీ స్త్రీలకు మంచి ఆహారం

లేని కారణాన పిల్లల ఆరోగ్యం దెబ్బతింటుంది. వారి మెదడు అభివృద్ధి చెందదు. ప్రజల్లో అసంతృప్తివుంటే అది రాజకీయాన్నికూడా ప్రభావితం చేస్తుంది. అనేక సమస్యలపై ప్రభుత్వాల దృష్టి ప్రసరించడం లేదు. ఈ సందర్భంగా ఇతరులకు సలహా చెప్పేముందు అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు తమ పరిస్థితిని బాగుచేసుకోవాలని హెచ్చరించింది. ఆరోగ్యంపై జరిగిన ప్రత్యేక అధ్యయన (పర్కు షాపు) శిబిరాల్లో హెచ్చుమంది స్త్రీలు హాజరైనారు. స్త్రీలు ఆరోగ్య విషయమై శ్రద్ధ వహించాలని ఆ ప్రణాళికలను వారు నడపాలని వాటి వనరులు వారు సమకూర్చాలనే అభిప్రాయాలు చర్చకొచ్చాయి. స్త్రీలు తమ పిల్లలకు తామే నర్సులుగా, వైద్యులుగా వ్యవహరించాల్సి వుంటుందని, ఈ రకమైన పనిచేయడానికి తగిన విజ్ఞానాన్ని, శిక్షణను తల్లికి కలుగజేయటం చాలా అవసరమని పలువురు అభిభాషించారు.

ఈ మహాసభ సెక్రటరీ జనరల్ లెటీసియా షాహానీ ఇలా అన్నారు.

"2000 వ సంవత్సరానికి చేరుకోవలసిన గమ్యం సందర్భంగా "భవిష్యత్ వ్యూహాలు" రూపొందించబడడం నిజంగా మనం సాధించిన అభ్యుదయం. కాని మహిళాదశాబ్దం ప్రారంభమయిన నాటికన్న ఆర్థిక పరిస్థితులు చాలి హీనంగా ఉన్నాయి. శాసన ప్రకారం సమానత్వం విషయంలో కొంత పురోగతిని సాధించినా నూతన సమస్యలు భవిష్యత్ వ్యూహంలో చేర్చాము. ఇంటిలో పనికి వేతనం అనేదే ఆ సమస్య. ఇది సమానత్వానికి సంబంధించిన సమస్య. దీనిని మెక్సికో కార్యాచరణ ప్రణాళికలోకాని కోపెన్ హాజెన్ కార్యక్రమంలో కాని చర్చించలేదు. మహిళాభ్యుదయానికి ఏ ఆటలయితే ఉన్నాయో వాటిని గుర్తించటం, నిర్దేశించటం జరిగింది. వ్యవసాయ రంగంలో స్త్రీల పాత్రను గుర్తించినదానికి గుర్తుగా భవిష్యత్ వ్యూహాలలో ఆహారం, మంచినీరు, వ్యవసాయం వీటిపై ప్రత్యేక విభాగాలను ఏర్పరిచాం. పరిశ్రమలపైన నొక్కిపెట్టాం. వ్యాపారం, వ్యాపార ఉద్యోగాలు తగు ప్రాధాన్యతను పొందాయి. ప్రసార సాధనాలు, శక్తి, పరిసరాలు వీటిని క్రొత్తగా చేర్చాం. అంతర్జాతీయ, ప్రాంతీయ స్థాయిలలోను కుటుంబ స్థాయిలోనూ శాంతిని గురించి

భవిష్యత్ వ్యూహాలలో తగు స్థానం కేటాయించబడింది. కుటుంబంలో స్త్రీలపై హింస, స్త్రీలపై లైంగిక దౌర్జన్యం వీటి విషయంలో చొరవ చూపాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాం.

చావు బ్రతుకుల మధ్య ఊగిసలాడుతూ జీవిస్తున్న స్త్రీలను, ఆర్థికం గాను, దోపిడీకి అధిక సంఖ్యలో గురి అవుతున్న మహిళలను "భవిష్యత్ ఊహాలు" అనే పత్రం విస్మరించలేదు. ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపవలసిన సమస్యలుగా వారి సమస్యలను పేర్కొనటం జరిగింది". అంటూ తన ఉపన్యాసాన్ని ముగించింది షాహాని, మహాసభ జనరల్ సెక్రెటరీ.

చాలామంది మహాసభయొక్క అవసరాన్ని, విలువను నొక్కి చెప్పారు. ఇలాంటి సమీక్షలు, సదస్సులు తరుచూ జరుపుతూ వుండాలని ప్రజలను, ప్రభుత్వాలను, U N.O. వారిని అభ్యర్థించారు. మహాసభలు చాలా ఖర్చుతో కూడిన పని అందువల్ల అంత త్వరగా జరపటం అనవసర మని కొందరు వ్యతిరేకించారు. ముఖ్య విషయ మేమంటే కొన్ని ప్రభు త్వాలు ఇలాంటి మహాసభలకు ప్రతినిధులను పంపటానికి సంకోచిస్తున్నారు. కారణం ధనలోపం కాదు. తదితరులు "మీ దేశం ఫలానా తీర్మానాన్ని అమలుపర్చలేదు. ఫలానా ప్రణాళికను పూర్తి చేయలేదు. ఫలానా పనిని ప్రారంభించలేదు" అని వేలుపెట్టి చూపిస్తుంటే సిగ్గుపడాల్సి వస్తుందని మరో మహాసభ వద్దంటారు అలాంటి ప్రభుత్వాలు. ఇలా వైవిధ్యంతో కూడిన చర్చలు ఫలవంతంగా జరిపింది మహాసభ.

నైరోబి మహాసభలో 1986 నుండి 2 వేలవరకు జరగాల్సిన కృషిని గురించి వ్యూహాలను తయారుచేశారు స్త్రీలు ఏంచేస్తున్నారో, వారు ఏం కోరుకుంటున్నారో ఏ విషయమై శ్రద్ధచూపుతున్నారో అనేవాటిపై మనకు పరిజ్ఞానం వుంది. మనకున్న సమాచారం లెక్కలు, గణాంకాలు వీటి అన్నింటిని ప్రభుత్వాలు, ప్రణాళిక వేసేవారు, మహిళా సంఘాలు, మహి ళోద్యమ నాయకులు అందరూ ఉపయోగించుకొని కృషిని ప్రారంభించాలి. అదే దశాబ్దం మనకిచ్చిన పిలుపు; సందేశం.

(సౌజన్య మాసపత్రికలో నవంబరు 1985 లో ప్రకటితము)

మహిళా వికాసం : పురుష వైఖరి

సమాజంలో సగం సంఖ్యలోవున్న స్త్రీల శక్తియుక్తులు వికసించ టము లేదనేది నగ్నసత్యం. ఈ స్థితిని తొలగించాలంటే ప్రధానంగా, మున్ముందుగా స్త్రీలే మార్పుకోసం కృషి చెయ్యాలి. అయితే సమాజంలో ఏ ఒక్క వ్యక్తి, తెగ వర్గం, జాతి, సముదాయం తమంత తాముగా ఏ పనీ చెయ్యలేరు. సమాజమంటేనే మానవ సంబంధాల సముదాయం. కనుక స్త్రీలు చేపట్టే కార్యక్రమాలకు పురుషులనుండి వ్యతిరేకత, లేక సహకారము సాధారణంగా వస్తుంది. పురుషుల సహకారం ఎలా వుండాలి, ఎలా వస్తుంది అనేదే ఈ వ్యాసంలోని చర్చనీయాంశాలు.

పురుషుల సహకారం రెండు రకాలని పేర్కొనవచ్చు. వ్యతిరేకత ప్రదర్శించకుండ ఉండుట ఒకటి. ప్రోద్బలం చేసి, ప్రోత్సాహపరచి సహకరించుట మరొకటి. మానవ సమాజావిర్భావం నుండి నేటివరకు ఏవో కొన్ని దశలలో తప్ప మొత్తంమీద మహిళా వికాసానికి పురుషులు తెలిసో, తెలియకో అడ్డుపడుతూనే వున్నారు. మున్ముందుగా ఈ స్థితి తొలగాలని చెప్పడం విడ్డూరం కాదు.

స్త్రీ పురుషులమధ్య శారీరక నిర్మాణ భేదాలవల్ల శక్తియుక్తులలో, ప్రతిభావ్యుత్పత్తులలో తేడాలు వచ్చాయని, అందుచేత సమాజంలో ఇరు వర్గాల పాత్ర విభిన్నంగా వుంటుందని విశ్వసించేదాన్ని "సెక్సిజం" లేక "లైంగిక వివక్షావాదం" అని పిలుస్తాం. ఇది మూడు రకాలుగా దర్శనమిస్తుంది. ఆలోచనలలో భావాలలో ఊహాపోహలలో కనిపించేది మొదటిరకమైతే ప్రవర్తనలో సాక్షాత్కరించేది రెండవది. కేవలం ఇతరులను అనుకరించడంవల్ల అలవాటుగా మారి మామూలు దైనందిన చర్యల్లో కొట్టవచ్చినట్లు కనపడేది మూడోరకం వ్యక్తి. ఆలోచనా జీవి కనుక సాధారణంగా భావాలు ఆ వ్యక్తి సొమ్ముగానే కని

పిస్తాయి. కాని నిజానికి సంస్కృతి అందించిన వారసత్వంవల్ల మన ఊహాపోహలు కూడా రూపొందుతాయి. అంటే ఆలోచనలు, భావాలు పూర్తిగా వ్యక్తి సొంతంగావచ్చు. లేక పూర్వీకులనుండి అరువు తెచ్చుకున్న సరుకు కావచ్చు. ఏదైనా వాటికి ఆ వ్యక్తియే బాధ్యత వహించాలి. నడత సాధారణంగా భావాలవల్ల ప్రభావితమవుతుంది. ఇంకా వివరించా లంటే, భావాలే ప్రవర్తనకు దారితీస్తాయి. ఆలోచనలేని ప్రవర్తనను కూడా మనం చూస్తున్నాం. అది కేవలం అలవాటుగా వచ్చేది. పెద్దల అనుకరణవల్ల పిల్లలు నేర్చుకునేది. శ్రేష్ఠుల ఆచరణనుండి సామాన్యులు గ్రహించేది. పురుషుల ఎదుట స్త్రీ దీటుగా కూర్చుండరాదని నియమం ఇలా పాటింపబడుతున్నదే. సమాజంలో పెద్ద ఎత్తు ప్రచారంద్వారా ఆందోళనద్వారా ఈ లైంగిక వివక్షావాదానికి చావుదెబ్బ కొట్టాలి. ఇక్కడ ఒక్క అంశాన్ని విస్మరించరాదు. స్త్రీ పురుష లిద్దరూ ఈ వాదాన్ని అంగీకరించి, తమ సొంతంచేసుకొని తమ జీవితాల్లో అనుసరిస్తున్నారనేది సర్వజన విదితం. కనుక ఈ లైంగిక వివక్షా వైఖరిని మొదలంట నరికి వేయడంలో పురుషులు స్త్రీలకు సహకరిస్తే స్త్రీల పోరాటం తేలికవుతుంది. వారు త్వరగా విజయాన్ని పొందగలుగుతారు. దానినే మహిళా వికాసానికి పురుషుల తోడ్పాటు అని పేర్కొంటాం.

సమాజంలో మనం పలురకాలుగా లైంగిక వివక్షావాదాన్ని ప్రద ర్శించే వారిని చూస్తున్నాం. వారిని ఇలా వర్గీకరణ చేయవచ్చు. తమ భావాలకు సాక్ష్యాధారాలున్నాయని వాదిస్తూ, వాటిని ఉటంకించే వ్యక్తి సిద్ధాంత సెక్సిష్టు (Doctrinaire Sexist) తమ భావాలకు రుజువు అక్కరలేదని, అవి వాటంతట అవే సమర్ధనీయాలని ప్రకటించే వ్యక్తి "ఆదిమ సెక్సిష్టు" (Premitive Sexist), మూడవతెగ సెక్సిష్టులలో భావాలు కలగాపులగంగా వుంటాయి. మత భావాలకు సిద్ధాంత ప్రాతిపదిక ఉన్నట్లు వారికి తెలియదు వారు అలా వాదించరు. వారికి కార్యాచరణ "సెక్సిష్టులని" (Operational Sexists) అని పిలుస్తాం. ఇక నాలుగవ తెగ విచిత్రమైనది. వీరిని "అవకాశవాద సెక్సిష్టులు" అని అభివర్ణించడం పొరపాటు కాదు. వీరికి లైంగిక వివక్షపై విశ్వాసం వుండదు. ఆలోచనా పాటవం లేదు. సిద్ధాంత బలిమిని వారు ఆశించరు. కాగా లైంగిక

వివక్షను పాటిస్తే తమకు కొన్ని సదుపాయాలు, లాభాలు వస్తాయి కనుక, దానిని చేపడతారు. ఇది కేవలం అవకాశవాదం; స్వప్రయోజన పరతత్వం; దీనివలన స్త్రీలచేత సేవ చేయించుకోగలుగుతారు. తాము విశ్రాంతి, సుఖం తీరిక, గౌరవం పొందగలుగుతున్నారు.

ఇలా నాలుగురకాల వివక్షావాదులు సమాజంలో మనగలుగుతున్నారు. సమాజపు రాజకీయ ఆర్థిక స్థితిగతులు మారినంత త్వరగా భావాలు మారవు. సాంస్కృతిక మార్పు ఆలస్యంగా వస్తుంది. అయితే సాంస్కృతికంగా పురోగమించినవారు సమాజపు అభ్యుదయ మార్గాన్ని ముమ్ముందుగా చేపడతారు. తతిమ్మా ప్రజానీకం వారిని తరువాత అనుసరిస్తారు. ఇది అనుభవ సత్యం.

సాధారణంగా స్త్రీ విమోచనోద్యమకారులు "పురుష దురభిమానాన్ని" (Male Chauvinism) నిందిస్తూ వుంటారు. ఇది ఇంగ్లీషు భాషనుండి పుట్టిన భావం. "భావనిజం" అంటే విపరీతమైన దేశభక్తి అన్నమాట. తన దేశం మంచిచేసినా చెడుచేసినా దాన్ని ప్రేమించడమన్నమాట. ఈ భావనలో మనిషి దేశంతో తాదాత్మ్యం అవడం జరుగుతోంది. ఈ భావనను పురుషజాతికి అంటగట్టడం సబబా కాదా అనే విషయంలో భేదాభిప్రాయాలు వున్నాయి. కనుక దీనిని కొంతమంది "పురుష దురహంకారం" అని పిలిస్తే మరికొందరు "పురుష ప్రాధాన్యత" అని పేర్కొంటున్నారు. లైంగిక వివక్షావాదంవలె ఈ భావాన్నికూడా చాలామంది స్త్రీలు ఆమోదిస్తున్నారు. తదనుసరణంగా నడుచుకుంటున్నారు.

బండగా చెప్పాలంటే బానిసలు బానిసత్వ సిద్ధాంతాన్ని అంగీకరించిన తీరు ఇలాంటిదే. ఇలా ఈ ఆలోచనా పద్ధతికి లొంగిపోయిన స్త్రీలలో కొంతమంది చైతన్యవంతులైన స్త్రీలు ఈ అక్రమాన్ని, అన్యాయాన్ని గుర్తించి సహించలేక ఎదురు తిరుగుతున్నారు. వారి ఆలోచనలకు ప్రయత్నాలకు దోహదం చెయ్యడం తతిమ్మా స్త్రీల విధి. అది వారు తమ విముక్తికోసం చేపట్టాల్సిన చర్య. కాగా స్త్రీలను కించపరచి, అవ

మాన పరిచి అష్టకష్టాలపాలు చేసే అక్రమ భావనాసరళినుండి విముక్తి, పొందిన కొద్దిమంది పురుషులుకూడా చైతన్యస్ఫూర్తి వున్న స్త్రీల ఉద్యమాలకు చేయూత నివ్వాలి.

పురుష ప్రాధాన్యత కల సిద్ధాంతంలో వున్న లోపాలను ముందుగా పరిశీలిద్దాం. సమాజంలో పురుష వర్గాన్ని సమానం చేసుకొని తామే సమాజమైనట్లు ప్రవర్తిస్తారు ఆ సిద్ధాంతవాదులు. అంటే స్త్రీలు వారి దృష్టిలో సమాజంలో భాగం కాదన్నమాట. కనుక స్త్రీలను వారు మనుషులుగా చూడరు. ఇది క్షంతవ్యంకాని ఆలోచనా పద్ధత. సమాజవు సంస్కృతి, సాంస్కృతిక, వైజ్ఞానిక విజయాలు అన్నీ పురుషులు సాధించినవేనని వారి విశ్వాసం. స్త్రీల మేధస్సుకు వారి దృష్టిలో విలువలేదు; పరిగణనలేదు. వారే సర్వస్వమయినట్లు అహంభావంతో ప్రవర్తిస్తారు.

ప్రతి వ్యక్తికీ శక్తియుక్తులు ఉంటాయి. ప్రతి వ్యక్తియొక్క ప్రవర్తనలో అవి అభివ్యక్త మవుతాయి. ఈ అంశాన్ని స్త్రీలకు వర్తింపచేయరు పురుష దురంహంకారులు. అంతటితో ఆగదు వారి ఆగడం. వారు ఆత్మవంచనకు లోనవుతారు. అసలు స్త్రీలకు శక్తియుక్తులు లేవని, అది ప్రస్ఫుటం అవుతున్నా, ప్రకటిస్తారు. ఇది ఒక రకం. ఒకవేళ శక్తియుక్తులను వెలార్చి స్త్రీలు తటస్థించినా వారి ప్రతిభ చాల తక్కువ స్థాయిదని మనస్సుకు సమాధానం చెప్పుకొని ఆత్మవంచన చేసుకుంటారు. ఇది రెండవ రకం. స్త్రీల ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు బహిర్గతం కావటానికి ఆటంకాలు ఆమె శారీరక ధర్మ నిర్వహణలు బహిష్టు, ప్రసవం అనేకం వున్నాయి కనుక స్త్రీలు శక్తివంతంగా నడుచుకోలేరని వాదించేవారు మూడవ తెగకు చెందినవారు. వీరందరిని మించిపోయిన రకం మరొకటుంది. వారు వాస్తవాలనే తారుమారు చేస్తారు. ఇంతకన్న ఘోరం మరొకటి లేదు. ఆత్మవంచన తారస్థాయికి చేరి ఇలా రూపం తాలుస్తున్నది. వాస్తవాన్ని అంగీకరించటం ఇష్టంలేక, మానవునిలోని సత్యాన్వేషణా శక్తిని, హేతువాద పటిమను కాదనలేక వాస్తవాన్నే కాదంటే సరిపోతుందని చేసే ప్రయత్నం ఇది.

ఏ వ్యక్తియొక్క తెలివితేటలు, మేధస్సు వికసించాలన్నా తగిన పరిస్థితులు ఉండాలి. ఈ విషయాన్ని సంపూర్ణంగా గ్రహించిన పురుష దురంహంకారి లేక పురుష ప్రాధాన్యతావాది ఒక ఎత్తు వేస్తాడు. పరిస్థితులు అనుకూలంగానే వున్నాయి కాని స్త్రీలో స్వయంగా అంతర్గత శక్తులు లేనందున ఆమె శక్తివంతంగా ప్రవర్తించటం లేదని సమాధానం చెప్పుకుంటారు వారు. మరో రకమైన జిత్తులకు వారు ఒడిగడతారు. స్త్రీల శక్తియుక్తులు వికసించటానికి ముమ్మందుగా స్త్రీలకు ఆత్మవిశ్వాసం ఉండాలి. తాము తెలివితక్కువ దద్దమ్మలమని వారు భావిస్తే వారు రాణించలేరు. అలాగే ఎవరితోనైతే వారు సమాజంలో సంచరిస్తున్నారో అంటే ఏ పురుషులతో అయితే వారు సహజీవనం చేస్తున్నారో వారు, ఆ పురుషులు, తమను అప్రయోజకులుగా విశ్వసించి అలాగని బహిరంగంగా చెప్తున్నపుడు స్త్రీలు ఉత్సాహంగా పురోగమించలేరు. ఈ అంశం పురుషులకు విదితమే. కనుక మేము సహకరిస్తూనే ఉన్నాం, మీకే ప్రతిభలేదు, చొరవలేదు, పట్టుదలలేదు. మీరేమీ సాధించలేకపోతున్నారంటే మీ స్వభావంలోనే ఆ అశక్తత ఉందని" ఆక్షేపిస్తూవుంటారు. నిజానికి పురుషులు సహకరించకుండానే సహకరిస్తున్నామని అబద్ధాలాడుతున్నారు. పురుషులు ఇలా పరిస్థితులను తారుమారుచేస్తారు. సహకారమిచ్చినట్లే నటిస్తారు; సహకరించరు. ఈ మోసంయొక్క ఫలితాలు చాల విశాలంగాను అర్థయుక్తంగాను ఉంటున్నాయి.

ఇన్ని మోసాలకు, కుతంత్రాలకు పురుష ప్రాధాన్యతను ప్రతిపాదించే పురుష పుంగవులు ఒడిగట్టినా ఒకరో ఇద్దరో స్త్రీలు, పురుషులు కాదనటానికి వీలులేనంతగా ఎదుగుతారు. వారి వ్యక్తిత్వ ఔన్నత్యాన్ని కాదనలేరు ఆ పురుషులు. అపుడు వారు మరో పన్నాగం పన్నుతారు. "అలాంటి స్త్రీలలో స్త్రీత్వంలేదు. వారు పురుష స్వభావులు అని ప్రకటించి పురుషాధిపత్యాన్ని మరోరకంగా సమర్థించుకుంటారు. ఇలా తమ భావనల విషయంలో ఆత్మవంచన చేసుకుంటూ స్త్రీలను వంచిస్తూ అలాంటి పురుషులు కాలం గడుపుతుంటే వారితో వ్యవహరిస్తూ వ్యక్తులుగా మనగల్గటానికి చేసే ప్రయత్నంలో నిరాశా నిస్పృహలు ఎదురయిన స్త్రీ విమోచనవాదులు

ఉగ్రులవుతారు; ఆగ్రహోదగ్రులవుతారు. అలా వారు కావటానికి పురుష ప్రాధాన్యతావాదుల అక్రమ వాదనలూ, మోసాలూ, ప్రవర్తనలే కారణ భూతాలు.

తమను "వ్యక్తులుగా" పరిగణించటం లేదని స్త్రీ విమోచనకారులు వాదిస్తుంటారు. ఇక్కడ "వ్యక్తి" అనే పదానికి జంతుజాలానికి భిన్నమైన మానవ వ్యక్తియని అర్థం చెప్పుకోవాలి. అంతేకాని స్త్రీలను దయతో చూడటం లేదని వారిపై రాదని భావించరాదు. మనిషిగా ప్రతి వ్యక్తికి ఉండే గౌరవమూ తమకూ కావాలంటారు స్త్రీలు. కొంతమంది భావనలో మనిషి అంటే సమాజంలో సంస్థాపరంగా వ్యవహరించగలిగిన వ్యక్తి అని అర్థం. అలాంటి పాత్రను నిర్వహించటానికి తమకూ అవకాశం లేదని స్త్రీల భావన. ఉదాహరణకు వోటులేని రోజుల్లో, రాజకీయ సంస్థలలో వారు జోక్యం కలిగించుకోడానికి, భాగస్వామ్యం కలిగి ఉండటానికి అవకాశం లేదుకదా! ఈ పద్ధతిలో ఆలోచనా లోపం ఉన్నది. ఒకరు చేస్తే ఒక వ్యక్తి మనిషి కావడం జరుగదు. వస్తుతః ఆ మనిషి వ్యక్తియే. ఇది విస్మరిస్తే "నన్ను మనిషిని చెయ్యి" అని స్త్రీ పురుషుని ప్రాధేయపడ్డట్లవుతుంది. ఈ పని పురుషుని అహంభావాన్ని పెంచుతుంది. అతని ప్రాధాన్యతను గుర్తిస్తుంది. ఈ మార్గాన్ని అనుసరిస్తే స్త్రీ విమోచనకారులు పప్పులో కాలువేసిన వారవుతారు.

"మనుషులుగా చూడండి" అనేదానిని మరో వైఖరితో గమనించవచ్చు. అది భావనకు సంబంధించిన విషయం. భాష సమాజంలో నుండి పుట్టింది. భావించే వారి పదజాలమే భాష. ఆ భావించేవారు ఎవరు ? నిజానికి సమాజంలోని స్త్రీ పురుషులందరూ ఆ ప్రక్రియలో భాగస్వాములే. కాగా వచ్చిన చిక్కల్లా ఏమంటే తామే భావించేవారమన్ని, ఊహించేవారమని, భావనిర్మాణ సౌధాన్ని కట్టినవారమని పురుష పుంగవులు విర్రవీగుతారు. అంటే వారే మనుషులన్నమాట ! ఈ అర్థంలో అంటే "భావనా సౌధ నిర్మాతలుగా మా పాత్ర ఉంది. దానిని గుర్తించండి" అనే అర్థంలో స్త్రీ విమోచనవాదులు "మమ్ములను మనుషులుగా గుర్తించండి" అని అంటున్నారన్నమాట.

ఇలా స్త్రీలను భావనా ప్రపంచంనుంచి వెలివేసినందువల్ల స్త్రీల మనోగతాలను, అభీష్టాలను, వాదాలను అర్థంచేసుకొనలేని స్థితికి దిగజారారు పురుష ప్రాధాన్యతను ప్రతిపాదించే పురుషపుంగవులు.

పై చెప్పిన వైఖరివల్ల నైతిక, భావనా సంబంధ ఫలితాలు ఉద్భవిస్తున్నాయి. సమాజం ఆలోచించే తీరు సమాజాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. సమాజంలో ఆలోచించేవారినుండి స్త్రీలను వెలివేసి మాట్లాడుతున్నారు. పురుషపుంగవులు. దానితో సమాజపు ఆలోచనయే కుంటుపడుతున్నది. అంటే ఆలోచనా శక్తిమీద అదుపు ఏర్పడింది; పోలీసు చర్య అది. దానివల్ల సమాజపు భావనాశక్తి బందీ అవుతోంది అదీగాక స్త్రీలను కాదనడం నైతికంగా తప్పు. స్త్రీ పురుషు లిద్దరూ సమాజ సభ్యులే. అలాంటప్పుడు ఒక తెగను పూర్తిగా కాదని తిరస్కరించడం అవినీతికర ప్రవర్తన. పరిస్థితులను తమకు అనుకూలంగా మలుచుకోవడంవల్ల పురుష ప్రాధాన్యతావాదులు నెగ్గుకొని వచ్చారు. ఇంతవరకు ఈ దుర్మార్గాన్ని వారు క్రమబద్ధంగా, అలవాటుగా, ఆత్మవంచనతో సాగిస్తున్నారు.

స్త్రీలను భావనా ప్రపంచంనుండి వెలివేయడం వారిని నైతిక సమాజంనుండి నెట్టివేసినట్లే. కనుక నైతిక సూత్రాలను స్త్రీలకు అన్వయింప చేయక పోవడమేకాక స్త్రీలను నైతిక సమాజంతోనుండి వదలివేయడం జరుగుతోంది. దాంతో పురుష ప్రాధాన్యతను బలపరిచే పురుషులు ఎంత నిజాయితీపరులైనా, దైవభక్తులైనా, మృధు స్వభావులైనా-ద్వంద్వ నైతిక ప్రవృత్తి కలవారై వికృతరూపులయి నైతిక మార్గాన్నుండి మరలిన వారవుతున్నారు. నూతన ఆలోచనలు చొరరాని భావనా కారాగారంలో మగ్గుతున్నారు. అలా స్వయంగా బంధించుకొని నిష్కృతి లేకుండా చేసుకున్నారు. ఈ బంధిఖానానుండి విముక్తి లేకుండా వారే జాగ్రత్త పడుతున్నారు. వారి విముక్తికి స్త్రీలు సహాయం చేయటానికి వీలులేకుండా కట్టుదిట్టాలు చేసుకున్నారు. ఇలా పురుష ప్రాధాన్యతవాదులు తమ గొయ్యి తామే త్రవ్వుకున్నారు. వారు పతనమవటమే కాక సమాజాన్నికూడా పతనం చేస్తున్నారు.

స్త్రీలలోకూడా పురుష ప్రాధాన్యతా వాదులు ఉన్నారని, లైంగిక వివక్షావాదులు ఉన్నారని గుర్తుంచుకోవడం అవసరం. ఏదైనా కాలాన్ని బట్టి దృక్పధాలు మారాలి. మారకపోతే అవి మన్నే మట్టుపెడతాయి. ఒకనాడు "అష్టవర్షాత్ భవేత్ కన్యా" అన్నాం. సహగమనాన్ని గౌరవించాం. విధవా వివాహం కాదన్నాం. భార్య లెందరైనా వుండ వచ్చన్నాం. కన్యల్ని అమ్ముకున్నాం. ఈనాడు అవి నిషేధాలయినాయి. అలాగే ఈనాడు స్త్రీ జనాభ్యుదయానికి పురుష తోడ్పాటు అనివార్యమయింది. మరి కాదనగలరా ?

(తెలుగు విద్యార్థి పత్రికలో 1985 డిశంబరులో ప్రకటితము)

మనం దేనికి బానిసలం ?

అసలు ఈనాడు ఆడది అనుభవిస్తున్న ఇబ్బందు లేమిటండీ? వాళ్ళని పువ్వుల్లో పెట్టి పూజిస్తూ, నగానట్రా ఇచ్చి ఆదరిస్తూ వాళ్ళ బరువు భారాన్ని భరిస్తున్నారు భర్తలు. పిల్లాపాపలతో వంటయింటి పెత్తనం చెలాయిస్తున్న గృహిణిని మీరు నీచంగా బానిసలని, ద్వితీయశ్రేణి పౌరులని, బిడ్డలని కనే యంత్రాలని చిత్రిస్తూ పురుషజాతినే అవమాన పరుస్తున్నారని నాతో చాలామంది వాదిస్తూ వుంటారు. అసలు ప్రకృతే స్త్రీని గృహదేవతగా సృష్టించిందని మరో వర్గంవారి భావన. కొన్ని సందర్భాలలో మాత్రమే బానిసత్వమున్నదని మరికొందరి దృక్పధం. అలాకాదు మనం సమాజానికి బానిసలం, సంప్రదాయానికి బానిసలం, పురుషాధిపత్యానికి బానిసలం, అజ్ఞానానికి బానిసలం. అంతేకాదు సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ సాంస్కృతిక రంగాల్లో స్త్రీలకు స్వేచ్ఛా

సమానత్వాలు లేవు. ముఖ్యంగా భర్తలకు, కుటుంబానికి స్త్రీలు బానిసలు అని నా నిశ్చితాభిప్రాయం. స్త్రీకి వ్యక్తిత్వము లేదు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛా లేదు. దానికి కావాల్సినన్ని ఉదాహరణ లున్నాయి. మరి వాటిని పరిశీలించి నిర్ణయిద్దామా ?

స్త్రీ కుటుంబానికి బానిస - అని నిరూపించటానికి కొన్ని నగ్నసత్యా లున్నాయి. సహజంగా బానిసను డబ్బు ఇచ్చి కొంటారు. కానీ కట్నం రూపేణా డబ్బు యిచ్చి స్త్రీ తాను బానిసత్వంలోనికి పోతోంది. ఇది మరి బానిసత్వ లక్షణం కాదంటారా ?

ఆమె శరీరంపై ఆమెకు హక్కులేదు. భర్త ఆజ్ఞకు లోబడే పిల్లల్ని కనాలి. కుటుంబ నియంత్రణ ఆపరేషను చేయించుకోవాలంటే నీ భర్త అనుమతి ఉందా? అని అడుగుతారు. మరి ఆమె దేహంపై ఆమెకు హక్కు లేకపోవటం బానిస లక్షణం కాదంటారా?

స్త్రీ భర్తయొక్క భోగ్య వస్తువుగా మాత్రమే పరిగణింపబడుతోంది. కొట్టినా, తిట్టినా, చంపినా ఎదురు చెప్పరాదు. కోర్టు కెక్కిన స్త్రీని సమాజం గర్హిస్తుంది. విడాకులు పొందిన స్త్రీని ఆజన్మాంతం శపిస్తూనే వుంటారు. పిల్లల్ని పెంచే బాధ్యత ఆమెమీద మాత్రమే వుంటోంది. ఉద్యోగినియైన స్త్రీ ఇంటాబయటా చాకిరీ చెయ్యాలి. కాని ఇంటి పను లలో భర్త తోడ్పాటు లభించటం లేదు. సంపాదించే స్త్రీలకైనా ఖర్చు పెట్టే అధికారం లేదు. భర్త దోసిట్లోనైనా పొయ్యాలి. లేదా భర్త అజ్ఞకు లోబడైనా ఖర్చుపెట్టాలి. ఇది జరుగుతున్న పచ్చినిజం కాదా!

తను కనిపెంచిన సంతానం తనదికాదు. అతని భార్య, అతని కుమారుడు, అతని కుమార్తె అంటారు. భర్త ఉండగా పిల్లలకు గార్డి యన్‌గా ఉండే అర్హత భార్యకు లేదు. పాప పుట్టుకతోనే సెక్స్ వివక్ష మొదలవుతుంది. ప్లస్సా, మైనస్సా (+ —) అంటూ అబ్బా! ఆడదే పుట్టింది! అని ఈసడిస్తూ కొడుకనీ, కూతుర్నీ తేడాతో పెంచుతారు తల్లి తండ్రులు.

"నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి" అని ఆజన్మాంతం స్త్రీ పురుషుని సంరక్ష

కత్వంలో బ్రతకాలి. తీగెతో పోల్చడం, అబలగా నిర్వచించడం ఆ పరం పరలోని లక్షణాలే.

భార్యను దండించే హక్కు భర్తకుంది. కొట్టినా, తిట్టినా, కాల్చినా, చంపినా సమాజం గర్హించదు. పైగా "అది" ఎంత చెడ్డదికాకపోతే అలా చేస్తాడు అంటారు.

ఆడది చదువుకున్నదై వుండాలి. చక్కనిదై వుండాలి. తమకు లోబడి వుండాలి. ఇదే భర్తల భావం. ఈ భావాన్ని విద్యావంతులైన స్త్రీలు సైతం తరతరాలుగా ఆమోదిస్తున్నారు. ఆచరిస్తున్నారు. ఇలా కుటుంబానికి, పురుషాధిపత్యానికి బానిసలై ఆనందిస్తున్నారు, మన స్త్రీలు, కుటుంబగౌరవం స్త్రీలే నిల్పాలట. ఇల్లాలిగా కుటుంబ బాధ్యతలు స్వీక రించాలి. కాని మరి ఆమెకు హక్కులు మాత్రముండరాదు. అసమానత్వం అధికమైతే దానినే బానిసత్వ చిహ్నంగా నిర్వచిస్తాం. ఇన్ని తెలిశాక మనం మాత్రం కాదనగలమా ?

<u>సమాజానికి బానిస :-</u> ఈ సనాతన సంప్రదాయ సమాజానికి స్త్రీ పెద్ద బానిస. స్వేచ్ఛగా ఉండగలమని, ఉండవలెనని ఎరుగని పూర్వపు బానిసలవలె నేటి స్త్రీలున్నారు. మూఢాచారాలకు, మూఢ విశ్వాసాలకు, సంప్రదాయ భావాలకు తమ జీవితాన్ని అంకితం చేస్తున్నారు స్త్రీలు. ఆధునికత, శాస్త్రీయ దృక్పథం హేతువాదం తాత్త్విక చింతనలు స్త్రీలలో మృగ్యమనవచ్చు. ప్రతిచర్యకు ఆఖరికి తన అభివృద్ధికి సైతం అనుక్షణం సమాజానికి భయపడుతుంది స్త్రీ. తాను పురుషుడికన్నా తక్కువ అనే భావదాస్యం వల్లనే తనకన్నా విద్యాధికుణ్ణే వివాహ మాడాలని కోరు కుంటుంది. స్త్రీలపై సమాజ ప్రభావం గురించి ఆలోచిస్తే కన్యకు తన జీవిత భాగస్వామిని ఎన్నుకొని వివాహమాడే హక్కులేదు. ఒక మహిళ గొడ్రాలైతే స్త్రీనే దూషిస్తుంది సమాజం. విడాకులు పొందిన స్త్రీని పెళ్ళాడకపోగా సంఘం చాలా హీనంగా చూస్తుంది. బాలవితంతువు అయినా వివాహమాడితే ఆమెపై ఏహ్యభావ ముంటుంది. వయస్సు మళ్ళినా, బిడ్డలున్నా, పురుషుడైతే ఎన్నిసార్లయినా వివాహ మాడవచ్చు. ఇవన్నీ

జరుగుతున్న నిత్యసత్యాలు కావా ? స్త్రీకి సామాజిక సమస్యలు కావా ?

లైంగిక విషయాల్లో ద్వంద్వనీతికి బానిస :- ఆమెకు వివాహ పూర్వం కన్యాత్వం చెడరాదు. తర్వాత అన్యపురుష సంపర్కం వుండ రాదు. పురుషునికి ఈ పట్టింపులు లేవు. పైగా బహు భార్యాత్వంకూడా అమల్లో వుంది ముస్లిం సమాజంలో.

స్త్రీ కుటుంబమునకు వెలుపలి పురుషులతో స్నేహము, పరిచయం ఉండరాదు. ఆమెకు పరదా, మేలిముసుగు లుండాలి. బహిష్టు, ప్రసవకాలాల్లో అపవిత్రురాలిగా, అస్పృశ్యురాలిగా ఆమెను చూడడం సర్వసామాన్యం.

ఆడంబరాలకు బానిస :- స్త్రీకి ఆడంబరాలంటే మోజు ఉన్నమాట వాస్తవమే. ఆడంబరం కావాలనుకోవటం అజ్ఞానానికి నిదర్శనం. అజ్ఞానం అవిద్యవల్ల వస్తుంది. అవిద్య సంప్రదాయబద్ధమైన సమాజ లక్షణం. తమ అజ్ఞానంవల్లే భర్తల్ని పోరుపెట్టి అధిక ధనార్జన గణించ మంటారు కొందరు మహిళలు. భార్యల బాధ పడలేక అవినీతిద్వారా ధనం ఆర్జించి సాంఘిక విద్రోహులౌతున్నారు కొందరు పురుషులు. ఆర్థికంగాను, సామాజికంగాను, ఆమెకు స్వేచ్ఛా సమానత్వాలు లేనందు వల్ల ఆమె ధనానికీ, ఆడంబరాలకు, బానిస అయినట్లు చెప్పక తప్పదు. అందువల్ల అవిద్య, అజ్ఞానాలు పెరిగేకొద్దీ ఆడంబరాలపై వాంఛ ప్రబలు తుంది. అవిద్యకు ఆడంబరాలకు అవినాభావ సంబంధ ముందనేది గ్రహించాలి.

ఇక అన్ని రంగాల్లోకి అసమానత్వం పరిశీలిద్దాం :- వ్యభిచారం జరిగినప్పుడు "అది చెడింది" అంటూ స్త్రీనే దుయ్యబడుతూ "వాడికే మంచి మగరాయుడంటూ" సమర్థిస్తారు. విద్యా ఉద్యోగాలు స్త్రీల కనవసర మనేభావం ప్రబలంగా ఉంది యింకా. పూజారిగా స్త్రీ లుండ రాదు. అర్చకత్వాని కామె కనలే అధికారం లేదు. యజ్ఞయాగాది క్రతువుల్లో ఆచార్యత్వం వహించరాదు. వివాహాలు స్త్రీలు చేయించే అర్హత లేదు.

భర్తృ విహీనకు కఠిన నియమములు, నిషేధాలు (కట్టు, బొట్టు, జుట్టు వగైరా) చాలా వున్నాయి. ఒకే వుద్యోగంలో, ఒకే పనిలోవున్న స్త్రీ పురుషులకు సమాన వేతనం లేదు (ముఖ్యంగా కార్మిక, కర్షక, వర్గ స్త్రీలలో). భర్త క్రూరుడైనా దుష్టుడయినా, అవినీతిపరుడైనా పరిత్యజిస్తే పాతివ్రత్య విఘాతం కలుగుతుందనీ, సంఘం అవహేళన చేస్తుందనీ భయపడి పురుష దౌష్ట్యానికి బలియై బానిసత్వం స్వీకరిస్తోంది భారత స్త్రీ.

ఇలా తను అసమానత్వానికి, దౌర్జన్యానికి లోనౌతున్నానని తెలియకుండానే బానిసత్వ మనుభవిస్తోంది భారత స్త్రీ. ముఖ్యమైన రాజకీయ పదవులకు, ఉద్యోగాలకు స్త్రీలు తగిన అర్హత, సామర్థ్యము లేని వారనే భావం ప్రబలంగా వుంది. నేటి పార్లమెంటు 626 స్థానాలలో 18 మంది స్త్రీలు మాత్రమే వున్నారు. కేబినెట్ లో స్త్రీలు ఏవకరో వుంటారనే విషయం గమనార్హం. వ్యక్తిత్వమున్న పౌరునిగా స్త్రీ ఓటర్ను పరిగణించరు. చివరకు ఓటు విషయంలోకూడా భర్త శాసిస్తాడు. ఆస్తిహక్కు, వారసత్వం, సంరక్షకత్వం, విడాకులు మొదలగు విషయాలలో స్త్రీని రెండవ పౌరునిగా చూస్తున్నాయి కొన్ని శాసనాలు. స్త్రీకి శాసనరీత్యా సమానత్వం ఉంది. స్వేచ్ఛ పేర్కొనబడింది. కానీ ఆచరణలో అదివి-మృగ్యమయినాయి. స్త్రీకి ఆర్థికభద్రత లేదు. కనుక ఆమె బానిసకాక తప్పటంలేదు. ఉద్యోగం చేయటానికి తగిన సామర్థ్యం, నైపుణ్యం, విద్య పెక్కుమంది స్త్రీలకు లేనందువల్ల భర్తలపై ఆధారపడుతూ అవమానాలు, హింసలు భరిస్తూ, భర్తకు బానిసలవుతున్నారు. విడాకులివ్వబడిన ముస్లిం స్త్రీలకు మూడునెలలవరకే భరణం వస్తుంది. పురుషుడు మూడుసార్లు తలాక్ అంటే చాలు. ఆ స్త్రీకి ఆర్థిక భద్రతలేదు. ఆ వ్యక్తికి సాంఘిక రక్షణా వుండదు. కనుక బానిసత్వం అనుభవిస్తున్నారని నమ్మి విముక్తికై పోరాటాలు జరుపవచ్చు; మార్గాలను అన్వేషించవచ్చు.

బానిసత్వం పోవాలంటే ముందుగా మనం బానిసలుగా బ్రతుకు

తున్నామని గ్రహించాలి. బంధాలలో ఉన్నానని తెలిసిన వ్యక్తే బంధ విముక్తికై తహతహలాడతాడు. విముక్తి కాంక్షించే వ్యక్తి ముందుగా మానసిక దాస్యవిముక్తి పొందాలి. దానికి ఆధునికతతో కూడిన శాస్త్రీయ దృక్పథం, హేతువాదంతో కూడిన తాత్త్విక చింతనలే మూలం కావాలి. అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరం వచ్చింది, పోయింది తిరిగి మహిళా దశాబ్దంకూడా పూర్తి అయింది కాని అరంగుళమైనా మనం మారామా? అంటే లేదనే చెప్పాలి. మహిళా శత సంవత్సర ఉత్సవాలైనా, సహస్ర సంవత్సరోత్సవాలైనా మనలో మార్పులేనిదే వాటివల్ల ప్రగతి శూన్యమవు తుంది. మనకున్న విజ్ఞానం, సంస్కారం, భావ స్వాతంత్ర్యం వినియో గించుకొని మన హక్కులు నిలుపుకోవాలి కాని ఎవరో ఉద్ధరిస్తారనుకోవడం శుద్ధ తప్పు. అసలు హక్కులు ఎవరో ఇస్తే పుచ్చుకొనేవి కావు! అవి మనం అనుభవించగల ధైర్యం, చొరవా మనలో రావాలి. అనాడే మన దాస్య శృంఖలాలు పటాపంచలై పోతాయి; స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు దక్కుతాయి.

(ఆలిండియా రేడియో మార్చి 1978)

మహిళలు : మత సమాజాలు

సమాజంలో మతం మానవ జాతిని అజ్ఞానంలో ముంచి నిష్క్రియ తత్వాన్ని బోధించింది. ఒకనాడు ప్రకృతి సంఘటనలను అర్థం చేసు కోవడానికి ఊహాధారంగా పనిచేసిన దైవభావం రానురాను మనిషిని బానిసను చేసింది.

మానవ సమాజంలో స్త్రీ పురుషులిద్దరూ వున్నారు. ఒక దశలో పురుషుడు స్త్రీని వస్తువుగా మరొక దశలో బానిసగా, ఇంకొక దశలో ద్వితీయశ్రేణి వ్యక్తిగా పరిగణించాడు; పరిగణిస్తున్నాడు. పురుషుడే దైవ భావానికి లొంగిపోయి తను దేవుని బానిస అయినప్పుడు అతని బానిస అయిన స్త్రీ అతని చెప్పుచేతల్లో మెలగాల్సిన స్త్రీ మరో బానిస కావటంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

ప్రస్తుత చర్చనీయాంశం మతం స్త్రీని ఎలా న్యూనత పరిచింది అనేది–ఈ సమస్యను అవగాహన చేసుకోవాలంటే మతంయొక్క మౌలిక స్వభావాన్ని మత ప్రవక్తల యొక్క లైంగిక పక్షపాత దృష్టిని, మతాలు పుద్భవించిన సమాజపు జీవిత రీతులను కొంతగా కొంత అధ్యయనం చేయాలి.

మానవులు సామాజిక జీవులు వారు ప్రకృతి పరిణామంలో ఉద్భ వించారు. ప్రకృతిలో భాగంకాగా ప్రకృతిని అధ్యయనం చేసి దాని సూత్రాలను గమనించి దానిపై కొంతవరకు ఆధిపత్యం పెత్తనం కొన సాగించగలిగినవారు. వారిలో జంతువారసత్వంకూడా వుంది. వారికి వాసనలు వున్నాయి. మెదడు వికసించిన కారణాంగా వారి మనసుకు అనేక శక్తులు కలిగాయి. వారిలో అంతర్బుద్ధి (intuition) పనిచేస్తుంది. జ్ఞాపకశక్తి, ఆలోచనాశక్తి, మననం, ధ్యానం, భావన, ఊహ, మనస్సు యొక్క లక్షణాలు. మనిషికి కలిగిన భావం బలవత్తరంగా మానవ జాతి జీవితాలను ప్రభావితం చేస్తుంది. అలాగే జాతి సముదాయ

జీవితం మానవుల భావజాలాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. మానవశక్తి ఒంటరిగా జీవించలేదు. కనుక సమాజపు జీవిత రీతుల ప్రభావం భావ ప్రపంచంపై వుంటుంది. ఈ సూత్రాన్ని విస్మరించటం ప్రమాదకరం.

<u>మతంయొక్క మౌలికతత్వం :-</u>

మతం అంటే అసలు అర్థం "అభిప్రాయం" కాని ప్రతి చిన్న అభిప్రాయానికి "మతం" అని నామకరణం చేయం. ముఖ్యమైన అంశాలపై సైద్ధాంతిక భావాలకు అందులో మౌలిక భావాల సముదాయాన్ని మతమని పేరు పెడతాం. ఇది ఉత్పత్తి అర్థంకాగా రూఢ్యర్థంలో మరో అర్థం స్ఫురిస్తుంది. మామూలుగా దైవంలో విశ్వాసమున్న సిద్ధాంతాలను మతమని పిలుస్తున్నాం. కాని దేవుని ప్రమేయంలేని మతాలుకూడా ఉన్నాయి. జైనం, ఆదిబౌద్ధం అలాంటివి ఈ మతాలలో ఈశ్వరుని ప్రశక్తిరాదు. కాని అవీ మతాలే.

మతంయొక్క మౌలిక స్వభావాలు (1) సాధారణంగా ఒక ప్రవక్త లేక ప్రవక్తల పరంపర లేక ఆచార్యుల పరంపర ఉంటుంది. (2) సర్వ సామాన్యంగా ఒక మత ప్రామాణిక గ్రంథం, వేదం, బైబిలు, ఖుర్ ఆన్, జెండ్ అవస్థా (పార్శీమతం) లాంటివి ఉంటాయి. వాటి ప్రవచనాలను శిరోధార్యాలుగా ఆ మతానుయాయులు స్వీకరిస్తారు. (3) మతానుయాయులు సమాజంలోనే విడిగా వుంటూ ప్రత్యేకమైన పూజా విధానాలను, ప్రార్థనా రీతులను అనుసరిస్తారు. వారు ఇతరులను మ్లేచ్ఛులని అన్యులని, కాఫిర్లని అనేక పేర్లతో పిలుస్తారు. తాము దైవానికి ప్రీతిపాత్రులు అయినట్లు తతిమ్మావారు దేవుని కరుణకు దూరమయినట్లు భావిస్తారు. లేక తమదే ప్రశంసాయుతమైన విధానమని, తదితరులు తప్పుదారిని పయనిస్తూ, అధోగతి పాలవుతున్నారని తలంచి ఇతరులను, ఈసడిస్తారు. తామే పవిత్ర జీవులమని, తమకు దైవకృపవలననో లేక పూర్వజన్మ సుకృతంవలననో (దేవునిలో నమ్మకం లేకపోయినా జన్మ పరంపరలో విశ్వాసమున్నవారు జైన మతస్థులు-మహావీరుడు వారి ప్రధాన తీర్థంకరుడు) తమకు ఈ మత రహస్యాలను తెలిసికునే అవకాశం లభించిందని

వారు తలపోస్తారు. ఇది అహంభావానికి దారితిస్తుంది ఇతరులను న్యూ నతగా చూడటానికి దారితీస్తుంది. (4) దైవ విశ్వాశాన్ని ప్రోత్సాహించే మతాలు మనిషిని దేవునికి లొంగి ఉండేటట్లు చేస్తాయి దేవుడు సర్వశక్తి మంతుడు, సర్వాధికారి. మానవుడు అతని కరుణా కటాక్ష వీక్షణాలకోసం వేచివుండే, కాచివుండే వ్యక్తి. (హిందూ, క్రైస్తవ, మహమ్మదీయ మతాలు అలాటివే) కాగా దేవుని ఉనికి అస్కారంలేని మతాలలో దేవుని స్థానాన్ని ఏ చారిత్రాత్మక అవశ్యకతయో (మార్క్సిజం-మార్పు చరిత్ర డిమాండు చేసినట్లు అనివార్యంగా వస్తుంది) లేక కర్మసిద్ధాంతమో (పూర్వ మీమాంస :- కర్మచేస్తే అంటే యజ్ఞయాగాదులు చేస్తే మనిషికి ముక్తి లభిస్తుంది. దేవుని ప్రమేయంలేకుండా జరిగిపోతుంది) ప్రకృతి పరి ణామ సూత్రాలు మానవ జీవితాన్ని శాసిస్తున్నాయి. మానవుని ఇచ్ఛా సంకల్పాదులతో నిమిత్తంలేకుండా జరిగే పరిణామం. మానవుని పుట్టుకకు పూర్వం ప్రకృతి అలా పరిణామం చెందినమాట వాస్తవమే. కాగా మాన వుడు ఈనాడు ప్రకృతి పరిణామాన్ని మార్చగలుగుతున్నాడు. "జెనిటిక్ ఇంజనీరింగు" (మనం కోరుకునే మానవులను అలాటి నమూనాలతో తయారుచేసుకోగల ప్రజ్ఞ) ఈనాడు అమలులోకి వచ్చింది. పరిణామ క్రమంపై మానవుడు అధికారం చలాయించనున్నాడు.

అంతేగాక ముమ్ముందు జరిగే పరిణామానికి బాధ్యత వహించగల శక్తిని సంపాదించాడు. (ఈ జ్ఞానం, శక్తి, మానవుడు సంపాదించక పూర్వం ప్రకృతిచేతిలో తనను కీలుబొమ్మగా ఊహించుకున్నాడు) ఇలాటి మతసూత్రాల వలన మానవుడు తనపై ఆధారపడటం మానేస్తాడు. దేవుని మీద ఆధారపడతాడు లేక ఇతర శక్తులు ఇతర సూత్రాలపైన నెపంవేసి తమ బాధ్యతను తప్పించుకుంటారు, లేక ఒక్కొకప్పుడు నిజంగానే విధి చేతిలో లేక అతీతశక్తుల చేతిలో తను పనిముట్టు మాత్రమేనని భావిస్తాడు. అందుచేత నిస్సహాయత మానవ జీవితంలో ప్రవేశిస్తుంది. ఇచ్ఛా సంకల్పాదులు బుద్ధి ప్రజ్ఞా ప్రాభవాలు కల మానవ వ్యక్తి బానిసగా తయారు అవుతాడు. ఒక్కొక్క పరిస్థితిలో బానిస యజమానిగా మారతాడు.

దేవుళ్ళు-దేవతలు :-

వ్యవసాయం ఇంకా అమలులోకి రాని సామాజికదశలో స్త్రీలు ఆహార సముపార్జన చేసేవారు. వ్యవసాయం అంటే గింజలుచల్లి వర్షాధారంగా పంటలు పండించే రోజుల్లోకూడ స్త్రీలే ఆ పనిచేసేవారు. కనుక వారికి సమాజంలో ప్రాధాన్యత హెచ్చుగా ఉండేది. పొలాన్ని నాగలితో దున్ని విత్తనాలు చల్లి పైరులు పెంచటం మొదలయిన తరువాత పురుషుల ప్రాముఖ్యత పెరిగింది. ఇలా సర్వేసర్వత్రా జరిగిందని చెప్పలేము ఇప్పటికీ ఆఫ్రికా ఖండంలో స్త్రీలే వ్యవసాయానికి బాధ్యత వహిస్తున్నారు. సామాజిక పరిణామానికి, భావసౌధానికి సరాసరి సూటి కార్య కారణ సంబంధం ఉంటుందని చెప్పలేము. కాగా పరస్పర ప్రభావం ప్రస్ఫుటంగా ఉంటున్నది.

ఇంతకూ చెప్పేదేమంటే స్త్రీలకు సమాజంలో ప్రాధాన్యత ఉన్న రోజుల్లో, సంతానోత్పత్తి క్రమాన్ని గురించిన జ్ఞానం మానవునికి లేనప్పుడు సంతానాన్ని కనే స్త్రీకి విశేష ప్రాధాన్యత ఉండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. అప్పుడు దేవతామూర్తులు స్త్రీలే. భారతదేశంలోకూడా ఆర్యులు రాకముందు ఆదివాసులు స్త్రీమూర్తులను దేవతలుగా కొలిచేవారు. "అమ్మతల్లి పూజ" విరివిగా సాగేది. అదే ఆర్యులచేత అణచివేయబడిన ఆదిమ జాతులలో "అమ్మవారి" కొలువులు, జాతరల రూపంలో ఇంకా మనకు కనిపిస్తూనే వున్నాయి. సమాజం మారింది పురుషాధిక్యత రూపు దిద్దుకున్నది. పురుష దేవతలు కోకొల్లలుగా సృష్టి అయినారు. స్త్రీ దేవతల్ను, వురుషదేవత పత్నులుగా ద్వితీయశ్రేణికి వచ్చారు. దేవీ భాగవతంలోని దేవి త్రిమూర్తుల భార్యలుగా అవతారంెత్తాల్చింది. "అమ్మలకు అమ్మ"గా "అయ్యలకు అమ్మగా" అయ్య సరసన సతిగా నిలచింది.

మతస్థాపకులు, మత ప్రవక్తలు :-

మతం స్త్రీలను ఎలా చూచింది అనే విషయాన్ని అధ్యయనం చేసే ముందు ఒక్క అంశాన్ని గమనించాలి. మత స్థాపకులు, మత ప్రవక్తలు,

దాదాపు అందరూ పురుషులే. ఋగ్వేదంలో ప్రకృతిని చూచి ముగ్ధులై గానంచేసిన ఋషులలో అత్యధిక సంఖ్యాకులు పురుషులే. కొంతమంది స్త్రీలు ఋషులుగా గుర్తింపబడినంత మాత్రాన, పురుష ప్రాధాన్యత తగ్గిపోదు. "ఓ దేవా కుమారుని ఇమ్ము" అని ప్రార్ధనచేసి రోజులువి. యజుర్వేదకాలం నాటికి తల్లి గర్భంలోని ఆడ శిశువును, మగ శిశువుగా మార్చుమని దేవుని ప్రార్ధించేదాకా వచ్చింది. తరువాత వచ్చిన సూత్ర కారులూ, ధర్మశాస్త్ర నిర్ణేతలూ అందరూ పురుషులే. స్మృతికర్తలు (నారదుడు, కాత్యాయనుడు, మనువు, యజ్ఞవల్క్యుడు, పరాశరుడు, అంతా మగవారే. ఆస్తి మగవారిది; యాజమాన్యం వారిది మనువు చెప్పిన ప్రకారం స్త్రీ పరాధీన, బాల్యంలో తండ్రి, యౌవనంలో భర్త, వార్ధక్యంలో కుమారుడు ఆమెకు సంరక్షకులు.

ఈనాడు హిందువులు భక్తితో ఆరాధించే శ్రీరాముడు, శ్రీకృష్ణుడు, విష్ణుమూర్తి, శివుడు, గణేశుడు, సూర్యుడు (దేశం మొత్తంమీద సూర్యునికి ఒక రెండు దేవాలయములు ఉన్నాయి [కోణార్క]. బ్రహ్మ ఇతని దేవాలయములు తక్కువే గుంటూరు జిల్లా చేబ్రోలువద్ద ఒక చిన్న ఆలయం మాత్రం వుంది) అందరూ పురుష దేవతలే. తిరుమలలోని వెంకటేశ్వరస్వామి విగ్రహం మొదట్లో స్త్రీ మూర్తి యట. ఇప్పుడు ఆ 'స్వామి' పురుష దైవంగా చలామణీ అవుతున్నాడు. పూజారులు, ఎక్కడవున్నా పురుషులే. పురాణాల రచయితలు వారే. అలా స్త్రీని నిరసిస్తూ పూజారిణిగా పనికిరాదన్నారు.

<u>క్రైస్తవం :-</u> మోషే (Moses) పురుషుడు. తరువాతి ప్రవక్తలు మగవారే. ఏసు బ్రహ్మచారి కావచ్చు. కాని పురుష జాతివాడే. శిష్యులు పదకొండుమంది (ఆయనను మోసపుచ్చిన వానితో సహా) అందరూ మగవారే. రోమను కాథలికు మతశాఖాధిపతులు ఎల్లప్పుడు స్త్రీలే. చర్చిలలో బోధ సాగించేది వారే. ప్రొటెస్టంట్సు శాఖ స్థాపకుడు లూథర్. ఆ శాఖలోని బిషప్పులు వగైరాలు అంతా పురుషులే. స్త్రీ జాతికి చెందిన పోప్‌ను, కార్డినల్‌ను, ఆర్చిబిషప్‌ను, బిషప్‌ను మత గురువును ఇంతవరకు చూడలేదు.

ఇస్లాం :- ముస్లిం మత స్థాపకుడు మహమ్మదు అతడు పురుషుడు కనుకనే అతడు వర్ణించిన స్వర్గంలో "సెలయేళ్ళు, తోటలు, ఫలవృక్షాలు, అందమైన స్త్రీలు" ఉంటారు అందమైన పురుషుల సంగతి అతనికి స్ఫురించదు.

బౌద్ధ, జైనాలు :- బౌద్ధమతాన్ని ప్రవచించిన బుద్ధుడు పురుషుడు కనుకనే విహారాలలో, మఠాలలో స్త్రీ సన్యాసినులను చేర్చుకోవడానికి నిరాకరించాడు. ఎంతో ప్రగతిపథంలో సాగిన బౌద్ధానికి ఈ స్థితి పట్టింది. జైనమతానికి బహుళ వ్యాప్తి తెచ్చిన మహావీరుడు పురుషజాతికి చెందిన వాడే కనుక స్త్రీ సన్యాసినులకు పురుష సన్యాసినులకన్న తక్కువస్థానం లభిస్తున్నది ఆ మతంలో.

ఇంతకూ చెప్పదలుచుకున్న దేమిటి ? చరిత్రను కాదనం; గత చరిత్రను మార్చలేము; మార్చబోము. కాగా తెల్సికోవాల్సింది ఏమంటే పురుష నాయకులు పురుష మతప్రవక్తలు, పురుష మత స్థాపకులు స్త్రీల స్థితిని అర్ధంచేసుకోలేక పోయారని, వారికి మత దృష్ట్యాకూడా సమాజంలో తక్కువ స్థానాన్ని నిర్దేశించారని గ్రహించాలి.

ఈనాడు స్త్రీలు తమ విమోచనకై జరిపే పోరాటంలో ఎదుర్కొనే ఇబ్బందులు రెండని మనం గమనించాలి. ఒకటి సామాజికపరంగా శ్రమ దోపిడి. రెండవది-పురుషాధిక్యత. (ఇది పితృస్వామ్య సమాజ ఫలితం) ఈ రెంటిలో దేనిని విస్మరించినా స్వేచ్ఛా సమానత్వాలను కాంక్షించే స్త్రీలు తమ లక్ష్యసాధనకై చేసే పోరాటంలో తప్పుదారిని ప్రయత్నిస్తారు. అందు వలనే గత చరిత్రలో, ముఖ్యంగా, మతపరంగా పితృస్వామిక విలువలను ప్రేలుపెట్టి చూపించడమైనది.

ఈనాడు :- పురుష దౌర్జన్యం ఈనాడుకూడా సమాజంలో విలయ తాండవం చేస్తున్నది. స్త్రీని వ్యక్తిగా చూడటం జరగటంలేదు. స్త్రీ పురుషుని వస్తువు. ఇద్దరు పురుషులు పోట్లాడుకుంటే శత్రువుయొక్క స్త్రీని దుర్భాషలాడతాడు. వీలయితే కొడ్తాడు, చెరుస్తాడుకూడాను. శత్రువు

యొక్క వస్తువును చెడగొట్టటంలో ఆనందం పొందుతాడన్నమాట. అంతే కాదు భార్య వ్యభిచరించిందని మగవాడికి అనుమానంవస్తే ఆమెను చంపుతాడు. మిండగాడిమీద క్రిమినలు కేసు పెట్టటానికికూడా "లా" అనుమ తిస్తుంది. వ్యభిచారాన్ని మంచిదని అంటామని, ప్రోత్సహిస్తామని కాదు. వ్యభిచారం నైతికంగా చెడ్డది. అది భార్యాభర్తల పరస్పర విశ్వాసాన్ని వమ్ముచేస్తుంది. కాగా ప్రస్తుతపు సమాజ ధర్మం ప్రకారం స్త్రీ పురుషుని ఆస్తి కాకపోతే అలాంటి శాసనాలకు, ఆచారాలకు అర్థంలేదు.

అథవా కొత్త సంస్కారం పురుషునికి ఉంటే అతగాడు స్త్రీ రెండవ రకపు మనిషిగా చూస్తాడు పెంపుడు జంతువుకు ఇచ్చినట్లు చీరెలు, సొమ్ములు సమకూరుస్తాడు "ఇల్లాలు" అనిపేరు పెట్టాడు, "గృహలక్ష్మి" అని బిరుదు ఇస్తాడు. నీవే కుటుంబానికి "రాణివి" అంటాడు. కాని కుటుంబానికి అతడే "రాజ"ని మనం మరచిపోరాదు. మధ్యతరగతి వాడయితే నిన్న మొన్నటిదాకా ఆమెను ఉద్యోగం చేయనీయలేదు. శ్రామికవర్గం వాడయితే చాకిరీచేయించి ఆ కూలిడబ్బులు తను కాజేస్తాడు. ధనికుడయితే భార్యను పంజరంలో రామచిలుకను చేస్తాడు. ఆమెకు బంగారుసంకెళ్ళు వేస్తాడు ఒకవేళ స్త్రీ ఉద్యోగం చేయడానికి పూనుకున్నా పెద్ద ఉద్యోగాలకు ఎంపిక చేయడు. జీతాలు తక్కువగా ఇస్తుంది సంఘం. ఎన్నో ఆంక్షలు, ఆటంకాలు పెట్టుంది. వివక్ష విలయతాండవం ఆడుతుంది. రాజకీయాల సంగతి సరేసరి. కీలకస్థానాలన్నీ పురుషులకే. ఎప్పుడైనా ఒక స్త్రీని ఉన్నతపదవిలోకి రానిస్తే ఆమె పురుష ప్రపంచపు విలువలను పోషించే వ్యక్తిగా ఉంటేనే అది జరుగుతుంది. ఎంతగా అడ్డంకులు పెట్టినా పరి స్థితులు అనుకూలించి ఉన్నతపదవిని పొందిన స్త్రీని మెచ్చుకుంటాడు పురుషుడు, కాని తన కుటుంబ స్త్రీకి అలాంటి అవకాశము సుతరామూ ఇవ్వడు. తన మంచితనానికి, నిదర్శనంగా మహోన్నత శిఖరాలను అందుకున్న ఏ ఒక్క స్త్రీనో పొగిడి తృప్తిపడతాడు. మనది "అసమాన సమాజమ"ని తేటతెల్లమగుటకు ఇంకా బోలెడన్ని ఉదాహరణలున్నాయి.

పురుషులు, స్త్రీలను హీనంగాను న్యూనతగానూ, అసమానంగానూ చూస్తున్నదానికీ మతానికి సంబంధం ఏమిటని ఎవరైన ప్రశ్నించ

వచ్చును. సమాజంలో జరిగే సామాజిక రాజకీయ దోపిడికి స్త్రీ పురుషు లిరువురూ సమానంగా బలి అవుతున్నా సమాజంలో పురుషాధిక్యతవల్ల పితృస్వామ్య సహజ భావనలు బలంగా ఉన్నందువల్ల స్త్రీ మరింత బాధ పడుతోంది. ఈ అసమానత్వాన్ని మతసూత్రాలు మత ధర్మశాస్త్రాలూ సమర్థిస్తున్నాయి. అందుకే మతంపై స్త్రీ తిరుగుబాటు చేయాల్సిన పరి స్థితి వచ్చింది. మతప్రాబల్యం ఉన్నన్నాళ్ళూ తనకు విముక్తిలేదని ఆమె గ్రహించి పోరాడవలసి వస్తున్నది.

మతం పురుషాధిక్యతను ఎలా పోషించింది ? దీనిని గురించి సవివ రంగా వ్రాయాలంటే ఒక సుదీర్ఘ గ్రంథ మవసరమవుతుంది. కనుక వివరాల జోలికి పోకుండా కొన్ని ముఖ్య అంశాలను మాత్రం స్పృశించడం అవశ్య కర్తవ్యం.

హోదా :- స్త్రీ ఎల్లప్పుడూ సంరక్షింపబడవలసిన వ్యక్తియే మను ధర్మశాస్త్రం అలా శాసించింది. ముస్లిం సమాజంలోని జమాయతు (పంచాయతీ)లోకి ఆమె రారాదు భారతదేశంలో మధ్య ఆసియాలో ఆమె పర్దాలో ఉండాలి. భారతదేశంలో ఆమె మసీదులో ప్రార్థన చేయరాదు. క్రైస్తవమతంలో చర్చిలో ఆమె తలపై ముసుగు వేసుకోవాలి. చర్చిలో మాట్లాడరాదు ఆమెకు ఏమయినా అనుమానంవస్తే ఇంటికివచ్చి భర్తను అడగాలికాని మతాధికారిని అడుగరాదు.

హిందూమత సూత్రాల ప్రకారం భర్త స్త్రీకి ప్రత్యక్షదైవము. ఆమె నోములు వ్రతాలు అతని సంక్షేమంకోసమే చేయాలి. అతని సహధర్మ చారిణిగా అతని భావాలే ఆమె అభిరుచులు కావాలి. ద్రౌపది పతివ్రతా లక్షణాలను పేర్కొంటుంది అవి హిందూస్త్రీలకు శిరోధార్యాలు. క్రైస్త వమూ అంతే. చర్చికి క్రీస్తు అయినట్లు కుటుంబానికి భర్త అధిపతి. అతడు ఆమెను దయగా చూడాలి. పెంపుడు జంతువునుకూడా మనం దయగానే చూస్తాము. దయకాదు కావల్సింది సమానత్వ భావన; అది నేటి స్త్రీల ఆందోళన.

ఇక ఇస్లాం విషయం సరేసరి, ఏకకాలంలో ఒక పురుషుడు నలుగురు స్త్రీలను భార్యలుగా పొందగలిగే హక్కు సంక్రమించింది. అందరిని సమ దృష్టితో చూడాలని మహమ్మదు అన్నాడనుకోండి కాని అది సాధ్యమా ? ఇది కావ్యాలలోని దక్షిణ నాయకుని గుర్తుచేస్తుంది. ఒక స్త్రీ నలుగురు భర్తలను ఏకకాలంలో కలిగి ఉండటానికి ఇస్లాంమతం సమ్మతిస్తుందా ? సమ్మతించదు. బహు భర్తృత్వం మంచిదని నేను వాదించడంలేదు సమానత్వం లేదని స్త్రీకి తక్కువ హోదా ఉన్నదని చూపడానికి ఈ వాదన.

III) సంతానం :- హిందూ సంప్రదాయం, ఆచారం వేటి ధర్మ శాస్త్రానుసారం మగ సంతానానికి విలువ ఎక్కువ. కుమారుడే తల్లి తండ్రులకు అంత్యక్రియలు చేయుటకు అర్హుడు. స్త్రీ ఎవరి అంత్య క్రియలను చేయనవసరం లేదు, అర్హత అంతకన్నా లేదు. భర్త కోరిక ప్రకారం స్త్రీ పురుష సంతానాన్ని కనటానికి ఇష్టపడటం ఆచారప్రభావం. వరుసగా ఆరుగురు ఆడపిల్లలు కలిగినా మగపిల్లవాడు కలిగేవరకు ఆమె సంతానాన్ని కంటూ జీవయాత్ర సాగించవలసిందే. క్రైస్తవంలో ఇలాంటి ఆంక్షలు లేవు. కాగా ముస్లిం సమాజంలో పురుషులకు ప్రాధాన్యత ఉన్నది కనుక మగశిశువుపై మోజు మెండు అనక తప్పదు.

IV) సంతానానికి సంరక్షకత్వం :- సంతానానికి భార్యాభర్తలలో భర్తయే సంరక్షకుడు అతడు లేనప్పుడు భార్య సంరక్షకురాలవుతుంది. ఇది హిందూమత శాస్త్ర నిర్దేశం. క్రైస్తవం అంతేకాగా ఇస్లాంమతంలో మరీ ఘోరం సంరక్షకుడు తండ్రి అతని తరువాత అతనిచేత వీలునామాలో నియమింపబడినవాడు తరువాత తండ్రి తండ్రి. ఆ తరువాత తండ్రి తండ్రిచేత వీలునామాలో పేర్కొనబడినవాడు వీరెవరూ లేకపోతే కోర్టు సంరక్షకుని నిర్ణయిస్తుంది. మరో అంశం సున్నీలలో మగపిల్లవానికి 7 ఏండ్లు నిండేవరకు, ఆడపిల్లకు 7 ఏండ్లు నిండేవరకు తల్లి అతనికి "గార్డియను"గా ఉంటుంది. ఆస్తికికాదు సుమండీ! మనిషికి పిల్లలు చిన్నగా ఉన్నపుడు వారిని పెంచటం కష్టం కనుక ఆ బాధ్యతను స్త్రీకి వప్పచెప్పింది ముస్లింలా.

V) <u>వారసత్వం :-</u> హిందూమత ధర్మశాస్త్ర ప్రకారం తండ్రి పిత్రార్జితపు ఆస్తిలో తల్లి కడుపున పడగానే మగపిల్లవానికి వాటా ఏర్పడుతుంది. ఆడపిల్లకు చదువు, పోషణ, వివాహ ఖర్చులు మాత్రమే చెల్లుతాయి. ఇస్లాం ప్రకారం తండ్రి ఆస్తిని కుమారులు కుమార్తెలు పంచుకుంటారు. కాని ఒక కుమారుడు = ఇద్దరు కుమార్తెలతో సమానం, ఇలా ఉంటాయి వాటాలు.

VI) <u>దత్తు :-</u> హిందూ ధర్మశాస్త్రం ప్రకారం స్త్రీ తన భర్తకు దత్తు చేసుకోవాలి. అతనికి పుణ్యలోకాలు కల్పించే నిమిత్తం మాత్రం ఆమె అలా చేయాలి. దత్తు అనే వ్యవస్థ ఇస్లాంలో లేదు. క్రైస్తవులూ, ముస్లింలూ ఎవరినైనా పెంచుకొని వారికి తమ ఆస్తిని ముట్టచెప్పుకోవచ్చును.

vii) <u>మతగ్రంథాలు :-</u> ప్రతి మతానికి ఏదో ఒకటో లేక రెండో మూడో మత ప్రామాణిక గ్రంథాలుంటాయి. కాగా వాటిని ఆయాకాలపు సామాజిక స్థితిగతుల ప్రభావంవల్ల ఉద్భవించిన వాటిగానో లేక వాటిని ప్రతిఫలించిన ఇతిహాసాలుగానో పరిగణిస్తే చిక్కులేదు. అలాకాక వాటిని ఈనాటికి ప్రామాణిక గ్రంథాలుగా భావిస్తే చిక్కు వస్తుంది. వాటిలో పేర్కొనబడిన నీతివాక్యాలను సార్వకాలిక నీతి సూత్రాలుగా తలిస్తే ప్రమాదం సంభవిస్తుంది. నాలుగువేల సంవత్సరాలనాటి వేదాలు, ఐదువేల సంవత్సరాలనాటి బైబిలు పాత నిబంధన, 13 వందల సం॥రాల కాలపు ఖుర్ ఆన్ ఈనాటి సమాజాలను శాసించాలనటం హాస్యాస్పదం, విడ్డూరం కాదా? విజ్ఞానం, మేధస్సు, శాస్త్రీయ జ్ఞానం ఆనాటినుండి నేటి వరకు స్థభించి పోయాయంటే వినటానికి సొంపుమాట అటుంచి ఎంత వరకు ఆ వైఖరి హేతుబద్ధం? మహమ్మదు చివరి ప్రవక్తయట. ఆ అంశాన్ని నమ్మనివాడు ముస్లిం కాదట. ఎంత అంధ విశ్వాసం! ఎంత మహామూర్ఖం! మహమ్మదు తెలివి కలవాడు కావచ్చు, ఆ కాలానికి అనుగుణమైన కొన్ని ధర్మాలను నిర్దేశించి ఉండవచ్చు కాని అతడు కనుగొనగలడా? ప్రవచించగలడా? ఇదే సూత్రం అందరు మతధర్మ శాస్త్రజ్ఞులకు వర్తిస్తుంది.

ఎప్పుడైతే మత గ్రంథాలను పరిశుద్ధ గ్రంథాలుగా భావించి వాటికి ప్రామాణికతను ఆపాదిస్తాయో అప్పుడు అసలు వాటి బండారం బయట పడుతుంది. పాత నిబంధనలోని యెహోవా కోపిష్టి, క్రూరకర్ముడు కుసంస్కారి. కాస్త కోపంవస్తే శాపాలు పెడతాడు. శిక్షలు వేస్తాడు. అన్నిటికన్నా మిన్న మీ స్త్రీలను మీ ఎదుట చెరచుదురుగాక అని తిట్టాడు. ఎంత అసభ్యత! ఎంత అనాగరికత! స్త్రీలపై ఎంతవిహ్యభావం! యుద్ధాలు జరిగితే చేజిక్కిన వివాహపు స్త్రీలను చంపాలట. అవివాహిత స్త్రీలను వారి ఇష్టాఇష్టాలతో నిమిత్తం లేకుండా భార్యలుగా స్వీకరించాలట. ఈ ధర్మాలను ఈనాడు ఆచరించగలమా? ఆ మాటకు వస్తే అంగీకరించ గలమా? పాతివ్రత్య మహాత్మ్యాలను వివరించిన హిందూ పురాణాలు సుమ తిని పొగిడాయి. కుష్టురోగి అయిన భర్తను తట్టలో కూర్చోపెట్టి, తట్ట నెత్తిన పెట్టుకొని అతనిని వేశ్య దగ్గరకు తీసుకొనిపోయిన ఉత్తమ ఇల్లాలు సుమతి! పంచ కన్యలలో చేరిన వాలి భార్య తారను అనుసరించ గలరా ఈనాటి స్త్రీలు? వాలి చనిపోయినాడని తలచి ఆమె సుగ్రీవుని భార్య అయింది.

వాలి తిరిగివస్తే అతని భార్యగా మారింది. వాలి మరణానంతరం మరల సుగ్రీవుని చేరింది. తారను తప్పుపట్టటం లేదు. అది ఆనాటి వానర సమాజపు ఆచారం కాగా ఆ తారను ఈనాటికీ ఆదర్శ స్త్రీ మూర్తిగా పరిగణించగలమా?

స్త్రీలను శిక్షించడానికి భర్తకు అధికారం ఇచ్చే "ఖుర్ ఆన్", దొంగ తనం నేరానికి చేతులు, కాళ్ళు నరికించే "ఖుర్ ఆన్", వ్యాభిచారులను రాళ్ళతోకొట్టి చంపమనే "ఖుర్ ఆన్" నేరస్తులను బహిరంగంగా కొరడా దెబ్బలు పాలుచేసి చిత్రహింసను ఆమోదించిన "ఖుర్ ఆన్" ఈనాటికి ప్రామాణిక గ్రంథమవుతుందా? అన్నింటికన్న మిన్న కట్టుకున్న భార్యను తృణప్రాయంగా త్యజించటానికి "తలాక్" ద్వారా పురుషునికి సర్వాధి కారాలను ఇచ్చే "ఖుర్ ఆన్" ఈనాటికీ అనుసరణీయమా.

మతగ్రంథాలు ఆ కాలపు నీతులను పొందుపరిచాయి. సమాజము

మారుతున్నది. నీతియెడ దృక్పథం మార్పుచెందింది. కనుక అవి ఈనాడు ఉపకరించవు. వాటిని పాటిస్తే స్త్రీలయెడ మహాపచారం చేసినట్లే.

మతాలను స్త్రీలు ఎందుకు నిరసించాలి :- మతం లేకపోతే నీతి లేదట! దైవదత్తమైన నీతి ఉన్నందువలననే ఈ సమాజం ఇంతమాత్రం చిన్నాభిన్నం కాకుండా మనగలుగుతున్నదట!

మతాన్ని పురుషులు పాటించకున్నా, స్త్రీలు అనుసరిస్తున్నందు వల్లనే మతం ఈనాటికి సుస్థిరంగా ఉన్నదట! అందువల్ల స్త్రీలు విధిగా మతదృష్టిని అలవరచుకొని మతాచారాలను పాటించాలట ఇది మతస్థుల ధోరణి ఈ ఉద్బోధతో స్త్రీలకు నోములు, వ్రతాలు, పూజలు, పునస్కారాలు నిర్దేశించారు. ఏ మతమయితే స్త్రీలను నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచివేస్తున్నదో ఏదయితే స్త్రీలను న్యూనతగా చూసిందో దానిని స్త్రీలు గౌరవించాలిట ఎంత విడ్డూరం! పురుషాధిక్య సమాజ విలువలను “మస్తిష్క క్షాళనం” (Brain-washing) ద్వారా పురుషులు స్త్రీలకు అందించారు. స్త్రీలు అమాయకంగా అజ్ఞానంగా వాటిని స్వంతం చేసుకున్నారు అవి వారి భావ పరంపరలో భాగమయినాయి. ఈ స్థితిని తరతరాలవరకు వీలయితే యుగయుగాల వరకు కొనసాగించాలని పురుషహంకార వాముల ప్రయత్నం దీనిలో భాగంగా మతప్రచారాన్ని స్త్రీలలో ఉధృతంచేనాయి మతసంస్థలు. అందు వల్ల స్త్రీలలో మతభావన పెరుగుతున్నది. నాగరికులు సైతం, సైన్సు అభివృద్ధివల్ల లాభాలు ప్రయోజనాలు పొందేవారు సైతం మతాన్ని పోషిస్తున్నారు ఇలా మతసంస్థలద్వారా జీవనోపాధి సాగించుకొనే మతాధి పతులు యథాతథ స్థితివాదులూ, పురుషాధిక్యతను ఎల్లకాలం నిలపాలని ఆశించేవారు, రాజకీయంగా అధికారాన్ని తమ స్వంతం చేసుకోవాలనే దురాలోచనాపరులు, అందరూ సమాజంలో సగభాగమైన స్త్రీలను మభ్య పెట్టున్నారు. మతాన్ని అందుకు సాధనంగా వాడుకుంటున్నారు.

స్త్రీలు : జాగృతి : మతం

సమాజంలో స్త్రీల పరిస్థితి శోచనీయంగా ఉంది. దానిని గురించి

చాలామంది వ్యథ చెందుతున్నాడు స్త్రీల స్థితిగతులు బాగుపడాలంటే ముమ్ముందుగా తమ స్థితి నైచ్యంగా వుందనే విషయాన్ని వారు గ్రహించాలి. దానిని మార్చడానికి వారు తహతహ చెందాలి, ఆరాటపడాలి. అందుకు ముందుగా స్వేచ్ఛకోసం వారిలో ప్రేరణ కల్గాలి. ఈ జాగృతి ఉంటేనే వారు తమ స్వేచ్ఛా సమానత్వాలకు ముఖ్యమైన వ్యక్తిత్వం కోసం శ్రమించగలరు, పోరాడగలరు. ఇక్కడ మళ్ళీ మతం వారికి అడ్డు పడుతోంది. ఈనాటి స్థితిపూర్వజన్మ సుకృతమనో లేక దైవదత్తమనో చెప్పి సమాజాన్ని తమకు అనుకూలంగా మెరుగుపరచుకోవడానికి వారు ఉపక్రమించకుండా మతం అడ్డుపడుతోంది. మానవప్రయత్నాన్ని నిరసిస్తున్నది. దైవకృపకోసం ఆరాటపడమని స్త్రీలను ప్రోత్సహిస్తున్నది. ఇలా మతం స్త్రీలలో జాగృతిని అరికట్టున్నది. వారిని నిస్సహాయులను చేస్తున్నది. నేటి అసమానత్వ సమాజానికి కొమ్ముకాసేటట్లు చేస్తున్నది. ఈ విషయాన్ని జాగృతిని చైతన్యంకల కొద్దిమంది స్త్రీలు గ్రహించారు. ఇతరుల చేత గ్రహింపచేయాలని కృషిచేస్తున్నారు. వారిలో హేతువాదులు, మానవతావాదు లున్నారు. మతం స్త్రీలకు మిత్రుముందుగా పనిచేస్తూ పరమ శత్రువై బైరాయించింది. ఈ సత్యాన్ని ఇతోధిక సంఖ్యలో స్త్రీలు ఎంత త్వరగా గ్రహిస్తే అంతమంచిది.

("హేతువధం" త్రైమాసిక పత్రికలో 1986 జనవరిలో ప్రకటితము)

నాలో నేను

"ప్రముఖ ఫెమినిష్టుగా, స్త్రీలపై దురభిమానం, స్త్రీల స్వేచ్ఛా సమానత్వాలకై పోరాట ప్రభావం; పురుషాధిపత్యంపై విమర్శలు మీకు పెళ్ళికి పూర్వమే ఉన్నాయా? వుంటే మీతో పెళ్ళికి మీ ఆయన ఎలా అంగీకరించారు?" అని ఒక పృచ్ఛకుని ప్రశ్న.

నా సాహిత్యానికి కేంద్రం స్త్రీ; నా ఉపన్యాసానికి మకుటం మహిళ; నా కార్యరంగానికి మూలం అబల. నా ధ్యేయం స్త్రీ విమోచన. అది సంఘసంస్కరణ కాని మత సంస్కరణ కాని, విద్యా సంస్కరణ కాని, రాజకీయాలలో మార్పుకాని, కుల నిర్మూలన సమస్యకాని, స్త్రీ విముక్తి వుద్యమంకాని, మరేదయినా కాని నా ఆదర్శం, లక్ష్యం స్త్రీ జనాభ్యుదయం మీదే వుంటుంది. స్త్రీలు మారితేనే సమాజంలో మార్పు వస్తుందని, దేశ సౌభాగ్యం వర్ధిల్లుతుందని నా భావం. దానికి కారణం నా గతజీవితంతో ముడిపడి వున్నది. నాలో సైతం ఈ మార్పు ఎప్పుడొచ్చింది? ఎందు కొచ్చింది? ఎలా వచ్చింది? ఇంత కాలవ్యవధికి కారణమేమిటి? అని ప్రశ్నిస్తే—

నాకు అప్పటికి పది ఏళ్ళు నిండాయి. అవి బాల్యవివాహపు రోజులు. అయిదు తరగతులు చదివిన నాకు పెద్దలు కుదిర్చిన పెళ్ళి జరిగింది. మంచీ చెడూ తెలియని నేను నలుగురి పిల్లల తల్లి నయ్యేటప్పటికి నాకు 24 సం॥రాలు నిండాయి. నాలో విద్యా విజ్ఞానాలపై జిజ్ఞాస మాత్ర ముండేది. కారణం నే పుట్టింది మెట్టింది విద్యావంతుల కుటుంబాల్లో. అటు భర్తకు సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయాల సభలు, సమావేశాలు, సంస్కర ణోద్యమాలతో కాలక్షేపమైతే ఇటు నాకు నిష్ఠాగరిష్టులు, కర్మిష్టులు, అయిన అత్తమామలతో పూజా పునస్కారాలతో సమయమంతా దుర్వినియోగ మయ్యేది. నాలో విజ్ఞానం కలిగి మూఢవిశ్వాసాలను నేను వ్యతిరేకించడం మొదలయితే కుటుంబంలో అశాంతి రేగుతుందని నన్ను బలిచేశారా? అనే భావం నన్ను దహిస్తూ వుండేది. కాని రెండు దశాబ్దాలయినా నిండని నా భర్తకు మాత్రం తగినంత విషయ పరిజ్ఞానం, ఆలోచనా శక్తి,

ముందుచూపు వుండవని గ్రహించలేని వయస్సు నాది.

క్రమేపి నాలో విద్యాసక్తి పెరిగింది. అత్తమామలను విద్యా ప్రాప్తికై అర్థించా. "పరాయి పురుషునివద్ద విద్య నేర్చుకుంటే కుటుంబం పరువు, ప్రతిష్ట ఏమవుతై?" అన్నారు ఉద్రేకంతో సాహసిస్తే వెలివేసే రోజులవి. పరిస్థితుల ప్రాబల్యానికి తలఒగ్గక తప్పలేదు. కాని తీరని అశాంతితో, సంఘ కట్టుబాట్లతో నా యవ్వనదశ, శక్తిసామర్థ్యాలు అన్నీ వ్యర్థమయినాయి. అజ్ఞానాంధకారాన్ని తొలగించుకొని వ్యక్తిత్వ మున్న మనిషిగా బ్రతకాలనే వాంఛ మిక్కుటమైంది. నా జిజ్ఞాస నా ఆలోచనాశక్తిని మేల్కొలిపింది. నా మౌఢ్యాన్ని ఛేధించింది; నాకు ధైర్యాన్ని తెచ్చింది; నన్ను ముందడుగు వేయించింది. వెంటనే పెద్ద లకు, సంప్రదాయాలకు "గుడ్ బై" చెప్పేశాను. నాలో సంచలనం కలిగింది; మార్పు వచ్చింది. ఈ ఆలస్యానికి కారణం నేను చొరవ తీసు కోకపోవటమేనని ఇప్పటికీ బాధపడుతూ వుంటా. ఈ పరిణామం కాల వ్యవధితో జరిగినా సంతోషమే కదా! అని తృప్తి పడుతూ వుంటా.

ముందు చదివిన చదువుకు పదును లేక తుప్పుపట్టిపోయింది. తిరిగి A, B, C, D లతో విద్యారంగంలోకి కాలుపెట్టా. నా 38-వ ఏట మెట్రిక్ పాసయినా. నా పిల్లలిద్దరు ఇంజనీర్లయి, ఇద్దరు మెడిసిన్ చదువు తున్నారు. వారి నోట్సులతో, సలహాలతో పి.యు.సి. పాసయి బి.ఏ. లోకి పరుగుపెట్టా. నాలో ఆర్తి కలిగినదాది నా భర్త నాకు సర్వవిధాలా తోడ్పడ్డారు. జరిగిన జాప్యానికి, అన్యాయానికి బాధపడ్డారు. నాటినుండి నేటివరకు వారి సహాయసహకారాలు నాకు అనుక్షణం లభిస్తూనే వున్నాయి. లేకపోతే నేను ఆజన్మాంతం కూపస్థమండూకంలా జీవించేదాన్ని. వస్తుతః వారు స్త్రీ స్వేచ్ఛ, సమానత్వాలు వాంఛించి ఆచరించే వ్యక్తి. కాని ఆనాటి పరిస్థితుల ప్రభావం వారిని అలా చేసింది. వారు పక్కా ప్రజాస్వామిక వాది. ఎవరికి వారే ఆలోచించి ఉద్యమాలలో దూకాలిగాని బలవంత పెట్టరాదనే వారి వైఖరి మరో కారణమయింది. నాటినుండి మిత్రులంగా, సహచరులంగా, సహకార్యకర్తలంగా, కామ్రేడ్సుగా కలిసి పనిచేస్తున్నాం.

తర్వాత ఒక సంఘటన నా జీవితానికే పెద్దమలుపు తెచ్చింది. ఒక సంవత్సరం హైదరాబాద్‌లో హాస్టలులో వుండి కుటుంబ సంక్షేమ శిక్షణ నేర్చుకున్నా. ఆ ట్రయినింగులో ఎనాటమి, ఫిజియాలజి, సోషియాలజి, సైకాలజి, హెల్తు, ఫ్యామిలీ ప్లానింగు, న్యూట్రీషన్, ఫస్టుఎయిడ్ లాంటి విజ్ఞాన విషయా లెన్నో తెలుసుకున్నాను. బైటి ప్రపంచం, వ్యక్తులు, పలుభాషలు, పరిసరాలు, అనేక కులాలవారు, మతాలవారు అనేక సంఘటనలు, పరిచయాలువల్ల జిజ్ఞాస కలిగింది. అందరితో కలిసి మెలిసి తిరుగటంవల్ల కులమతాల భేదభావం పోయింది. నాలో పెద్ద మార్పు వచ్చింది. నాటినుండి నా కొక వినూత్న ఆలోచన; విశిష్ట దృక్పథం కలిగాయి. ఈ నూతన ఉద్వేగం, ఆలోచన నాలో సంచలనాన్ని కలిగించాయి. అదే-తోటి స్త్రీలలోకూడా ఈ సంచలనాన్ని కలిగించాలని; వారిలో చైతన్యం; భావవిప్లవం రేకెత్తించాలనేదే నాలో కలిగిన ఆ తపన. నా తోటిస్త్రీలు కూడా నాలుగు గోడలు దాటి బైటిప్రపంచంలోని విజ్ఞానాన్ని పొందుతూ, తమ సమస్యలను సవరించుకుంటూ సమాజ రుగ్మతలను రూపుమాపగల శక్తిసామర్థ్యాలు కలిగినవారై వుండాలని నా కోరిక. అందుకే మహిళా విముక్తి ఉద్యమాన్ని చేపట్టి నా అనుభవాన్నుండి వారికి గుణపాఠం నేర్పాలనిపించింది. అదిమొదలు నాలాగ అణగారిపోయిన మహిళల్లో చైతన్య జ్ఞాన జ్యోతిని వెలిగించాలని సేవ చేస్తూనేవున్నా; ఆరాటపడుతూనే వున్నాను.

విద్య, లోకజ్ఞానం ఎప్పుడైతే కలిగాయో, ఎప్పుడైతే సంఘ కార్యక్రమాలలో పాల్గొనడం జరిగిందో, అప్పుడు బాధ్యతగల స్థానాలలో వుండి సంఘాలను నడపగలననే ఆత్మస్థైర్యం వచ్చింది. 1957లో బాపట్ల స్త్రీ హితైషిణీ మండలి సెక్రెటరీగా వుండి స్త్రీల 'కండెన్సుడ్' కోర్సులు నడపగల్గాను. కో-ఆపరేటివ్ ఉమెన్సు కాటేజి ఇండస్ట్రీస్ సొసైటీకి 14 సంవత్సరాలు కార్యదర్శిగా వుండి 7, 8 వందలమంది స్త్రీలు కుట్లు, అల్లికలు, చేతిపనులు బ్రతుకుతెరువు కోసం నేర్చుకొనేందుకు సాయపడ్డాను. శారదా మహిళా విజ్ఞాన సమితి ప్రెసిడెంటుగా స్త్రీల వక్తృత్వ పోటీలు, సభలు, సమావేశాలు జరపడం జరిగింది. గుంటూరు జిల్లా గౌరవ కుటుంబ

నియంత్రణ ప్రచారకులుగా పల్లెలు, గ్రామాలు, తాలూకాలు తిరిగినప్పుడు స్త్రీ పురుషులో కొంత భావ సంచలనం కలిగించగలిగినందుకు గర్వపడే దాన్ని. ప్రకాశం జిల్లా "ప్రొబేషన్ ఎడ్వయిజరీ కమిటీ" మెంబరుగా వుండి ఖైదీల దీనావస్థ చూచినప్పుడు నైతిక దృక్పంథంతో వారు పరివర్తన చెందగలరనే ధ్యేయం పెరిగింది. విజయవాడ ఫిలిం సొసైటీ అధ్యక్షులుగా వుండి స్త్రీ సమానత్వాన్ని, వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రతిపాదించే సినిమాలే మనం చూపాలని కమిటీకి ప్రోద్బలం చేయడం జరిగింది. నేను చదివిన స్కూలుకే నేను మనేజరుగా వుండి బాలికల విద్యకు తోడ్పడం, రోటరీ సభ్యుల సేవా కార్యక్రమాల్లో కార్యకర్తగా పనిచేయడం, ఆం.ప్ర. కుటుంబ నియంత్రణ వర్కింగు కమిటీ మెంబరుగా నా సహకారాన్ని అందివ్వడం జరిగాయి. ఆంధ్ర మహిళాసభ, ఆంధ్ర యువతీమండలి మహిళావేదిక, రూరల్ డెవలప్‌మెంటు ఎడ్వయిజరీ సర్వీసులకు జీవిత సభ్యురాలిగా యధోచిత సేవ చేయగలుగుతున్నాను. జంట నగరాలలోని చిన్న చిన్న మహిళా సంఘాలను, వ్యక్తులను సమీకరించి సంఘీకృత భావంతో ప్రజల సమస్యలపై, మహిళా సమస్యలపై జాగృతినీ, పోరాటాన్ని, పెంపొందించే నిమిత్తం అభ్యుదయ మహిళా సమాఖ్యను స్థాపించడం జరిగింది. ఆ సమాఖ్య అధ్యక్ష హోదాతో, సాటి స్త్రీల సహకారంతో అధిక ధరలపై, కల్తీలపై, కూరగాయల ఎగుమతిపై పోరాటం జరిపాను; ప్రదర్శనలు చేసి, ధరణాలు నిర్వహించి, నిరాహారదీక్షలు సలిపి ఎట్టకేలకు విజయం సాధించగలిగాను.

1958 లో నా మొదటి ఉపన్యాసం "సర్వోదయం : స్త్రీలు అనే అంశంపై జరిగింది. ప్రసంగిస్తుంటే నాకప్పుడు ఉద్వేగం, ఉత్సాహం కలిగాయి. ఆ వాగ్ధార ఎలా వచ్చిందో నాకు ఇప్పటికీ ఆశ్చర్యంగా వుంటుంది. ఆరంభంలో కాళ్ళువణికినై; చమటలు పట్టినై. కాని వెంటనే తమాయించుకున్నా. కారణం స్త్రీ జనాభ్యుదయంపై నాకున్న మక్కువే నని చెప్పక తప్పదు. స్త్రీలలో ప్రచారం, ప్రబోధం సాగించటానికి స్త్రీతే తగుదురన్న విశ్వాసం నాకు అప్పుడు కలిగింది. 1962 నుండి రేడియో ప్రసంగాలు ఇవ్వటానికి అవకాశం వచ్చింది. స్త్రీల సమస్యలు, విద్య, ఉద్యోగం, వివాహం, శాస్త్రీయ దృక్పథం, హక్కులకై ఆరాటం, స్వేచ్ఛకై

పోరాటంలాంటి భావాలె వాటి సర్వత్రా ఇమిడి వుంటాయి. అలా వైవిధ్యంతో కూడిన రేడియో ప్రోగ్రాములు, చర్చలు హెచ్చు సంఖ్యలో ప్రసారం చేయడం జరిగింది. ఆంధ్రలో T.V. వచ్చినప్పటినుండి స్త్రీలపై అత్యాచారాలు, వివాహంలో సమస్యలు, ఏది అశ్లీలం, వరకట్న మరణాలు, ఆడంబరాలు, మానభంగాలు, స్త్రీల సమస్యలు లాంటివి చాలా ప్రోగ్రామ్సు ఇవ్వడం జరిగింది. ఇలా ప్రచార సాధనాలలో స్త్రీ జీవిత సమస్యలను చర్చించే అవకాశం దొరకటం ఒక విధంగా సంతోషమే A.I.R కుటుంబ సంక్షేమ శాఖకు సలహాదారు (Advisary Committe Member) గా హైదరాబాద్ రేడియోశాఖ నన్ను ఆహ్వానించారు. అందువల్ల స్త్రీల సంక్షేమాన్ని చర్చించేందుకు విశాలపరిధి, క్రొత్త విషయాలను ప్రతిపాదించే అవకాశం వచ్చింది. అలా స్త్రీ జీవిత సమస్యలన్నీ నా ఉపన్యాసాలకు నాందిపల్కాయి; నా రచనలకు ఆలవాలమయ్యాయి.

కొన్ని రాష్ట్ర, కేంద్ర సంఘాలలో బాధ్యతగల పదవులతో వుండి కొంత పనిచేయడం జరుగుతోంది. అఖిలభారత జనతంత్ర సమాజ్ కేంద్రసమితి సభ్యులుగా; భారత రాడికల్ హ్యూమనిష్టు జాతీయ సమితి మెంబరుగాను, ఆంధ్రప్రదేశ్ హేతువాద సంఘ ఉపాధ్యక్షులు లాంటి స్థానాలలో వుండి, కొంత కార్యభారాన్ని స్వీకరించాను.

ఆం.ప్ర. రాడికల్ హ్యూమనిష్టు సంఘ ప్రధాన కార్యదర్శిగా వున్నప్పుడు రాష్ట్రసభలు ఆలిండియా స్టడీక్యాంపు నిర్వహించడం లాంటివి జరిగాయి. ప్రస్తుతం ఇండియన్ రేషనలిష్ట్ అసోసియేషన్ నేషనల్ ఎగ్జిక్యూటివ్ కమిటీ మెంబరుగా; ఇండియన్ రాడికల్ హ్యూమనిష్ట్ నేషనల్ కౌన్సిలు సభ్యురాలిగా, పౌరహక్కుల సంఘ సభ్యురాలిగా వరకట్న మరణాల దర్యాప్తు కమిటీ (Dowry Death Investigation Commitee) లాంటి మెంబరు బాధ్యతాయుత స్థానాలలో వుండి కొంత కార్యభారాన్ని స్వీకరించడం జరుగుతోంది. ఆ సందర్భంగా 'Indian Atheist' పబ్లిషర్ వారు 'Saga of Women's Struggle, అనే ఇంగ్లీషు పుస్తకాన్ని; ప్రచురించారు. Women, Tradition & Culture స్టెర్లింగు పబ్లిషర్స్, ఢిల్లీ వారున్నూ, Women's Movement in A.P (1860-1963) మినర్వా

పబ్లిషర్సు, కలకత్తావారు ఇంగ్లీషులో ప్రచురించారు. ప్రాంతీయ భాషల్లోకి బెంగాలి, మళయాళం, మహారాష్ట్రి తర్జుమా చేసినవి కొన్ని పుస్తకాలు అచ్చులో వున్నాయి. మిగిలిన సాహిత్యంగూడా ఇంగ్లీషు తర్జుమా చేయించగలం అని హామీ ఇచ్చారు మరో సంస్థవారు.

జిల్లా, రాష్ట్ర, అఖిలభారత సభల కెళ్ళడమంటే నాకెంతో ఇష్టం. హేతువాదం, హ్యూమనిజం, సెక్యులరిజం, కుల నిర్మూలనలు, కుటుంబ నియంత్రణ, స్త్రీల సభలు, సాహిత్య సభలు, తదితర సమావేశాలు, సెమినార్లలో పాల్గొనడం, ఉత్సాహంతో మాట్లాడటం అలవాటయింది. ఈ దారవే 1978 లో జరిగిన ప్రపంచ హ్యూమనిష్టుల మహాసభకై లండన్ వెళ్ళడానికి పురిగొల్పింది. ఆ మహాసభలో పాల్గొనే అవకాశం, వివిధ దేశాల ప్రతినిధులతో పరిచయభాగ్యం నాబోటివారికి కష్టసాధ్యం. ఆత్మీయుల ప్రోద్భలంవల్లే నాకు ఆ భాగ్యం కలిగింది. ఆ సందర్భంగా యూరప్ పర్యటించి కొన్ని దేశాలు సందర్శించడంవల్ల పాశ్చాత్య నాగరికతను అవగాహన చేసుకోవటానికి, ముఖ్యంగా వివిధ దేశాల స్త్రీలను కలిసి వారి సమస్యలు, హోదా గురించి తెలుసుకొనే అవకాశం కలిగింది. అనేక నూతన విషయాలపై ఆసక్తి పెరిగింది. ఇదొక అసాధారణ అనుభూతి; మరువలేని మహాస్మృతులు.

అయినా రాజకీయాలలో ఆసక్తి లేకపోలేదు. మున్సిపల్ ఎన్నికల్లో పాల్గొని 35 ఓట్ల తేడాతో ఓడిపోయినా బాధపడలేదు. ఎన్నికల సభలలో పార్టీ రహిత ప్రజాస్వామ్యంపైన, ఓటర్ల కౌన్సిల్సు గురించి, ప్రభుత్వ దమన నీతిపై; ప్రభుత్వ పొరపాట్లపై ఉద్రేకంగా ఉపన్యసించడం అలవాటయింది. 1975 ఎమర్జన్సీలో రామ్మూర్తిగారు జైల్లో వున్నా ధైర్యంగానే వున్నా, ప్రత్యేకాంధ్ర పోరాటంలో 5 సార్లు అరెస్టు అయి 4 రోజులు శిక్షపడి జైల్లో గడపడం జరిగింది. రాజకీయాల్లో స్త్రీల అవకాశాలు గురించి; స్త్రీలకు విద్యా, ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషన్సు గురించి; ఆస్తిహక్కు తదితర హక్కులు గురించి వ్రాస్తూనేవున్నా, అరుస్తూనే వున్నాను. అందుకే 1980 లో లోక్‌సభ ఎన్నికల్లో స్వతంత్ర అభ్యర్థిగా, నాలుగువేల ఖర్చుతో హైదరాబాద్ నియోజక వర్గంనుండి పార్ల

మెంటుకు స్వతంత్ర అభ్యర్థిగా అడ్డదారిన ఓట్ల కోసం పాల్పడకుండా నిజాయితిగా పోటీ చేసి ఓడిపోయాను. అయినా కాంగ్రెస్ (యు) కంటే నేను హెచ్చు ఓట్లు పొందటం గమనార్హం. రాజకీయ హక్కులు, సాంఘిక హోదా పరస్పరాలుగదా! ఏ పొరపాటు జరిగినా మనం మన నిరసన తెలియజెప్పాలనే ధ్యేయంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వాన్ని తొలగించినప్పుడు 'Save democracy' అనే బానర్‌తో అధ్యక్ష హోదాలో స్త్రీల ఊరేగింపు, మీటింగు జరిపాను. 5 వేల కరపత్రాలు పంచటం, అరెస్టు అవటం జరిగింది. ఇలా ప్రతి సమస్యమీద విషయాన్నిబట్టి మెమోరాండం ఇచ్చుట, నల్లజండాలు చూపుట, ధర్నాలు, ఊరేగింపులు చేస్తూనే వుంటున్నాను. అసెంబ్లీలకు, పార్లమెంటుకూ స్త్రీల ప్రాతినిధ్యం పెంచమని ప్రతి సభలో తీర్మానం ప్రవేశపెడుతూనే వున్నా. తోటి స్త్రీలను హెచ్చరిస్తూనే వున్నా. గత ముప్పై ఏళ్ళుగా ప్రతి ఎలెక్షన్ మీటింగులో కార్యకర్తగా పనిచేస్తూనే వున్నాను.

భావ ప్రచారానికి పత్రికలే జీవగర్రలు. అందుకే "వికాసం" మాస పత్రిక 1974లో స్థాపించి పబ్లిషరుగా, మేనేజింగు ఎడిటరుగా వుండి పది సంవత్సరాలు నిర్వహించాను. దాని నొక బిడ్డగా భావించబట్టే "వికాసం" పై నాకు ఎనలేని మమకారం వుండేది. అందులో సాంఘిక, ఆర్థిక రాజకీయ సాంస్కృతిక రంగాలలో స్త్రీకి సమానత్వాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ వ్రాయటానికి వీలయింది. అప్పటినుండి ఎప్పుడూ ఏదో ఆలోచించటం, వ్రాయటం వల్ల నాలో రచనా వ్యాసంగం పెరిగింది. అనేక మహిళా పత్రికలకు, దిన వార, మాస, పక్ష పత్రికలకు, సావనీర్లకు పంపటం నాటినుండి జరుగుతూనే వుంది. పత్రికలు ప్రచురిస్తూనే వున్నాయి. ఈ నా వ్యాసాలను 1980 నుండి పుస్తకాలుగా ముద్రించటం మొదలయింది. అలా ప్రచురించిన పుస్తకాలు ఇప్పటికి ముప్పైకి పైగా పూర్తి అయినాయి. అందులో కొన్ని నవలలు, వ్యాస సంపుటాలు, పరిశీలనా గ్రంథాలు, సంకలనాలు, తర్జుమాలు కూడా వున్నాయి. ఈ సాహిత్యమంతా స్త్రీ సమస్యలమీదనే. అందులో ఆమె జీవితాంతం అనుభవిస్తున్న ఇబ్బందులు, వాటి పరిష్కారాలూ కూడా వుంటాయి. అయినా ఇంకా రాయాల్సినవి అమితంగా

వుంటూనే వున్నాయి. బుర్రనిండా పుట్టెడు ఆలోచనలు వున్నాయి. ఎంత వరకు ఆ సమస్యలను వ్రాసి కృతకృత్యురాలను అవుతానో చెప్పడం కష్టం; ఆసక్తిమాత్రం వుంది.

అప్పటికప్పుడు పాల్గొనే కార్యక్రమాలు కొన్ని వుంటూ వుంటాయి. హిందూ, ముస్లిం కొట్లాటలు, చంపుకోవటాలు హైదరాబాద్‌లో జరిగి నప్పుడు ఆ ప్రాంతమంతా సర్వేచేసి రిపోర్టు రాయడం జరిగింది. వర కట్నం బిల్లు సవరణలపై ప్రజాభిప్రాయం కోరినప్పుడు సలహాలు ఇవ్వడం, హిందూ వారసత్వ బిల్లుపై అభిప్రాయాలు, నివేదికలు చెప్పడం, కేంద్ర సాంఘిక సంక్షేమవారు కోరితే అభిప్రాయాలు, సల హాలు, మార్పులు చెప్పడం వాటిని వ్రాసి ఇవ్వటం లాంటివి కొన్ని ఉదాహరణలు. అలాగే యూనివర్శిటీలవారు అనేక సంఘాలవారూ జరిపే సెమినార్లల్లో వర్కు పేపర్లు వ్రాయడం; పాల్గొనటం తరచూ వుంటుంది. ఇక రచయిత్రుల సభలలో పాల్గొనడం, శిక్షణా తరగతుల్లో పాఠాలు చెప్పడం, వక్తగామాట్లాడటం లెక్కకు మిక్కుటంగా వుండవచ్చు. ఈ రకరకాల అనుభవాలవల్ల సామాజిక అవగాహనవల్ల స్వచ్ఛందంగా సంస్థలు స్థాపించి శేషజీవితాన్ని గడపాలని నిశ్చయించుకున్నాను.

మిత్రులతో కలసి ముందుగా నేను 1973 లో స్థాపించిన సంస్థ ప్రజాస్వామ్య ప్రచురణలసంస్థ. ఇది కేవలం హ్యూమనిస్టు, రేషనలిస్టు. స్త్రీ వ్యక్తిత్వానికి అంకితమైన సాహిత్యాన్ని ప్రచురించే పబ్లిషింగుహౌస్. నేను గత 12 ఏళ్ళుగా మేనేజింగు డైరెక్టరుగా వుండి 38 పుస్తకాలను ప్రచురించడ మైనది. అందులో నావి 30 ఇతర మిత్రులవి 8 వున్నాయి.

ఎం.ఎన్. రాయ్ భావాల ప్రభావంతో రాడికల్ హ్యూమనిష్ ఉద్య మానికి జీవితం అంకితం చేశా. అలా గత ముప్పై సం॥రాల నుండి వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సహకారం, కులతత్వ వ్యతిరేకత, అంటరాని తనంపై నిరసన, హేతుత్వం, శాస్త్రీయ దృక్పథం అనే భావాలు నాలో జీర్ణించినై. పార్టీలుతేని ప్రజాస్వామ్యమే నా గమ్యం. వ్యక్తికి నీతి నిజాయితీ, దృఢసంకల్పం ముఖ్యమనే నమ్మకం నాకు దృఢపడింది. విధి

చేతిలో వ్యక్తి కీలుబొమ్మ కాదని, తన భవిష్యత్తుకు తానే కర్త అనే భావ ప్రభావంతో హేతువాది నయ్యాను. పుణ్యపాపాలు, పునర్జన్మ, కర్మ కాండలపై నమ్మకం పోయింది. విశుద్ధ పతివ్రతనమే వ్యక్తికి ముఖ్యము అనే విశ్వాసం ప్రబలింది. ఈ భావాలే నాలో జీర్ణించి నా భవిష్యత్తుకు బాటలు పరిచాయి; నాకు చేయూతనిచ్చి నా కార్యరంగ పరిధిని పెంచాయి. దాని పర్యవసానమే నా సంస్థల పుట్టుక; వాటి కార్యక్రమాల అభివృద్ధి.

మహిళాభ్యుదయ సంస్థ వ్యవస్థాపకురాలిగా 1980 లో స్థాపించడం జరిగింది. ఇది కేవలం మహిళలో విజ్ఞానాన్ని పెంచుట, వారిని సమీకరించుట. చర్చలు, సెమినార్లు, స్టడీ క్లాసులు, వర్కుషాపుల ద్వారా ప్రబోధం చేయుట ఈ సంస్థ ప్రధానాశయం. 1981 లో అభ్యుదయ వివాహ వేదికకు ఫౌండర్‌గా పెద్దల అధ్వర్యంతో నిర్మించాము. వర్ణాంతర, వరకట్న రహిత వివాహాలు జరపటం దీని ముఖ్యోద్దేశం. ఆ పెళ్ళిళ్ళు చేయుట, అడ్రసులు ఇచ్చుట చేస్తున్నాను. మహిళల్లో ఆలోచనాశక్తిని వృద్ధిచేయుటకు విజ్ఞానాన్ని పెంచుటకు మహిళాభ్యుదయ గ్రంథాలయాన్ని నెలకొల్పడం అవసరమనిపించింది వెంటనే ఆ లైబ్రరీని రిజిష్టరు చేశాను. రెండువేల గ్రంథాలున్న లైబ్రరీ ఇది. 83 లో కుటుంబ సలహా కేంద్రాన్ని స్థాపించి తద్వారా భార్యాభర్తల తగవులు తీర్చడం; వీలుకానివారిని వేరు పరచటం చేస్తున్నాం. ఈ సంస్థ సలహాలను ఆశించేవారు ముఖ్యంగా స్త్రీలే. వారి సమస్యలు తలకొక రకం వుంటున్నాయి. ఎంత శ్రమపడినా కొన్ని చాల రిజిడ్‌గా, కాంప్లికేటెడ్‌గా వుంటున్నాయి. వారికి కొంత మనస్థయిర్యాన్ని ఇచ్చిపంపటం జరుగుతుంది. వికాస కేంద్రం ఈ సంస్థలకు కార్యస్థానం. వీటి విధి నిర్వహణకు ఒక ట్రస్టును పెట్టాలనిపించింది. అందుకుగాను నా మిగిలిన సొంతడబ్బుతో "మల్లాది సుబ్బమ్మ ట్రస్టు" పెట్టి రిజిష్టరు చేసి ఏటా వచ్చు ఆదాయం వీటికి ఖర్చు చేస్తున్నా. ఇంకా జీవిత సభ్యత్వం, విరాళాలద్వారా కొంత సమీకరిస్తున్నా.

ఒకప్పుడు ఇల్లే స్వర్గంగా భావించిన నేను; సమాజమంటేనే తెలియని నేను; స్వేచ్ఛ అంటే వినని నేను ఈనాడు స్వచ్ఛంద సంస్థలు స్థాపించి ప్రబోధ కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నానంటే, సెమినార్లకు వేదికా

చర్చా వేదికలకు మోడరేటర్‌గా, వరకట్న మరణాల కేసుల దర్యాప్తులకు తోడ్పడగలుగుతున్నానంటే— స్టడీ కేంపులకు డైరెక్టరుగా వెళ్ళగలుగుతున్నానంటే దానికి అండదండలు ఎవరు? అన్నప్పుడు ఎవ్వరి సహాయ సహకారాలు లేవని చెప్పడం అమానుషం. ముఖ్యంగా పత్రికలవారు, T.V. రేడియోలవారు, ప్రజలు, స్త్రీలు, ప్రజాసంఘాలవారు, అభిమానులు, మిత్రులు అని సంతోషంగా, సగర్వంగా, కృతజ్ఞతలతో చెప్పుకుంటున్నాను.

నా భవిష్యత్తుకు బాటలు వేసింది ముఖ్యంగా నా అత్తమామలు. ఒకప్పుడు సంఘ బలిమికి భయపడిన మా అత్తమామలు తరువాత ఎన్నో రకాలుగా నా చదువుకు, ఉద్యోగానికి, ఉద్యమాల నిర్వహణకు అవకాశమిచ్చి తోడ్పడ్డారు. అంతకన్నా గొప్పవారు నా బిడ్డలు. వారు నిజంగా రత్నాలలాంటివారు, సామాజిక స్పృహ వున్నవారు. నేనుగా వారికి ఏవిధంగా తోడ్పడకపోయినా, వారు నా రకరకాలైన ఉద్యమాలకు అంకితం కాకపోయినా నాకు, నా పుస్తకాల ప్రచురణలకు ఎనలేని సహాయం చేస్తున్నారు. అండదండలుగా నిలబడుతున్నారు. స్వతహా వారు బుద్ధిమంతులు, ఉత్తములు. వారికి తల్లిని గావడం నా అదృష్టంగా చెప్పుకుంటున్నాను. నేనన్నా, నా కార్యక్రమాలన్నా వారు ఏనాడు కాదనలేదు, వ్యతిరేకించలేదు. మా తల్లిదండ్రులైనా చేస్తున్నారని వారికి గర్వం, సంతోషం, గౌరవంకూడా వున్నాయి. వారి ఈ సహాయ సహకారాలను నేను ఏనాడూ మరువలేను.

నాలో రగిలిన అగ్నికి ఆజ్యంపోసి ప్రజ్వరిల్ల జేసి మహాదావాలనంగా మలిచింది నా జీవిత భాగస్వామి రామ్మూర్తిగారు. నేను తలపెట్టిన సంస్థలు, కార్యక్రమాలు నిర్విఘ్నంగా సాగుతున్నాయంటే ఆహరహం వారి శ్రమ ఔదార్యాలవల్లనే, స్త్రీ జనాభ్యుదయం తన ధ్యేయమైనా ఆ పని ఒక స్త్రీ చేస్తే విలువ పెరుగుతుందని గుర్తించారు. అలా నా భవిష్యత్ బాటకు పునాదులు వేసింది నా జీవిత సహచరులని చెప్పుకోటానికి నేను గర్వపడుతున్నాను. వారికి నేనుగా ఏమిచేసినా నా రుణం తీరేదికాదు. తీర్చాలంటే ఒకటే మార్గం. నిష్కల్మషంగా, త్యాగబుద్ధితో, సామాజిక సమస్యలకు, ముఖ్యంగా స్త్రీ విముక్తికి జీవితాంతం సేవచేస్తే రామ్మూర్తి

గారి రుణం తీరినట్లే. తనకంటూ ఏమీ కోరుకోని వ్యక్తి పరులకై తప పడే అజ్ఞాతజీవి ఎవరంటే రామూర్తిగారేనని చెప్పటం సాహసం కాదు. పనిచేయుటమే తప్ప ప్రగల్భాలు ఎరుగని మహోన్నత మానిసి. న్యాయ వాద వృత్తిలోకూడా నీతిని, ఇతరుల శ్రేయస్సులను ఆకాంక్షించే మహా మనీషి వారు. గత 50 ఏళ్ళనుండి సహ కార్యకర్తలంగా, సమాన భాగస్తులంగా, మేమిద్దరం ఒకరికొకరం సహధర్మచారులంగా వుంటున్నాం. సేవా ధర్మం మా ఊపిరి. సాంఘిక సంస్కరణ మా ధ్యేయం. స్త్రీ జాతి విముక్తి అంటే పురుష బంధవిముక్తి అని మా భాష్యం. డబ్బుకు గల ప్రయోజనం చాలా పరిమితి అని అవసరాన్ని మించిన డబ్బు అది మన్ని దహిస్తుందని నమ్ముతున్నాము. ఇవి మా ప్రవృత్తి లక్షణాలు. ఆ దృక్పథంతోనే జీవిస్తున్నాం. ఆ తరహా ఉద్యమాలు సృష్టించడం, సారధ్యం వహించడం గత 30 సంవత్సరాలుగా జరుగుతోంది.

సమాజాభ్యుదయానికి నేను చేయతలచింది ఎంతో వుంది. చేసింది అత్యల్పం. చేయాల్సింది అనంతంగా వుంది. కృషికి తుది అంటూ వుండదు కదా! ఆ ప్రయత్నంలోనే తృప్తి, ఆనందంకూడా ఇమిడి వుంటాయి.

ప్రస్తుతం తలపెట్టినవి మరికొన్ని వున్నాయి. స్త్రీ విముక్తి శిక్షణా శిబిరం (Women's Liberation Training Centre) ప్రతిష్టించి ప్రతినెలా కొందరికి వివిధ సిద్ధాంతాలపై శిక్షణ ఇస్తే వారు లీడర్సుగా తోటి స్త్రీలలో జాగృతి, చైతన్యం కలిగిస్తారనే ధ్యేయంతో ఆ ఏర్పాట్లు చురుకుగా జరుగుతున్నాయి. శిక్షణతోపాటు సరళమైన భాషలో అనేక అంశాలపై సాహిత్యాన్ని వారికి అందజేయుటంకూడా చేస్తున్నాం. ఆ విధానంవల్ల సమాజం త్వరితగతిన మారుతుంది. ఇప్పటికే ఈ మహిళా దశాబ్దంలో కొంతగా కొంత స్త్రీ హోదా మారింది. ఇంకా మారుతుంది. మరి అలాగే మార్పు అనివార్యం కదా!

ఓపెన్ యూనివర్శిటీవారు 1986 నుండి Out Standing Work (అసాధారణమైన పని) చేసినవారికి డైరెక్టుగా Phd. (డాక్టరేటు) చేసే

అవకాశం ఇవ్వబడిన వారిలో నేనుండటం మరో ముఖ్య విషయం. స్త్రీల పైనే రచించిన నా సాహిత్యమే నాకు ఈ అవకాశాన్ని ఇచ్చింది. అందువల్ల (P. Hd.) కి రిజిష్టరు చేసుకోవడం "సర్వేచేసేపని ప్రారంభించడం మొదలయింది. అదొక అద్వితీయ అవకాశమని నేను గర్వపడుతున్నాను. నేనెక్కడ ? ఆ పి. హెచ్.డి. స్థానమెక్కడ ? అని నాకనిపించడం లేదు. మనకు సంకల్పబలం వుంటే మానవుడు సాధించలేనిది లేదు. ఏదైనా ఫలించతేదంటే అని మన ప్రయత్న లోపమేనని నా విశ్వాసం మానవ మేధస్సు అసాధారణం; అద్వితీయం అని మనకు తెలుసు. ఆ నమ్మకంతోనే అడుగు ముందుకు వేస్తున్నాను. ఒక హ్యూమనిస్టుగా, సంఘసేవకురాలిగా అమెరికా "ఓల్డర్ ఉమెన్ లీగ్" (O.W.L.) కన్వీనర్ Evelyn Wexler 1982 డిశంబరులో ఆ సంస్థ సింబల్ (లాకెట్, చైన్) ఒక సభలో ఇచ్చి నన్ను గౌరవించారు.

ఇలా నా గురించి చెప్పుకుంటూ పోతూవుంటే అతిశయోక్తి అని మీరు అనుకోకండి. హేతువాదిగా, మానవవాదిగా, వ్యక్తిగా, నిజాయితీగా తోటి స్త్రీకి "నమూనా"గా మనగల్గితే అదే నా జీవితానికి ఆనందం. అలాంటి అజ్ఞాత సమాజంలో పుట్టి ఇలా మారుతూవచ్చి కడకు సాధించింది ఏమిటీ! అని విస్తుపోతున్నారా! ఏదో కొంత వుందని అనడం అతిశయోక్తి కాదు; సాహసం అంతకన్నా కాదు. ఇది నా జీవిత విధానం. ప్రశ్నించిన మీరు మీరేమంటారో మీరేచెప్తే బాగుంటుంది కదూ!

(ఇది నా స్వంత పొగడ్తకాదు. నాలాంటి స్త్రీలు ఈ దేశంలో కోట్ల సంఖ్యలో వున్నారు. వారికి యధోచితమైన ప్రోత్సాహం, ఉత్సాహం ఇవ్వటానికే ఈ స్వవిషయం వ్రాయడం జరిగింది.)

రచయిత

396
SOB
Acc.No. 25221